

**A VÁROSI ÓVODÁK
HELYI ÓVODAI NEVELÉSI
PROGRAMJA**

Csákvári Judit
intézményvezető

Pápa, 2010.

1. Bevezetés

Az 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról és annak 1996. évi módosítása a nevelőtestületekre bízta, hogy az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (137/1996. (VIII. 28.) Korm. rendelet), a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve, valamint a Nemzetiségi, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve figyelembevételével az óvodák - saját helyzetükhöz, értékrendjükhöz, ellátandó feladataikhoz igazított - helyi nevelési programot készítsenek.

Ennek értelmében a Városi Óvodák négy jogelőd intézményének mindegyike - hosszas előkészítő munka után - a hazai óvodai gyakorlat legjobb tapasztalataira, alternatív törekvéseire építve, megalkotta saját Nevelési Programját.

E dokumentumok a helyi specifikumokat figyelembe véve, a szülők, gyermekek szociális háttérét, igényeit elemezve, az óvónők képzettségét, személyiségét, a tárgyi, személyi feltételeket átgondolva születtek meg.

A programok eredményesen, jól működtek 1999. szeptember 1-től 2004. augusztus 31-ig.

A 2003. évi szervezeti összevonást követően a Városi Óvodák közös Helyi Óvodai Nevelési Programját 2004 tavaszán készítettük el. Mivel a szervezeti összevonás a tagintézmények meglévő pedagógiai sajátosságait nem módosította, ezért úgy döntöttünk, hogy nevelésünk közös elemeit, a lényeges együttes elveket, értékeket rendszerbe foglaljuk, és e rendszer keretein belül a tartalmi munka vonatkozásában a meglévő programokat, mint alprogramokat tovább éltetjük. Ugyanekkor a Közoktatási Törvény változásairól szóló 2003. évi LXI. törvényben foglaltakat is beépítettük a program szerkezetébe.

2010 tavaszán ismét vizsgálat alá vontuk Helyi Nevelési Programunkat. Munkánk során figyelembe vettük a Kormány 255/2009. (XI. 20.) rendeletét, mellyel az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának kiadásáról szóló 137/1996. (VIII. 28.) Kormányrendeletet módosította. Az abban foglalt változásokat Helyi Nevelési Programunkban megjelenítettük, e közben átvizsgáltuk, együtt gondolkodva közös nevezőre hoztuk az alprogramokat, továbbá beépítettük a kompetencia alapú nevelési elveket, feladatokat, értelmeztük az integráció helyi megvalósítási formáit.

A Társadalmi Megújulás Operatív Program keretében a „Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés - Innovatív intézményekben” pályázati felhívásra (Kódszám: TAMOP-3.1.4/08/2.) három óvodai intézményegységünk kapta meg a lehetőséget, a fenntartó Önkormányzat által benyújtott nyertes pályázaton keresztül, a Kompetencia Alapú Nevelés c. programcsomag bevezetésére. Ezek: a Csókai, az Erzsébetvárosi és a Tókeri Tagóvodák.

2009 őszére az épületek korszerűsítése megtörtént, ezt követően folyamatosan kerül bevezetésre a kompetencia alapú nevelés, programfejlesztés és az ehhez szükséges eszközrendszer beszerzése.

A kompetencia alapú nevelés célja az egész életen át tartó tanulás megalapozását szolgáló képességek és a kulcskompetenciáik kialakítása, egyénre szabott fejlesztés, tevékenykedtetés, integrációs zavarok, hatások mérséklése, valamint az egyenlő hozzáférés és esélyegyenlőség szempontjainak érvényesítése.

A programcsomag Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának szellemiségében készült, azzal teljes összhangban van. Tartalmában a hagyományokra épül, mégis új, magába rejti az óvodapedagógia fejlődésének lehetőségét: az óvoda-iskola átmenet, az

inkluzív pedagógia, a játék, az érzelmi és az erkölcsi nevelés új tartalmú megközelítése tekintetében. Helyi Nevelési Programunkat moduláris felépítésénél fogva kiegészíti. A projektet a három fent említett óvodában, a differenciált fejlesztés eszközeinek felhasználásával a 4 őselem / a tűz, víz, föld, levegő / köré csoportosítva valósítjuk meg. A kompetencia alapú óvodai nevelésben felhasználjuk a „Komplex segédanyag az óvodai nevelési tevékenységek projekt alapú megvalósításához” című „jó gyakorlat”-ot.

A Városi Óvodák egységesített Helyi Nevelési Programjában külön fejezetet kapnak a speciális programok, melyek:

- Két nevelési nyelvű német nemzetiségi program (Vajda Péter lakótelepi Óvoda)
- Gyógypedagógiai program (Vajda Péter Lakótelepi Óvoda)
- Magyar-angol két nevelési nyelvű program (Fáy András lakótelepi Óvoda)

2. Óvodakép

2.1. A Városi Óvodák szervezeti felépítése

A Városi Óvodák intézményét Pápa Város Képviselőtestülete 2003. július 1. napjával hozta létre.

Intézmény neve: Városi Óvodák
Címe: 8500 Pápa, Képző u. 3.
Fenntartó neve: Pápa Város Önkormányzata
OM azonosító: 036783

A Városi Óvodák tagintézményei

<u>Óvoda neve</u>	<u>Óvoda címe</u>
Szivárvány Óvoda (székhely)	Képző u. 3.
Csókai Óvoda (tagóvoda)	Veszprémi u. 9.
Erzsébetvárosi Óvoda (tagóvoda)	Kisfaludy u. 20.
Fáy A. ltp.-i Óvoda (tagóvoda)	Szövetkezet u. 36/a.
Huszár ltp.-i Óvoda (tagóvoda)	Huszár ltp.
Kéttornyúlaki Óvoda (tagóvoda)	Kéttornyúlaki u. 67.
Nátuskerti Óvoda (tagóvoda)	Radnóti u. 12.
Tapolcafői Óvoda (tagóvoda)	Tapolcafői u. 67.
Tótkerti Óvoda (tagóvoda)	Ötödik u. 26.
Vajda P. ltp.-i Óvoda (tagóvoda)	Vajda P. ltp.

Gyermeklétszám: 950 fő.

Indítható csoportok száma: 40 csoport.

2.2. Az óvodák adottságai és jellemzői

Óvodák:	Csókai	Erzsébetvár.	Fáy A. ltp-i	Huszár Ltp-i	Kéttornyúlaki	Nátuskerti	Tapolcafői	Tókeri	Vajda P.ltp-i	Szivárvány
Épült	1937	1928	1978	1986	1959	1974	1900 körül	1936	1976	1983
Felújítások, bővítések	1984, 2009	1988, 2009	2006	2006-2009	2009	2006	1991, 2005	2009	1991, 2002	2006-2009
Csoportok, férőhelyek	4 csoport 100 férőhely	4 csoport, 100 férőh.	6 csoport, 145 férőh.	6 csoport, 120 férőh.	1 csoport, 25 férőhely	4 csoport, 100 férőh.	1 csoport, 25 férőh.	3 csoport, 75 férőh.	4 csoport, 1 spec.csop. 100 férőhely	6 csoport, 150 férőh.
Épület adottságok	Tornaterem, só szoba, napkollektor	Tornaterem, só szoba, napkollektor	....	Torna- szoba	Torna- szoba	Torna- szoba	....	Tornaterem, só szoba, napkollektor	Torna- szoba	Torna- szoba
Akadálymentesítés	van	van	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs	van	nincs	van
Berendezés, felszerelés	A gyermekek számának és méretének megfelelő, szép és izlées bútorzat									
Eszközállomány	A mai kornak megfelelő, minden igényt kielégít, a lehetőségek szerint folyamatosan bővített.									
Udvar	Szabványnak megfelelő és biztonságos, tanúsítvánnyal ellátott játszó- és játékeszközök. Folyamatos korszerűsítés szükséges.									
Elhelyezkedés	Alsóváros	Vasút körny.	Sorház, új városrész	Központ	Külső városr.	Belváros	Külső városr.	Tókert	Északi rész	Alsóváros
Lakókörnyezet	Lakótelep, Családi ház,	Családi ház önkorm.lak.	Lakótelep, családi ház	Lakótelep családi ház	Családi ház két városrész	Családi ház	Családi ház	Családi ház	Lakótelep	Lakótelep
Óvodai arculat	Környezet- védelem	Hagyomány örzés környezet- védelem	Környezet- védelem	Zenei nevelés	Vizuális nevelés a természet eszközeivel	Mozgásfejl. tehetség gondozás nyelvi játésház	Hagyomány örzés	Esztétikai nevelés, hagyomány örzés	Hagyomány örzés, közlekedési nev.	
Speciális feladat	Kompetencia nevelés	Kompetencia nevelés	Kétnyelvű angol-magyar					Kompetencia nevelés	Német nemz. Nev. SNI nev.	
Alapítvány	nincs	nincs	van	van	nincs	van	nincs	nincs	van	van

Az óvodák bemutatkozása

Csókai Óvoda

Az óvoda 1937-ben épült, egycsoportos óvodaként működött sokáig, majd a 80-as évekre felbővítették 4 csoportos óvodává.

2009-ben az „Új Magyarország” vidékfejlesztési pályázat útján, az óvoda több mint 100 m²-tel bővült. Az építkezés alatt kialakítottak só szobát, logopédiai fejlesztésnek szolgáló helyiséget, mosókonyhát, tornatermet, tornaszertárt, egy új csoport szobát. Felújították a vizes blokkokat, a világító berendezéseket, korszerűsítették a fűtést, a meleg vízellátáshoz napkollektorokat helyeztek fel, kicserélték a nyílászárókat. A pályázat által nagyon nagy számban bővült az óvoda eszköz állománya is. Az építkezés befejezése után az udvaron egy több funkciós kertet alakítottak ki- tanösvénnyel, gyógy- és fűszernövényekkel.

Az óvoda teljesen akadálymentesített és 2009. szeptember 1-én a gyerekek és a szülők birtokukba vehették a felújított óvodát.

- Az óvodába járó gyerekek többsége a közeli lakótelepről jár, de vannak, akik családi, illetve önkormányzati lakásban élnek.

4 vegyes életkorú óvodai csoportban 25-25 fős gyermeklétszám van. Csoportok mindegyike egy-egy állat nevét viseli (Csigabiga, Katica, Mackó, Süni), ahol 2 óvodapedagógus és 1 dadus foglalkozik a gyermekekkel.

Csoportszobák tágasak, bútorok, berendezési tárgyak esztétikusak, a gyermekek igényeit kielégítik. Rugalmas napirendben törekszünk a minél hosszabb idejű folyamatos játékra, s ebben a játékos tapasztalásszerzést szervezzük meg. Fontosnak tartjuk, hogy megfelelő időt töltsenek a gyerekek a szabadlevegőn, évszakonként természetjárásokat szervezünk.

A Csókai Óvodában kiemelt szerepet kap a környezet megóvása, a környezetvédelem kialakítása.

Fontosnak tartjuk annak a környezetnek a megismerését, ahol élünk, ahol minden napjainkat töltjük. A gyerekekkel közösen ismerjük meg szűkebb környezetünket, ezért gyakran felkeressük a városban található múzeumokat, könyvtárat és kiállításokat.

Azt az értéket és szépséget, amit évmilliókon át a természet ránk hagyott, feladatunk megőrizni, védeni, a környezetünk védelmét másképpen, más rendszerben megélni.

Fontosnak tartjuk, hogy a gyerekeket olyan hatások ériék az óvodában, amelyek környezetük kutatására, felfedezésére és megóvására ösztönzik őket. Minél előbb elkezdjük, annál jobb és annál eredményesebb lesz ez a törekvésünk, miszerint a gyerekeket környezettudatos felnőttekké szeretnénk nevelni.

A környezet szeretetére, gondozására, a természet szeretetére való nevelés áthatja az egész óvodai életünket, a környezetünk rendje, ápoltsága, tisztasága, virágos kert kialakítása, hulladékkezelés, újra hasznosítás felélesztése és továbbadása feladatunk.

Nyugodt, családi légkörben, a gyermekek egyéni képességeinek megismerésére, differenciált fejlesztésére törekszünk, fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek jól érezzék magukat az óvodában.

Az óvoda a szülők felé nyitott, betekinhetnek gyermekeik óvodai életébe: ünnepek, rendezvények alkalmával, tájékozódhatnak az óvoda nyilvános dokumentumairól - Helyi Óvodai Program, Esélyegyenlőségi Terv, Házi rend.

Jeles napok alkalmával rendszeresen szervezünk csoportjainkban játszó délelőttöket a szülők, nagyszülők számára, az óvodai ünnepek előtt a szülőkkel együtt ajándékokat készítünk.

A kisgyermekhez közel álló kultúra megismerését szolgálják a zeneiskolai tanárok „kis koncertjei” ünnepek előtt, bevezetjük őket a néptánc világába, ami formálja egymáshoz való viszonyukat, megtanulnak a tánc nyelvéen érzéseket kifejezni. Rendszeresen visszük a gyerekeket bábelőadásokra, és a nagycsoportosokat úszó tanfolyamra visszük.

Erzsébetvárosi Óvoda

Óvodánk a város északi részén a még működő ipari létesítmények szomszédságában, a Bakony-ér és a Vasútállomáshoz közel található.

Beíratási körzetünk Erzsébetváros, valamint a vasúton túli terület. Közel van hozzánk Az Erzsébet-liget és a Várkert, ahol szívesen barangolunk, a Jókai mór Múvelődési Központ, melynek programjait gyakran látogatjuk.

Gyermekeink, a környékre jellemző családi-házass környezetből jönnek. A családok szerkezetét illetően jellemző, hogy több generáció él együtt, valamint sok a három illetve több gyermeket nevelők száma. Gyermekeink néhány kivétellel teljes családban élnek. Óvodánkba magas a HH-s és a HHH-s gyermekek száma, mivel a szülők közül sokan alacsony iskolai végzettségűek és nehéz az elhelyezkedésük.

Óvodánk 4 csoportos 100 férőhelyes, csoportjainkba vegyes életkorú gyermekek járnak. A csoportok szervezésénél figyelembe vesszük a családi légkör kialakításának elvét, amikor a testvérek, rokonok, ismerősök járhatnak együtt. Így kialakult a gyermekekben, hogy egymást segítik és támogatják.

2009-ben óvodánk épülete az „ Új Magyarország Fejlesztési Terv „ keretében teljesen megújult, megszápült, és ezáltal a XXI. sz. emberének igényeihez megfelelővé vált.

A felújítás során:

- jól felszerelt tornaterem, só-szoba, logopédiai foglalkoztató került kialakításra,
- a csoportszobák, mosdók megszápultak, a gyermekek számára kényelmesebbé váltak,
- berendezéseink megfelelnek a kor elvárásainak,
- energiatakarékos lett fűtésrendszerünk, de ezt szolgálják a megújult nyílászáróink is,
- a melegvíz-ellátást napkollektorok segítik,

- épületünk teljesen akadály-mentesített,
- tágas, árnyas óvodakertünkben tanösvény van, ahol a gyermekek folyamatosan figyelemmel kísérhetik a környezetünkben található növények és állatok életét,
- különböző mozgásformák gyakorlására udvarunk EU szabvány szerinti játékokkal felszerelt játszótére nyújt lehetőséget,
- kiszolgáló helyiségeink korszerűek,
- sok korszerű technikai és fejlesztő eszközt is kaptunk.

Hitvallásunk, hogy családias légkörű, gyermekközpontú nevelést valósítsunk meg. Óvodai nevelésünkben a fő hangsúlyt a játék kapja, mely arra ösztönzi a gyermeket, hogy minden érzékszervével birtokba vegye a világot, megismerje környezetét, társait és önmagát.

A TÁMOP 3.1.4. pályázat nyomán óvodánkban bevezetésre került a Kompetencia Alapú Nevelés című programcsomag. A kompetencia alapú nevelés célja, hogy az iskolába lépéshez kialakítsa a gyermekekben azokat a készségeket, képességeket, amelyek segítségével zökkenőmentes lehet a gyermekeknek az óvoda-iskola közti átmenet. Alapja a játék, a játék közbeni fejlesztés, különös tekintettel, hogy a játék semmi mással nem helyettesíthető, a tevékenység örömeért végzett, spontán és önkéntes.

Nevelési elveink:

- szeretetteljes, biztonságot adó, gyermekközpontú óvoda megteremtése, ahol érvényesül a gyermekek tisztelete, szeretete és megbecsülése,
- a játék elsődlegessége,
- a gyermeki személyiség fejlesztésének segítése, az egyéni képességek kibontakoztatása a nevelés által,
- a gyermekek mindenekfelett álló érdekének érvényesítése,
- az esélyegyenlőség megteremtése.

Nevelésünk kiemelt területei a néphagyományőrzés és a környezetvédelem

A hagyományok megismertetése a magyar népi kultúra továbbélését segíti elő. Ezért a népi kismesterségek, a népmesék, a népi játékok beépülnek az óvónőink tervező munkájába. Megünnepeljük a jeles napokat, az ünneplésbe bevonjuk a szülőket is. Pl. Adventi játszó délután, Betlehemes játék, Farsangolás, Tojásfestés, Tavaszköszöntő stb.

Feladatunknak tekintjük megéreztetni a mai gyerekek számára a hagyományok üzenetét, ezáltal olyan értékeket közvetíteni, melyek örök érvényűek.

Meggyőződésünk, hogy az óvodás korú gyermekeknek joga van ahhoz, hogy a nemzetét éltető hagyományokat megismerje, ezekről pozitív élményeket szerezzen, és hiteles mintákat kapjon. A gyermekek családtagjaival, társaival olyan külsőségekben, tartalmukban visszatérő élményeket élhetnek a közös programok során, melyek otthonához, szülőföldjéhez kötik.

Az óvodás kor érzelmileg és értelmileg igen fogékony időszak. Azért választottuk innovációként a hagyományőrzést óvodánkban, mivel a gyermekek egyedülálló

fogékonyságára, aktivitására alapozunk. A cselekvéssel szerzett tapasztalatok, az érzelmes élmények erősen hatnak a gyerekekre. Az ünnepelni tudás képessége is alakul.

Ezt olyan „életrendbe” öltöttük, melynek alapja:

- rugalmas, integrált napirend,
- a családias, vegyes életkori gyermek csoport,
- az egyéni bánásmód,
- az érző, alkotó nevelőtestület,
- együttműködő családi-óvodai közösség, a családok bevonása óvodai életünkbe.

A hagyományőrző elemek elsősorban a legfontosabb gyermeki tevékenységbe ágyazódnak be a manuális, a kismesterségeket gyakorló tevékenységek, a dramaturgikus népszokásokat felidéző szerepjátékok, és az ünnepi jelképek készítése is. Sokszínű tevékenységünk során gazdagodhatnak a nyelvi kifejező eszközei, értelmi, érzelmi és gondolati világa. A népmesék a népi játékok, dramatikus játékok gazdag világa erkölcsi nevelésünk egyik alapja. Az ünnepek másságát, a közös ünneplés örömét szeretnénk megadni az óvoda és a család közösségének, mely az összetartozás érzését adja.

Fontosnak tartjuk kiemelni a környezeti nevelés területén, hogy a gyermek, minél több érzékszervén keresztül, **teljes egészében tapasztalja meg**, és **tevékenységein keresztül komplexen** ismerje meg az "ezerarcú" természetet. Azon fáradozunk, hogy játékos tevékenységeken keresztül jussanak a gyermekek tapasztalatokhoz, információkhoz, a környezetet megfigyelve, felfedezve - ha egy mód van rá az óvoda udvarán és az óvodán kívüli természeti és épített környezetben. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekekben megalapozzuk a természet szeretetét, tisztaságának szépségének védelmét és ebbe aktívan be is vonjuk őket (szelektív hulladékgyűjtésre szoktatás, madár etetés-itatás, kirándulások erdőbe, parkba.)

Programjaink:

- *Családi délutánok* a hagyományőrzés jegyében /játék, kézműves tevékenységek, a népi hagyományokhoz kapcsolódó dramatikus és dalos táncos játékok bemutatása
- *Zeneiskolás pedagógusok bemutatója*
- *Színházlátogatás*
- *Úszásoktatás*

Fáy András lakótelepi Óvoda

Óvodánk a város nyugati terjeszkedő részén lakóteleppel, családi házakkal övezve a Szövetkezet utcában található.

1978-ban épült, eredetileg négy csoportos óvoda volt, mely időközben hat csoportosra bővült. Az épület gáz-, központi fűtéses.

Folyamatosan törekszünk a belső és külső környezet esztétikus rendjének, harmóniájának megteremtésére. A csoportszobák berendezése otthonos, praktikus. 1602 m²-es árnyas, füves játszóudvarunk jól felszerelt, gazdag játék és mozgás tevékenységre nyújt lehetőséget, valamint növényzetének köszönhetően természeti megfigyeléseink alapvető színtere.

Tornaszobával pillanatnyilag nem rendelkezünk.

Gyermekcsoportjaink jellemzően részben osztottak vagy vegyes életkorúak. Az óvoda férőhelye: 145 fő.

Csoportjaink elnevezése: Áfonya, Bodza, Galagonya, Kamilla, Levendula Napraforgó is utal arra milyen fontosnak tartjuk a természet megismertetését, megszerettetését. Rendszeres természetjárók vagyunk. A kirándulások során a gyermekekkel meglátatjuk erdeink, folyóink, tavaink szépségét, élővilágát. Pozitív érzelmi viszonyt ébresztünk a természet iránt. Mozgásra, levegőzésre, a környezet megismerésére minden évszakban nagy gondot fordítunk.

Kiemelt feladatként kezeljük az egészséges életmódra, környezetvédelemre való nevelést. Foglalkozunk a jeles napokhoz kötődő természeti ünnepekkel. Három csoportunkban a gyermekek lehetőséget kapnak az angol nyelvvel, más nemzetek kultúrájával való ismerkedésre. E csoportokban nem magyar ajkú gyermekeket is nevelünk.

A nagyobb gyermekekkel részt veszünk a város kulturális és egyéb rendezvényein. Igény szerint gyermekelőadásokra látogatunk el, zenei élményekhez juttatjuk a gyermekeket, 5 éves kortól megkezdjük vízhez szoktatásukat, úszásoktatásukat, lehetőséget adunk a felekezeti hitoktatásra. A rászorulóknak logopédiai foglalkozásokat biztosítunk.

Nagyon fontos számunkra, hogy a gyermekek jól érezzék magukat, fejlődjenek képességeik és személyiségük.

Az óvodás időszakban szeretnénk megalapozni azt, hogy az ide járó gyerekek, testi, lelki, szellemi, erkölcsi és szociális téren egyaránt alkalmassá váljanak az iskolai élet sikeres megkezdésére.

A családok szociokulturális jellemzői:

A lakókörnyezetre túlnyomóan a családi illetve sorház, kismértékben az alacsony komfortfokozatú lakások jellemzőek. A szülők többsége középfokú, kisebb mértékben felsőfokú végzettségű, minimális százalékuk szakképzetlen.

A szülők 21,5 %-a nem magyar ajkú

- A szülőktől távol töltött órákban meleg, szeretetteljes érzelmi biztonságot nyújtó légkört teremtünk a gyermekek számára. Arra törekszünk, hogy óvodásaink kiegyensúlyozottak, vidámak legyenek. Ezt sok játékkal, változatos programokkal okos szóval, türelemmel alapozzuk meg.
- Nevelésünk során a figyelem középpontjában az egyes gyermek áll, egyénre szabott nevelést alkalmazunk változatos és többféle érzékszervet megmozgató tevékenységi formák biztosításával.
- Az életkori sajátosságok és az egyéni fejlődés ütemét figyelembe véve segítjük a gyermeki személyiség kibontakozását. Tanítjuk a környezettel, gyermektársakkal való harmonikus együttélést.

- A játék fontos szerepet tölt be a gyermekek életében. Örömforrás, a világ felfedezésének eszköze, tanulási mód és szintér a számukra. Éppen ezért a játék legfőbb óvodai tevékenységünk.
- Tervezett foglalkozásaink egy-egy téma köré csoportosulnak, játékosak, egymásra épülő folyamatot képeznek. Változatos tevékenységek által, több érzékszervre hatóan ismerkednek a gyermekek a vizuális technikákkal, formai, mennyiségi viszonyokkal, közvetlen környezetükkel, tornásznak, dalolnak, sok-sok mesét hallanak, mondókákat, verseket tanulnak.
- Kiemelten kezeljük az egészséges életmódra, környezetvédelemre nevelést, a mozgás megszerettetését. Három csoportunkban a gyermekek lehetőséget kapnak az angol nyelvvel, más nemzetek kultúrájával való ismerkedésre. E tevékenységek szervesen illeszkednek mindennapinkba.
- Rendszeres természetjárók vagyunk. A kirándulások során a gyermekekkel meglátatjuk erdeink, folyóink, tavaink szépségét, élővilágát. Pozitív érzelmi viszonyt ébresztünk a természet iránt. Mozgásra, levegőzésre, a környezet megismerésére minden évszakban nagy gondot fordítunk.
- A nagyobb gyermekekkel részt veszünk a város kulturális és egyéb rendezvényein. Igény szerint gyermekelőadásokra látogatunk el, zenei élményekhez juttatjuk a gyermekeket, 5 éves kortól megkezdjük vízhez szoktatásukat, úszásoktatásukat, lehetőséget adunk a felekezeti hitoktatásra. A rászorulóknak logopédiai foglalkozásokat biztosítunk.
- Nagyon fontos számunkra, hogy mind e közben jól érezzék magukat a gyermekek, fejlődjenek képességeik és személyiségük.
- Az óvodás időszakban szeretnénk megalapozni azt, hogy az ide járó gyerekek, testi, lelki, szellemi, erkölcsi és szociális téren egyaránt alkalmassá váljanak az iskolai élet sikeres megkezdésére.
- 6 csoportban fogadjuk a gyermekeket. Tizenkét gyermekszerető, nyitott, jól képzett pedagógus foglalkozik velük. 7 dajka, két pedagógiai asszisztens, egy óvodatitkár, egy logopédus és egy gondnok is hozzájárul sikereinkhez.
- Törekszünk a belső és külső környezet esztétikus rendjének, harmóniájának megteremtésére. Csoportszobáink otthonosak. Udvarunk füvesített, a mai elvárásoknak megfelelően felszerelt, gazdag játéktevékenységre nyújt lehetőséget, alkalmas az óvodások mozgásigényének sokoldalú kielégítésére, különböző mozgásos játékok, versenyfeladatok, közös óvodai rendezvények lebonyolítására. Fáival, virágzó cserjéivel, örökzöldjeivel egész évben biztosítja a környezet megismeréséhez is a közvetlen tapasztalatszerzési lehetőséget.
- Az óvodás évek alatt reményeink szerint olyan beállítódást indítunk el a gyermekekben, amely hozzájárul az egészségtudatosság kialakulásához, az ésszerű szükségletek irányába hat, védi a környezetet, tiszteli az életet, nyitott az emberi értékekre és kultúrára.

Huszár lakótelepi Óvoda

Az óvoda Pápa központjában, a Huszár lakótelepen - gyalog, gépjárművel, tömegközlekedési eszközzel egyaránt jól megközelíthető helyen - található.

Az intézmény jelenlegi épületében 23 éves múltra tekint vissza.

120 férőhelyes.

Hat csoportos óvodánk 3303 m² területen helyezkedik el, ebből az óvoda épülete: 1160 m².

A hat csoportszoba alapterülete egyenként 50 m². Minden teremhez tartozik egy mosdó, egy öltöző és egy játszóterasz. Csoportszobáink tágasak, világosak, hangulatosak. Esztétikus, otthonos berendezésük jól szolgálja a gyermekek kényelmét, nyugodt játék- és egyéb tevékenységét.

Tornatermünk 79 m²-es, jól felszerelt, nemcsak a testi nevelés, a gyermekek változatos mozgástevékenységének kiváló helyszíne, de egyben ünnepélyeink és rendezvényeink színtere is.

Udvarunk – mint egy oázis a lakótelep közepén - igen tágas, rendezett. Terebélyes, sok éves fák övezik az udvart, amelyek árnyékos helyet biztosítanak a nyári meleg napokon is. Minden évszakban alkalmas a gyermekek játéktevékenységére. Korszerű, EU szabványoknak megfelelő, mozgásfejlesztő játékokkal rendelkezünk.

Csoportjaink: Mackó, Sün Balázs, Csiga-biga, Pillangó, Katica, Tapsifüles

Figyelembe véve a beíratott gyermekek életkorát, számát homogén, részben osztott, és osztatlan csoportokat is szervezünk.

Óvodánkban a gyermek teljes személyiségének fejlesztésén túl nagy hangsúlyt helyezünk az ének, a ritmus és zene valamint a népi gyermekjátékok megszerettetésére.

Továbbá kiemelten fontosnak tarjuk a néphagyományokra épülő, évszakokhoz köthető jeles valamint a természet és a környezet óvását segítő zöld jeles napok megünneplését, megtartását.

A jeles és kiemelt napok jellemzője, hogy hosszú előkészület előzi meg, és a délelőttöt vagy akár az egész napot átszövi.

Az alábbi jeles és kiemelt napokat rendezzük meg:

- Szüret (szeptember): őszi termések, szőlővásárlás a piacon, a szüreti hagyományok felelevenítése a gyermekekkel, must, gyümölcssaláta készítése, saláták, bábok készítése a termésekből, terményekből.
- Autómentes világnap (szeptember 22): lehetőség szerint részt veszünk a városi programon, az óvodában beszélgetünk a környezetszennyezésről, versenyjátékokat, aszfalt rajzversenyt szervezünk a az óvoda udvarán. Emlékül, a kiemelt napra emlékeztető ajándékot készítünk. (pl.: kitűző, napellenző, stb.)
- Az állatok világnapja (október 4.); Erdők hete: a gyermekcsoportokban játékos formában beszélgetünk az állatok életéről, védelméről. A csoportok faliújságján képekben tájékoztatjuk a szülőket a nap fontosságáról. Kirándulásokat szervezünk.
- Őszi lombtakarítás az óvoda udvarán (október): a lombkonténer megtöltése, teafőzés különböző teafélékből, munka után meleg tea fogyasztása.
- Töklámpás készítése (október): kisebb, nagyobb lámpások készítése, késő délután töklámpás felvonulás az óvoda udvarán.

- Márton napi ünnepség (november 11.): a Márton napi hagyományok felelevenítésére kerül sor. A régi történetekhez illő játékokat játszunk: pl.: lakodalmas játék, Gyertek haza ludaim c. játék, tollfújó verseny, stb. Márton neve napján szókincs-, kiejtésfejlesztő rigmusokat tanulunk, a napot bábozással zárjuk.
- „Gondolkodj Egészségesen!” nap (november 20.): csatlakozunk az országos „Gondolkodj Egészségesen!” programhoz, mely a testi-lelki egészség napja. Ezen a napon gyümölcssalátát készítünk, virágmagot ültetünk, stb. Kiosztásra kerülnek az egészség-zsákok.
- Az adventi gyertyagyújtás napjai: november végétől karácsonyi hangulatteremtés koszorúkészítéssel, cseresznyeág-hajtatással, búzaültetéssel, kalácssütéssel, ajándékkészítés, stb.
- Mikulás: délelőtt érkezik a Mikulás, akitől a gyermekek ajándécsomagot kapnak. Pónis-szekerezés teszi emlékezetessé a napot.
- Madarak karácsonya: madáretetők, itatók kihelyezése, feltöltése eleséggel, beszélgetés a madarokról, a madarak életmódjának megfigyelése.
- Karácsony az óvodában: a csoportok jelképes ajándékot készítenek (a gyermekek életkori és egyéni sajátosságainak figyelembe vételével), amivel szüleiket, testvéreiket ajándékozzák meg otthon, minden csoportban karácsonyfa várja a gyerekeket, az óvónők bábelőadással, közös énekkel teszik emlékezetessé a napot. Meghívjuk a zeneiskolásokat.
- Januárban szövés, fonás, varrás, gyöngyfüzés, batikolás, különleges technikák gyakorlására kerül sor.
- Farsang (február): jelmezes multság a délelőtti órákban, majd kiszabás égetés az udvaron.
- Március 15.: az ünnephez kapcsolódó jelképek készítésével (kokárda, zászló), katonás játékokkal emlékezünk, a gyerekek az általuk készített zászlókat elviszik a Petőfi szoborhoz.
- A víz világnapja (március 22): megemlékezés a víz világnapjáról, beszélgetés a víz jelentőségéről, felhasználásáról, a takarékoskodás fontosságáról. Kísérletezés a vízzel. A csoport faliújságján képekben tájékoztatjuk a szülőket a nap fontosságáról.
- Húsvét (április): a gyermekek megajándékozása (ekkor érkezik a húsvéti nyuszi), húsvéti népszokások felelevenítése (tojásfestés, locsolkodás, ajándékok keresése).
- A Föld napja (április 22): megemlékezés, ültetés, növények ápolása, gondozása, szelektív hulladékgyűjtés, stb. A csoportok faliújságján képekben tájékoztatjuk a szülőket a nap fontosságáról. Kirándulások.
- Májusfa állítása (május): a kertben egy tetszőlegesen kiválasztott fa feldíszítése színes szalagokkal, körbetáncolás.
- Anyák napja: ajándékok, meghívók készítése, ünnepség az édesanyák részére. A szervezés módja kétféleképpen történhet: vagy egyszerre csak egy gyermek köszönti édesanyját (délelőtt vagy délután, attól függően, mikor érkezik meg az anyuka) az ünnepi díszbe öltöztetett kuckóban, vagy anyák napi nyílt nap keretében, amikor minden édesanyát azonos időpontra hívunk meg.
- Madarak és fák napja (május 9): a madarak megfigyelése, beszélgetés a madarak és fák életéről, védelméről. A csoport faliújságján képekben tájékoztatjuk a szülőket a nap fontosságáról
- Gyermeknap (május vége): játszóház, ügyességi játékok, előadás, fagyizás, stb.

- Évzáró kerti mulatság (május): a csoportok kerti ünnepségre invitálják, és megvendégelik a szülőket; a szülőkkel közösen eléneklik, eljátsszák az év közben tanult dalosjátékokat.
- Az iskolába készülő nagycsoportosok búcsúztatása (május): műsorral búcsúznak a gyerekek az óvodától, meghívjuk a szülőket, testvéreket, rokonokat, ismerősöket.

A napi nevelőmunkán kívül lehetőség van arra, hogy a szülők délutáni külön tevékenységek közül válasszanak gyermekük számára: katolikus, református és evangélikus hittant, zeneóvodát, néptáncot, PELC-utánpótlás focit, tartásjavító gyógytestnevelést. A nagycsoportosokkal szervezeten részt veszünk Várkertfűrdő úszásoktatásán, valamint a Pegazus Színház vagy a JMK bérletes előadásain. Színvonalas előadókat láthatnak a gyerekek jeles alkalmakkor is (pl.: Gézengúz, Bartók B. Zeneiskola).

A családok szociokulturális jellemzői

Gyermekeink átlagosan fele-fele arányban lakótelepről illetve a körülöttünk lévő családi házas környezetből érkeznek hozzánk.

A gyermekek lakókörnyezete túlnyomórészt összkomfortos.

A szülők többsége középfokú, kisebb arányban felsőfokú végzettségű, néhányan szakképzetlenek.

A családok szociális helyzete vegyesnek mondható, viszont egyre több a segítségre vagy támogatásra szoruló:

Óvodánkban alapítvány működik. Alapítványunk neve: Biga-csiga Óvodáért Alapítvány. Címe. 8500 Pápa, Huszár ltp.

Célja: Az óvoda tárgyi felszerelésének gyarapítása, csoportszobai, udvari játékszerek, foglalkozási eszközök vásárlása, kirándulások, kulturális rendezvények látogatása, óvodai ünnepek fedezése.

Az alapítvány adószáma: 18917011-1-19ű

Az alapítvány számlaszáma: 73200196-11202141

Kéttornyúlaki Óvoda

A Kéttornyúlaki Óvoda Két egymáshoz közel fekvő városrész, Kéttornyúlak és Borsosgyőr óvodás gyermekeinek intézményes nevelését látja el.

A családok szociokulturális jellemzői a következők. Újonnan épült és régebbi, de felújított családi házakban élnek, melyek szépen berendezettek, megfelelő komfortúak. A családok anyagi helyzetüket tekintve széles skálán mozognak. Vállalkozó, értelmiségi, fizikai munkás és munkanélküli egyaránt megtalálható. A családok szerkezetét tekintve a teljes család jellemző, melyben megtalálható az egy illetve háromgyerekes családmodell.

Egy vegyes csoporttal működik. A nagyok értő figyelemmel fordulnak a kisebbek felé, a kicsiknek pedig húzóerőt jelent a nagyok tudása, ügyessége.

A gyermekekkel minden nap két óvó néni foglalkozik, heti váltásban. Munkájukat két dajka néni segíti. Az udvar rendezését, kisebb javításokat és az épület fűtését egy karbantartó végzi.

Tágas, a szabványnak megfelelő játékokkal felszerelt udvarunk biztosítja a gyermekek testi –lelki egészségének megőrzését.

Az óvoda épülete ugyan régi, de a folyamatos felújításokkal otthonos feltételeket tudunk biztosítani. Egy csoportszoba, torna- és étkezőszoba gyermeköltöző áll a gyermekek rendelkezésére

Az óvoda a kéttornyúlakiak számára könnyen megközelíthető. A borsosgyőri gyermekeket menetrend szerinti autóbusszal, napi három alkalommal, óvónői felügyelettel kísérjük az óvodába, illetve haza.

A Városi Óvodák Helyi Óvodai Nevelési Programja alapján dolgozunk.

Fontosnak tartjuk a családdal való együttnevelést, a kölcsönös őszinte együttműködést, az esélyegyenlőség biztosítását, a tehetséggondozást, az egyéni képesség fejlesztést. Az éves programok összeállításakor figyelembe vesszük a szülői jelzéseket.

Óvodánk arculatának kialakításában meghatározó szerepe van a természetnek, a hagyományörzésnek. Sokat járunk kirándulni. A háziállatok megfigyelésére, közvetlen környezetükben van lehetőség. Sétáink, kirándulásaink során nagy hangsúlyt fektetünk a környezetvédelemre.

A néphagyományok ápolása mellett jellemző ránk a természetes anyagokhoz való kötődés. A csoportszoba és az óvoda díszítésében is ez dominál. A mindennapi tevékenységeink során is sok természetes anyagot használunk.

Évszakokhoz, ünnepkörökhöz kötve játszóházakat szervezünk, ebbe a szülők is aktívan bekapcsolódnak.

Ünnepeink nyitottak a szülők és családtagok számára.

A város minden olyan rendezvényén részt veszünk, amit az óvodás gyermekek számára szerveznek.

Nátuskerti Óvoda

Óvodánk a belvároshoz közel, zöldövezetben, barátságos, családi házas környezetben található.

1974-ben került átadásra a kétszintes épületünk és a kellemes, árnyas játszóudvarunk.

8. sz. Napközi otthonos Óvoda néven 4 csoporttal, 100 férőhellyel kezdte meg működését. A városban Beke utcai óvodaként emlegetik. Névváltozásunk 1991-ben történt Nátuskerti Óvodára /a név földrajzi elhelyezkedésre utal/. 1975 szeptembertől - 1997 májusáig gyakorlati helyet biztosítottunk a pápai Türr István Gimnázium óvónői szakközépiskola tanulói részére.

Óvodánkban az óvodavezetőkön kívül 8 óvónő, 5 dajka, 1 óvodatitkár, 1 fűtő - karbantartó szorgoskodik gyermekeink nevelésében, tiszta, szép, igényes környezetünk kialakításában.

A 4 vegyes életkorú csoportunknak virágnevet adtunk: Harangvirág, Búzavirág, Tulipán és Margaréta.

Csoportszobáink otthonosak, esztétikusan, izléseken berendezettek. Mindegyik csoportnak van külön öltöző, mosdó helyisége. Udvarunk szépen parkosított, sokféle mozgásra és játékokra kínál lehetőséget. A telepített fa játékeszközeink szabványosak, biztonságosak. A szabad levegőn való tartózkodást, az udvari játékok használatát, a szabad mozgást és a közvetlen tapasztalatszerzést biztosítjuk a gyerekeinknek, hogy ezáltal is ügyesedjenek, erősödjenek, bátorodjanak, egészségesebbé váljanak. Óvodásaink lételeme a mozgás. Ebben van segítségünk a 2006.-ban szolgálati lakásból kialakított tornaszoba is.

Nevelőtestületünk hosszabb ideje együtt dolgozó, szakmailag jól felkészült, gyerekeket szerető, szülőket és egymást tiszteletben tartó, nagy pedagógiai tapasztalattal rendelkező stabil közösség.

Ez is hozzájárul ahhoz, hogy a szülők szívesen választják óvodánkat.

Szolgáltatásainkkal a szülők segítségére vagyunk és a lehetőségeink felkínálásával tudják kiválasztani gyerekeik számára a megfelelő tevékenységeket.

Szolgáltatásaink:

- játékos lábboltozat erősítő és tartásjavító torna,
- német – angol nyelvi játszótér ,
- játékos vízhez szoktatás, úszásoktatás,
- hittan oktatás,
- logopédiai terápia,
- báb-, és színházi előadások.

A városi rendezvényeken, kulturális programokon aktívan részt veszünk, feladatot vállalunk, és bekapcsolódunk városunk közéletébe. Autómentes Nap, Játékfesztivál, Karácsonyi Játszóház.

Nemes célok érdekében, működik alapítványunk.

Neve: „**NÁTUSKERTI ÓVODÁÉRT**” **KÖZHASZNÚ ALAPÍTVÁNY**

Számlaszáma: BUDAPEST BANK : 10101054-09690200-01001000

A családdal való együttműködést pedagógiai munkánk sikerességének szempontjából meghatározónak tekintjük.

Óvodásaink zöme családjukkal együtt jó körülmények között élnek, az önálló, szépen rendezett otthonukban. A családok szerkezetét tekintve nagyobb része kétgyerekes család, sok az egygyerekes.

Óvodásaink ¼-e 3 vagy több gyerekes családban él. A hátrányos helyzetű gyerekek száma sajnos évente emelkedik.

A szülők iskolai végzettségét tekintve van köztük diplomás, érettségizett, szakmunkás, ill. 8 általánost végzett.

Foglalkozásukat tekintve is sokféle, a vállalkozók száma nőtt, de sajnos a munka nélkül maradt szülők száma is évről évre nő.

A szülők kulturáltsági szintjét mutatja, hogy nyitottak, érdeklődőek. Elfogadják tanácsainkat, készek az együttműködésre és lehetőségük szerint támogatják az óvodát. Igényük van a családi, jó kapcsolatokra, épülő nevelőtársi, partneri viszonyra és olyan barátságos légkörre, amelyben gyermek is szülő is jól érzi magát.

A gazdasági helyzet komoly próbatétel elé állítja a szülőket, a családokat.

Egyre nagyobb erőfeszítésbe kerül, hogy a kialakított egzisztenciát, igény szintet tudják tartani, ill. biztosítani a meg szokott életmódot, életvitelt. Az anyagiakért folytatott küzdelem a családi együttlét rovására megy, lerövidült a szülők és gyerekek együtt töltött ideje. A rohanó világ az időzavar zaklatottá, nyugtalaná teszi a gyerekeket. Ezért fontosnak tartjuk: - hogy az óvodában kellemes, családi, derűs légkörben játszassanak-, sokféle tapasztalatban és örömteli élményben legyen részük. Egészséges, tiszta, igényes környezetben élhessenek.

A boldog, jókedvű óvodai évek után a tőlünk kikerülő gyerekek az iskolában is megállják a helyüket és a későbbiekben egészséges, az élet értelmét megtaláló felnőttekké válnak.

A Szivárvány Óvoda

Az óvoda 1983-ban épült, hat csoportos, 150 férőhelyes, tornateremmel rendelkező, jól felszerelt óvoda. Rendelkezik mindazokkal az adottságokkal, melyek lehetővé teszik a korszerű óvodai nevelést. Az eltelt 27 év alatt az épület állaga, berendezési tárgyai jócskán használódtak, hisz az elmúlt 10 évben 120 %-os kihasználtsággal működött. A 25. születésnapra az Önkormányzat az épület egy részét felújította, a külső vakolástól a csoportszobák nyílászáróinak cseréjén át, a belső mennyezet felújításán át, a világítótestek cseréjén keresztül. A berendezés cseréje is elkezdődött. Az óvoda 10 éves alapítványa a szülők segítségével a játékszerek, foglalkozási eszközök és udvari játékkellékek bővítésével segíti a színvonalas működést.

Az épület a Városi Óvodák székhelye. Az intézményvezető munkáját óvodatitkár, adminisztrátor segíti. A karbantartó az épület és az udvar rendjéért felel. A 6 csoportot 12 óvodapedagógus neveli, akik egy kolléga kivételével évtizedek óta együtt dolgoznak. 7 fő szakképzett dajka segíti a mindennapok feladatait. A tagóvodavezető nem függetlenített, csoportban dolgozik. Egy óvodapedagógus fejlesztőpedagógus végzettséggel bír, ő látja el azokat a gyerekeket, akik egyéni fejlesztést igényelnek. A Pedagógiai Szakszolgálat logopédusa foglalkozik a beszédhibás gyermekekkel. Ezeken túl óvodapedagógus feladata az átlagtól eltérő, megkésett fejlődésű, illetve tehetséges gyermekek gondozása.

A nagy udvar fásított, parkosított, többfunkciós terület. Lehetőséget biztosít a szép természeti környezetben túl a szabad levegőn való játékhoz, valamint a rendezvények lebonyolításához. Az óvodát körülvevő kertes házak lakói segítenek abban, hogy a gyermekek megfigyelhessék a kiskertekben folyó munkálatokat, a házi állatok tartását.

Beíratási körzetünkbe két nagy lakótelep és a környező családi házas utcák tartoznak, ezek száma az új építkezések folytán egyre bővül. A szomszédságban egy bölcsőde és egy általános iskola működik. A közlekedés jól megoldott, a város központja,

közművelődési intézményei jól megközelíthetők. A főút közelsége, a telepen lévő kereskedelmi egységek és szolgáltatók a társadalmi környezet alapos megfigyelését is lehetővé teszik a gyermekek számára.

Az óvoda szociokulturális háttere viszonylag egységes. A szülők végzettsége és foglalkozása között nincs nagy eltérés. Egy részük egyetemi, felsőfokú képesítésű, illetve érettségizett. Másik részük szakmunkás, betanított munkás. Erősödött a vállalkozói réteg, de nőtt a munkanélküliek száma is. Egyre népszerűbb a háromgyermekes családmódel, de tért hódít az „egyke” is. A szülők életkora is változatos képet mutat. A fiatal szülők mellett egyre divatosabb, hogy a második vagy harmadik gyermeket akár 10 év múlva vállalják, így egyre több a középkorú szülő. Az első gyermek vállalásának ideje egyre jobban kitolódik. Az óvoda gyermekösszetételében elenyésző az etnikai kisebbségi családból érkező gyermek. Az ő szokásaik semmiben nem eltérők az átlag családokétól. Viszont egyre több szociálisan gyengébb ellátottságú gyermek érkezik évente, rájuk több figyelmet fordítanak az óvodapedagógusok, ők a létszám 10 %-át teszik ki.

Általánosságban elmondható, hogy a családok életében a felgyorsult élettempó hatására – a szülők szeretetteljes magatartása mellett – a gyermekekre egyre kevesebb idő jut. A közös élményszerzések, kirándulások lehetőségei beszűkültek, ezek biztosításában az óvoda próbál részt vállalni.

A hat csoport a Szivárvány színeit viseli, valamennyi osztatlan szervezésű. A szülők kérésére egy csoportba kerülhetnek testvérek, bölcsődés társak, ismerősök. Ezáltal a szülők csoportja is gyorsan közösséggé formálódik. A csoportok szervezésénél fontos szempont az életkorok és nemek helyes aránya is. A nagyobb gyermekek segítik a kicsik befogadását, szeretettel tanítgatják őket. A kicsik szívesen fogadják a tanulást a nagyoktól, ez a varázs belengi a hétköznapokat.

A Helyi Óvodai Program minden területét egyformán fontosnak érzi a nevelőtestület.

- Családias, barátságos légkörben neveli a gyermekeket a szülő távollétében; a gondoskodás és érzelmi biztonság mellett maximális feltételeket biztosít az optimális személyiségfejlődésnek.
- A szabad játék fejlesztő hatását messzemenően elismeri.
- Épít a mindennapos élő mese személyiségformáló hatására.
- Változatos lehetőséget biztosít a témák komplex feldolgozására, a környező világ és a tágabb környezet megismertetésére.
- Olyan értékeket tart fontosnak, melyek a szülőföld és a magyarságunk megbecsülését erősítik. (anyanyelv, néphagyomány, kultúránkból az óvodásnak valók, jeles napok és ünnepek)
- A test és a lélek harmóniájára törekvés, egyensúlyteremtés az egészséges életmód szokásainak minél önállóbb alakítása és az érzelmi nevelés, erkölcsi normák alapjainak lerakása között.

- A napi szabad levegőn tartózkodás és szabad mozgás fontossága; mozgásműveltség kimunkálása; edzett, egészséges, ellenálló test kimunkálásával.
- Az embert körülvevő környezet megóvása érdekében a gyermekek figyelmének ráirányítása arra, hogyan éljünk, hogy megvédjük a világ értékeit.

A napi nevelőmunkán kívül lehetőség nyílik arra, hogy a szülők a délutáni külön tevékenységek közül válasszanak gyermekük számára: katolikus hittant, PELC-utánpótlás focit a tornateremben, tartásjavító gyógytestnevelést. Szervezetten vesz részt az óvoda a Várkertfürdő úszásoktatásán a nagycsoportosokkal, valamint a 2 színház bérletes előadásain. Színvonalas előadókat látnak a gyerekek jeles alkalmakkor. A Pápa Városi televízió gyermekműsorának készítésében rendszeresen részt vesznek a csoportok.

Az ünnepeket lázas készülődés előzi meg. A nemzeti ünnepeket a jelképek, külsőségek megismertetésén kívül az érzelmi ráhangolással, a játékokban is próbálják átéreztetni az óvónők pld. várjáték, csata március 15-én.

Nyílt napokon a szülők betekintést nyernek az óvoda hétköznapjaiba. Csoportösszetételtől függően vagy Anyák napi ünnepséget vagy Évzáró ünnepséget szervez az óvoda mindhárom korosztály részvételével.

A gyermeknap változatos, mozgalmas játék, szórakozás. Vendégek a szomszédos bölcsőde leendő ovisai és a Teveli úti Otthonház lakói, kikkel más alkalmakkor (Húsvét, Mikulás, Anyák napja) is tartja a kapcsolatot, évente más-más csoport. E szép hagyománnyal az érzelmi nevelést erősítik.

Az óvoda összes nagycsoportosa május utolsó napján közösen búcsúzik el a szülők jelenlétében óvodájától.

Az óvoda és a nevelés ügye mellett elkötelezett nevelőtestület és a munkájukat mindenben segítő személyzet a garancia arra, hogy az idejövő gyermekek jól érzik magukat és az iskolába magukkal visznek minden készséget, képességet, mely az ottani munka alapfeltétele lesz majd.

Tapolcafői Óvoda

Pápa-Tapolcafő közigazgatásilag Pápához tartozó, a várostól 2 km-re található kis település, mely megtartotta a falu értékeit, családias jellegét, szokásait és hagyományait.

Az óvoda épülete az 1900-as évek elején épült, 1982-ben tanítói lakásból alakítottak ki egy óvodai csoportot. A város közelsége, a falu vonzó adottságai, a kedvező építési feltételek segítették a fiatalok letelepedését. Ez tette szükségessé 1991-ben az óvoda bővítését egy csoporttal. A demográfiai mélypont településünket is elérte, így 2005-től

újra egy csoporttal működik az óvoda. Az óvodás korú gyermekek nevelését 2 fő óvodapedagógus látja el, munkájukat 2 fő dajka és 1 fő karbantartó segíti.

Óvodánk udvara teljesen zárt terület, mely az év minden szakában biztosítja a gyermekek számára a játék, levegőzés és egészséges testedzés lehetőségét, melyhez felosztása is hozzájárul (füves, gumitéglás, aszfaltos, betonos, nagy homokozó). Kertünk, udvarunk a környezet közvetlen megfigyelését és változatos foglalkozási lehetőséget biztosítja. Tágas, hatalmas udvarunkban számtalan sporteszköz, tornaszer biztosítja a sokoldalú mozgást, testedzést. Gyümölcsfáinkról közösen szüreteljük a termést, melyet örömmel fogyasztanak el a gyermekek.

A gyermekek egészséges, harmonikus fejlődése a hagyományrendszerünk segítségével lesz teljes, amelyhez a természet szeretete és védelme elengedhetetlen. Fontosnak tartjuk az élőlények és a természet tiszteletét, szeretetét, az ember munkája révén létrehozott értékek megbecsülését. Lehetőséget teremtünk arra, hogy minél több élményt gyűjtsenek a gyermekek saját természeti és társadalmi környezetükben.

Szociokulturális háttér:

A Tapolcafői Óvoda közigazgatásilag Pápához tartozó település, Pápa városrésze. Gyermekeink többsége helyben lakik, de egyre több kisgyermek érkezik Pápa más városrészeiből. A családok új illetve felújított komfortos családi házakban élnek. A családok anyagi helyzetüket tekintve széles skálán mozognak: vállalkozó, értelmiségi, fizikai munkás egyaránt megtalálható. Szinte minden kisgyermek ép, teljes családból érkezett, a nagycsaládos modell – három vagy több gyermekes – már egyre ritkább.

Tókertü Óvoda

Az óvoda a Tókertváros központi részén helyezkedik el, nagy családi ház jellegű épületegyüttessel. Két utcafrontot összekötő területtel az 5. utca felől előkerttel, a 6. utca felől játszóudvarral. 1936-ban asztalosműhelyből lett gyermekmenedékház, majd 1943-ban a Népművelési minisztérium óvodává nyilvánította az épületet. Azóta is töretlenül az óvodás gyermekek nevelését szolgáló intézmény. Az óvoda kezdetektől a város önkormányzatának fenntartása alatt állt.

A családi házból álló kertvárosi jellegű városrésze jellemző a családok többgenerációs együttélése, ebből következően a nagyszülők jelenléte a szülők melletti aktív szerepvállalásuk az óvoda életében is meghatározó. A családok szociokulturális jellemzője, hogy beíratási körzetünkben szinte teljes mértékben kertesi családi házból érkeznek gyermekeink. Szinte mindenki ismer mindenkit, így az óvoda közössége, a szülők közösségével óvodai „nagycsaládot” alkot, Az óvodára a családias, derűs, nyugodt légkörű nevelés a jellemző.

Az óvoda 3 vegyes életkorú csoporttal működik. A férőhelyek száma 75 fő. Az óvoda évekre visszatekintve mindig 100%-os vagy afölötti kihasználtsággal működött. A

törvényi követelményeknek a pedagógiai elvárásoknak megfelelően az óvodát több alkalommal is átépítették, ám az egész épület felújítására és bővítésére 2009-ben az „Új Magyarországért Fejlesztési Terv” kertében került sor.

Az átépítés, felújítás, bővítés eredményeként szélesebb a folyosó, amely egyben a gyermekek öltözőhelyisége is, megszűnt a meredek lejtés, amely a nagy szintkülönbség és a csúszásveszély miatt állandó balesetveszély forrása volt. Eltűntek a hozzáépítés nyomai, egységes képet mutat az épület. Minden helyiséget szigeteltek, új ajzat burkolatot kaptak a csoportszobák, a mosdók melyek teljes berendezése is megújult. A gyermekek részére zuhanyzó, a fiúk részére külön piszoár is került elhelyezésre. Megtörtént a nyílászárók cseréje is. Nagy szükség volt erre, hiszen az épület egyik szárnyán még az 1936-ban készült fa szerkezetű ablakok voltak. Új helyiségekkel is bővült óvodánk: tágas tornaszobával, só szobával, mosókonyhával.

Korszerű napkollektorok segítik az energiatakarékos fűtési rendszert, a melegvíz ellátást.

A konyha, a gyermekek öltözőhelyisége esztétikus, praktikus, bútorzatot kapott.

Intézményünk a pályázat eredményeként sok speciális eszközzel gazdagodott – mozgásfejlesztő játékokkal, tornaszobai berendezéssel, Az SNI-s gyermekeket fejlesztő játékokkal, a környezeti-, zenei nevelést segítő foglalkoztató eszközökkel – amelyek méltán sorolhatók a legkorszerűbbek közé.

Mindezek hozzájárulnak ahhoz, hogy a kompetencia alapú nevelő munkánkban hangsúlyozottan kiemelt helyet kapjon a gyermekek differenciált fejlesztése, ezek segítségével örömet gyermeknek, felnőtteknek tevékenykedni, teljesebbé válik a gyermek minden oldalú személyiség fejlesztése.

Az épület korszerűsítésével megoldódott az óvoda teljes akadálymentesítése. Megtörtént a belső udvar felújítása is. Olyan térkövezett teret sikerült kialakítani, amely sáros, esős időszakban is biztosítja a szabad levegőn tartózkodást. Tanösvény kialakítására került sor, amely a nap bármely szakában lehetővé teszi a természet, az élővilág természetes környezetben történő megfigyelését. (lepkék, bogarak, virágzó fák, növények stb.)

Új keretet kapott az udvar egyenetlen talaja. Kerti garnitúra kihelyezésére került sor. A környezetvédelem érdekében korszerű szeméttartók kerültek elhelyezésre, valamint az óvoda közelében a hulladéksziget a szelektív hulladékgyűjtés megvalósítását eredményezi.

A kerékpártároló kialakítása révén gyermekeink már önállóan gyakorolhatják a „parkolás” művészetét.

Az épület korszerűsítésével párhuzamosan megújult óvodánk nevelő, oktató munkája, módszertani tevékenysége is.

A három vegyes csoportban, hat óvodapedagógus, négy dajka és egy fűtő-karbantartó segítségével családias hangulatú légkörben folyik a mindennapi élet.

Az egyik csoportban az óvodai kompetencia alapú nevelés bevezetését kezdtük meg, mely a nyertes TÁMOP 3.1.4. pályázatnak köszönhetően módszertani megújulásunkat segíti. Ehhez több továbbképzésen vesznek részt a kolléganők, ill. a teljes nevelőtestület. Értékeink megtartása mellett igyekszünk úgy beilleszteni a kompetenciafejlesztést, hogy - miközben boldogan, vidáman éljük gyermekeink óvodás éveiket – a lehető legoptimálisabb szinten tudjuk biztosítani egyéni, differenciált fejlesztésüket.

Óvodánkban, egyéb pluszszolgáltatásokat is kapnak a gyermekek: külön torna, logopédia, fejlesztőpedagógia, ovi-foci, hittan, néptánc, uszoda, színházlátogatás.

Arra törekszünk, hogy sok szép emléket őrizzenek meg életüknek erről a szakaszáról.

Vajda Péter lakótelepi Óvoda

A Vajda Péter Lakótelepi Óvoda Pápa város északkeleti szélén épült 1976-ban. Tipikusan lakótelepi épületét a volt Esterházy vadaspark –mai nevén Várkert- veszi körül, gyönyörű természeti környezetet, jó levegőt, biztosítva a gyerekeknek. Az épület minden helyisége tágas, kényelmes. Minden csoporthoz tartozik külön mosdó, öltöző.

A mozgásfejlesztéshez, konduktív fejlesztéshez jól felszerelt tornateremmel rendelkezünk. A gyógypedagógiai,- logopédiai- és fejlesztő pedagógiai foglalkozásokhoz is külön helyiség és eszköztár biztosított.

Beíratási, felvételi körzetünk és a családok életformája változatos: családi házas és lakótelepi életforma egyaránt jelen van. Ebből következően a gyerekek szociális háttere is sokféle. E sokszínűség elfogadása, beépítése óvodai nevelésünkbe állandó megújulásra ösztönző kihívás a nevelőtestület számára.

Az eredetileg 4 csoportos intézmény 1991-ben vált 5 csoportossá, amikor átalakítással sérült gyermekeket nevelő óvodai csoport indult.

2002 szeptemberétől pedig egy csoportban német nemzetiségi nevelést indítottunk.

Csoportalakítás: az óvoda 5 csoportos. Csoportjaink vegyes életkorúak.

*Egy csoportban sajátos nevelési igényű kisgyermeket nevelünk, fejlesztünk. (*Katica csoport*)

*Egy csoportban 2002 óta német nemzetiségi nevelés működik. (*Rozmaring csoport*)

*Három csoportban pedig úgynevezett „hagyományos”, de sokoldalú, színvonalas óvodai nevelés folyik. (*Pillangó, Szivárvány, Napsugár csoport*).

Alapelveinkből:

♦A játékot tartjuk az óvodás gyermek legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenységének, ezért elsősorban ehhez biztosítunk időt, feltételeket a szervezett tanulási és ismeretszerzési lehetőségek mellett.

♦A családdal szorosan együttműködve, egymás értékeit szem előtt tartva igyekszünk óvni, védeni, fejleszteni, szépre-jóra nevelni, szeretgetni a ránk bízott csöppségeket.

•Gazdag, élményekkel teli, sokoldalú fejlődési lehetőséget nyújtó, boldog óvodás évek biztosítására törekszünk.

•Csak a gyerekek életkori sajátosságainak megfelelő tevékenységeket vállalunk fel, amit hozzáértéssel és megfelelő színvonalon tudunk nyújtani.

Egyedi sajátosságaink, amelyeket beíratási körzetünk, valamint speciális tárgyi és személyi feltételeink indokolnak

Sajátos nevelési igényű gyerekek nevelése

Célja, hogy a valamilyen területen sérült gyermekek a családban nevelkedhessenek, és így részesülhessenek lakóhelyhez közeli speciális fejlesztésben. A sajátos neveléshez rendelkezésre állnak a szükséges személyi és tárgyi feltételek.

Személyi feltételei:

Gyógypedagógus: aki nevelésébe beépíti kineziológiai és Sindelar módszer ismereteit

Konduktor: elsősorban a központi idegrendszeri sérült gyermekek mozgásfejlesztését végzi.

Óvónők: akik korai fejlesztés és autizmus végzettséggel is rendelkeznek.

Gyermekfelügyelő: szociálpedagógus végzettséggel.

Felzárkóztató nevelés

Speciális végzettségű szakembereink tudását, tapasztalatát hasznosítjuk minden beíratott és rászoruló gyermek fejlesztésében. Az óvoda pedagógusainak önképzése is e kiemelt feladat irányába összpontosult. A felzárkóztató fejlesztéshez szintén rendelkezünk tárgyi és személyi feltételekkel.

Területei óvodánkban:

- Konduktívpedagógia	A speciális csoport konduktora végzi
- Gyógytestnevelés	Gyógytestnevelés szakvizsgával rendelkező óvónő kollégánk végzi
- Fejlesztő pedagógia	Fejlesztő pedagógiai szakvizsgával rendelkező óvónőink végzik

Német nemzetiségi nevelés

A Pápai Német Kisebbségi Önkormányzat kezdeményezésére jött létre. Célja a magyarországi németek kultúrájának, hagyományainak megőrzése, német nyelvtanulás, valamint alapok nyújtása körzeti általános iskola német nemzetiségi neveléséhez.

A környezet, szülőföld, természet megismerésére, védelmére és megszerettetésére nevelés.

A mai kor kihívása környezetünk védelme, amit már a korai kisgyermekkorai nevelésbe is be kell építeni. Ezért tartjuk fontosnak gyermekeinknél a környezettudatos magatartás megalapozását, a természeti környezet megismerését és védelmét. Közeli érdeinkbe, vizes élőhelyekre szervezett kirándulásaink is ezt a célt szolgálják.

Hagyományörzés, identitás alakítás.

Nevelésünkben fontosnak tartjuk a magyar népi kultúra megismertetését, a népi hagyományok őrzését, az óvoda korosztály által megérthető jeles napokról való megemlékezést. A 13. éve működő gyermek néptánc foglalkozások is ezt a célt szolgálják.

Közlekedési nevelés

Az óvoda udvarán levő gyermekméretű KRESZ pálya és sok-sok járművünk kiváló lehetőséget biztosít a közlekedés alapvető szabályainak gyakorlati elsajátításához.

Tehetséggondozás, művészeti nevelés

A gyerekekre mindenfelől zúduló harsány ingerek, gépi zenék ellensúlyozására szeretnénk olyan élményekben részesíteni a gyerekeket, ami kevésbé látványos, de értékes: pl. a Bartók Béla Zeneiskola tanárainak havi élőzenei „hangversenye”, rendszeres színház- és múzeumlátogatásaink, rajzpályázatok, uszodai foglalkozások, dramatizálások, néptánc. Ezeken az alkalmakon feltűnhet a tehetséges gyerekek fogékonysága, irányultsága.

2.3. Óvodaképünk

Óvodánkban arra törekszünk, hogy

- nevelésünk egészében érvényesüljön a gyermeki személyiséget elfogadó szeretet, tisztelet, megbecsülés és bizalom,
- biztosítsuk az óvodáskorú gyermekek fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit,
- gondoskodjunk a gyermekek jó közérzetéről, testi-lelki harmóniájáról, mert ez előfeltétele fejleszhetőségüknek,
- megalapozzuk egészséges testi állapotukat, tanulási vágyukat, képességeiket, nyitott érzékenységet alakítsunk ki bennük a világ dolgai iránt,
- lehetőséget teremtsünk arra, hogy kipróbálhassák, megismerhessék képességeiket, és lehetőségeik határát,
- ébren tartjuk és tápláljuk kíváncsiságukat, tudásvágyukat,
- formáljuk környezettudatos magatartásukat,
- tudatosan segítjük a gyermeki személyiség kibontakozását, tekintettel az eltérő adottságokra, készségekre, képességekre, szokásokra, nembeli, érésbeli, vérmérsékleti, nemzeti, etnikai különbségekre és a családok értékrendjének sokféleségére,
- biztosítsuk mind a nemzetiségi, mind pedig a migráns gyermekek esetében az önazonosság megélését és a multikulturális hatásokat,
- a gazdag, élményekkel teli, sokoldalú fejlődési lehetőséget nyújtó, boldog óvodás évekkal közvetetten segítjük a gyermekek iskolai közösségbe történő eredményes beilleszkedését.

3. Gyermekképünk

"Az ember egyedi, mással nem helyettesíthető individuum és szociális lény egyszerre.

A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen

határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak. A személyiség szabad kibontakoztatásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik, biztosítva minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést " OAP

Óvodáinkban olyan szeretetet, gondoskodást, támaszt nyújtó légkör megteremtésére törekszünk, ahol gyermekek, szülők egyaránt biztonságban érezhetik magukat. Olyan gyermekeket szeretnénk nevelni, akik

- jól érzik magukat, önbecsülésük megfelelő,
- derűs bizalommal, őszinte szeretettel fordulnak a felnőttek, a társak és környezetük felé,
- önként, örömmel, természetes kíváncsisággal, kreatív gondolkodásmóddal vesznek részt minden tevékenységben,
- korosztályuknak megfelelő szinten beépül személyiségükbe az egész életen át tartó tanuláshoz való beállítódás,
- képesek eligazodni különböző helyzetekben,
- korosztályuknak megfelelő szinten birtokukban van az alapvető normarendszer, érzelmi és erkölcsi értékrend, amely megalapozza pozitív szocializációjukat, megfelelően előítélet-mentesek, jól neveltek,
- természetes számukra, hogy az emberek nemi, faji, nemzeti, etnikai, vallási különbségeik ellenére egyenrangúak,
- védik, segítik, befogadják a gyengébbeket, kisebbeket, esendőbbeket, odafigyelnek egymásra,
- gyermeki természetességgel fogadják el a másságot,
- életkoruknak megfelelő szinten ismerik, szeretik, óvják a természetet,
- igényesek környezetükre és önmagukra, képesek észrevenni, felfedezni és rácsodálkozni a szépre (természet, zene, művészeti alkotások, stb.),
- hagyományápoló nevelésünk hatására megalapozódik nemzeti identitástudatuk, emellett érdeklődnek más népek, nyelvek, kultúrák iránt is,
- megfelelően bővülnek ismereteik, alkalmazási, felhasználási képességeik folyamatosan fejlődnek, (kompetenciává alakulnak),
- az egyéni adottságaikhoz mért legmagasabb fejlettségi szintjükkel alkalmassá válnak az iskolai élet megkezdésére.

4. Óvodai nevelésünk alapelvei

- Pedagógiai intézkedéseinkkel a gyermekek személyiségéhez igazodunk.
- Minden gyermek számára biztosítjuk a fejlődéshez, tanuláshoz való egyenlő hozzáférést.
- A gyermek személyiségét bizalommal övezzük, tiszteljük, elfogadjuk, szeretjük, megbecsüljük.
- Tiszteletben tartjuk a gyermek jogait, emberi méltóságát és védelmét. Gondoskodunk arról, hogy megkapja az őt megillető gondoskodást és nevelést.
- A játékot tekintjük nevelésünk leghatékonyabb eszközének, kiemelt hangsúlyt adunk a szabad játéknak.
- Megteremtjük az otthonos, barátságos, biztonságos, nyugodt, egymásra figyelő, derűs légkört, a korosztálynak megfelelő tanulási környezetet.
- Biztosítjuk a rendszerességet, a fokozatosságot, a folyamatosságot és az érzelmi biztonságot.

- Építünk a pedagógus etikára, a bizalomra és a kölcsönös tisztelet jelenlétére, a mindenkit megillető tiszteletadásra és tiszteletben tartásra.
- A gyermek nevelése elsősorban a szülő joga és kötelessége, ugyanakkor támaszkodunk a családi nevelésre, megerősítjük, kiegészítjük, szoros együttműködésre törekszünk, ha szükséges segítjük.
- A gyermeket önmagához képest fejlesztjük, alkalmazkodva az egyéni éres fejlődési üteméhez.
- Olyan pedagógiai környezet kialakítására törekszünk, ahol a különbözőség elfogadása mindenkinek, az óvoda egész közösségének - gyermekeknek, óvodai dolgozóknak, szülőknek- természetévé válik.
- A sajátos nevelési igényű gyermeknek joga, hogy az állapotának megfelelő legjobb fejlesztést megkapja, ezért az integráció szintjének és helyének megválasztásánál figyelembe vesszük a sajátos nevelési igény típusát, a sérülés súlyossági fokát, a neveléshez szükséges személyi és a tárgyi feltételeket. E gyermekeket optimális fejlesztésük érdekében, abba a tagóvodába integráljuk, amely a legmagasabb szinten rendelkezik az ehhez szükséges szakmai felkészültséggel, személyi és tárgyi feltételekkel. Óvodáinkba megyei szintű Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottságok, vagy országos hatáskörű, szakvélemény kiadására jogosult szervek szakvéleménye alapján veszünk fel, és fejlesztünk sajátos nevelési igényű gyermeket.
- Valljuk, hogy pozitívan kell viszonyulni a gyerekek különbözőségeihez, az individuális különbségeket ápolni és becsülni kell. A másságot nem kezelni, a különbségeket nem eltüntetni akarjuk, hanem az azonosságokra koncentrálva az egymáshoz való hasonlóság pontjait keressük a nevelésben.
- A toleranciára, a másság elfogadására épülő sokoldalú személyiségfejlesztésben látjuk a gyermekközpontúság megvalósulását.
- Óvodai nevelésünkkel így biztosíthatjuk, hogy a gyerekek őszintén elfogadják, tolerálják sajátos nevelési igényű társaikat, a segítőkészség, közeledés természetessé váljon számukra.
Valljuk, hogy így őrizzük meg az óvodát óvodának, mindent a gyermekért és a javára teszünk.

5. Óvodai nevelésünk cél- és feladatrendszere

5.1. Óvodai nevelésünk célja

A Városi Óvodák intézményébe a Köznevelési Törvény 24.§-ában meghatározottak szerint fogadjuk a gyermekeket.

Óvodai nevelésünk célja, hogy a családi hatásokat kiegészítve

- biztosítsuk a sokoldalú, harmonikus személyiség életkorra és egyénre jellemző tulajdonságainak optimális kibontakoztatását és megerősítését,
- tudatosan és tervszerűen alakítsuk azokat a testi, lelki, szociális, erkölcsi, anyanyelvi és értelmi képességeket, amelyekkel a sikeres iskolai beilleszkedést és teljesítményt tesszük lehetővé.

Kiegészül mindez a különleges gondozást igénylő gyermekek ellátására szervezett, a két nevelési nyelvű német nemzetiségi és a magyar-angol két nevelési nyelvű csoportjaink dokumentumaiban megfogalmazott speciális célokkal. (Lásd: A Városi Óvodák speciális feladatai fejezetben)

További céljaink

A képesség- és készségfejlődést akadályozó problémák feltárása, és azokra adekvát pedagógiai, oktatásszervezési válaszok,

- az esélyegyenlőség javítása, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek szegregációjának csökkentése,
- a szülők aktív bevonása, segítése,
- az óvoda iskola átmenet megkönnyítése,
- az inkluzív pedagógia, vagy befogadó pedagógia alkalmazása, helyes értelmezése,
- a játék, az érzelmi és erkölcsi nevelés meghatározó szerepének érvényesítése,
- új tanulásszervezési eljárások bevezetése.

5.2. Óvodai nevelésünk alapfeladatai

Programunk átfogja a teljes óvodáskor nevelő-, fejlesztőmunkáját.

Óvodai nevelésünk alapfeladatai

- a személyiségfejlesztés területén az óvodáskorú gyermekek életkoronként és egyénenként változó testi, lelki, szellemi szükségleteinek kielégítése,
- az egyéni, differenciált bánásmód alkalmazása,
- a gyermeki aktivitás, motiváltság, kíváncsiság ébrentartása és kielégítése, a kreativitás előtérbe helyezése és a kompetenciaérzés kialakítása, fenntartása,
- az ismeretek tapasztalati úton történő megszerzésének segítése.

Tennivalóinkat az alábbi feladatblokkokban határozzuk meg:

- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi nevelés és a szocializáció biztosítása,
- az anyanyelvi és értelmi fejlesztés nevelés megvalósítása.

5.2.1. Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének kialakítása ebben az életkorban (melyet az erőteljes testi fejlődés jellemez) kiemelt jelentőségű.

Feladatunk a gyermek testi fejlődésének elősegítése. Ezen belül

- a gyermek gondozásán keresztül kielégítjük testi szükségleteit, mozgásigényét,
- elősegítjük a mozgás harmonikus, összerendezett fejlődését,
- segítjük a gyermek testi képességeinek fejlődését,
- védjük és eddük, óvjuk, őrizzük a gyermek egészségét,
- kialakítjuk az egészséges életmód, a testápolás, étkezés, öltözködés, betegségmegelőzés, az egészségmegőrzés szokásait, igényét,
- biztosítjuk a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezetet,
- kialakítjuk a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokásokat, a környezettudatos viselkedést,
- megfelelő szakemberek bevonásával valamint a szülővel való együttműködésben speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatokat látunk el.

A téma kibontását lásd még a 7.1.1. „Egészséges életmódra nevelés” fejezetben.

5.2.2. Az érzelmi nevelés és szocializáció biztosítása

Az óvodás korú gyermek jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségen belül az emóciók dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyereket az óvodában biztonság, otthonosság, derűs, szeretetteljes légkör vegye körül.

Mindezzért

- szükségesnek tartjuk, hogy már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások érhék a gyermeket,
- biztosítjuk, hogy az óvodapedagógus-gyermek, gyermek-gyermek, gyermek-dajka kapcsolatot pozitív beállítódás, érzelmi töltés jellemezze,
- elősegítjük a gyermek szociális érzékenységének fejlődését és én-tudatának alakulását, teret engedünk önkifejező, én-érvényesítő törekvéseinek,
- lehetőséget teremtünk arra, hogy a gyermek kielégítse természetes társas szükségleteit, emellett a különbségek elfogadására, tiszteletére is neveljük.
- a szocializáció szempontjából különösen fontosnak tartjuk a közös élményeket és tevékenységeket,
- a pedagógiai hatásokon keresztül igényes, következetes, ám rugalmasan kezelt szokás- és normarendszert alapozunk meg,
- a szokásrendszerrel segítjük a gyermekek erkölcsi tulajdonságainak: együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség, és akaratuk: önállóság, önfegyelem, kitartás, feladattudat, szabálytudat fejlődését,
- a gyermek nyitottságára építve elősegítjük, hogy tudjon rácsodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra, szépre, tisztelje és becsülje azt,
- megismertetjük szűkebb és tágabb környezetével, kialakítjuk a szülőföldhöz való kötődést,
- minden munkatársra vonatkoztatva arra törekszünk, hogy viselkedésünk, kommunikációnk, bánásmódunk követendő modell értékű legyen, a gyermek számára pozitív mintákat adunk,
- keressük a megoldási módokat a nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, speciális nevelést igénylő, migráns, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, az elhanyagolt, illetve kiemelkedő képességű gyermekek eredményes nevelése, fejlesztése céljából. Szükség esetén megfelelő szakember közreműködését kérjük.

A téma kibontását lásd még a 7.1.2. „Érzelmi nevelés és szocializáció” fejezetben.

5.2.3. Az anyanyelvi és értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés áthatja az óvodai nevelés színtereit, tevékenységformáit. Kiemelt jelentőséget tulajdonítunk az anyanyelv szeretetére, elsajátítására, megbecsülésére nevelésnek, az anyanyelv fejlesztésének. A migráns gyermekek esetében az anyanyelvápolás a család feladata.

Figyelmet fordítunk

- a beszéd és kommunikációs kedv fenntartására, ösztönzésére,
- a gyermekek meghallgatására, a gyermeki kérdések érvényesülésére, a válaszok igénylésére,
- a gyermek érdeklődésére, kíváncsiságára - mint életkori sajátosságokra- valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire építve biztosítunk a természeti és társadalmi környezet megismerésére szolgáló változatos tevékenységeket. Ezeken keresztül tovább bővítjük élményeiket, tapasztalataikat.

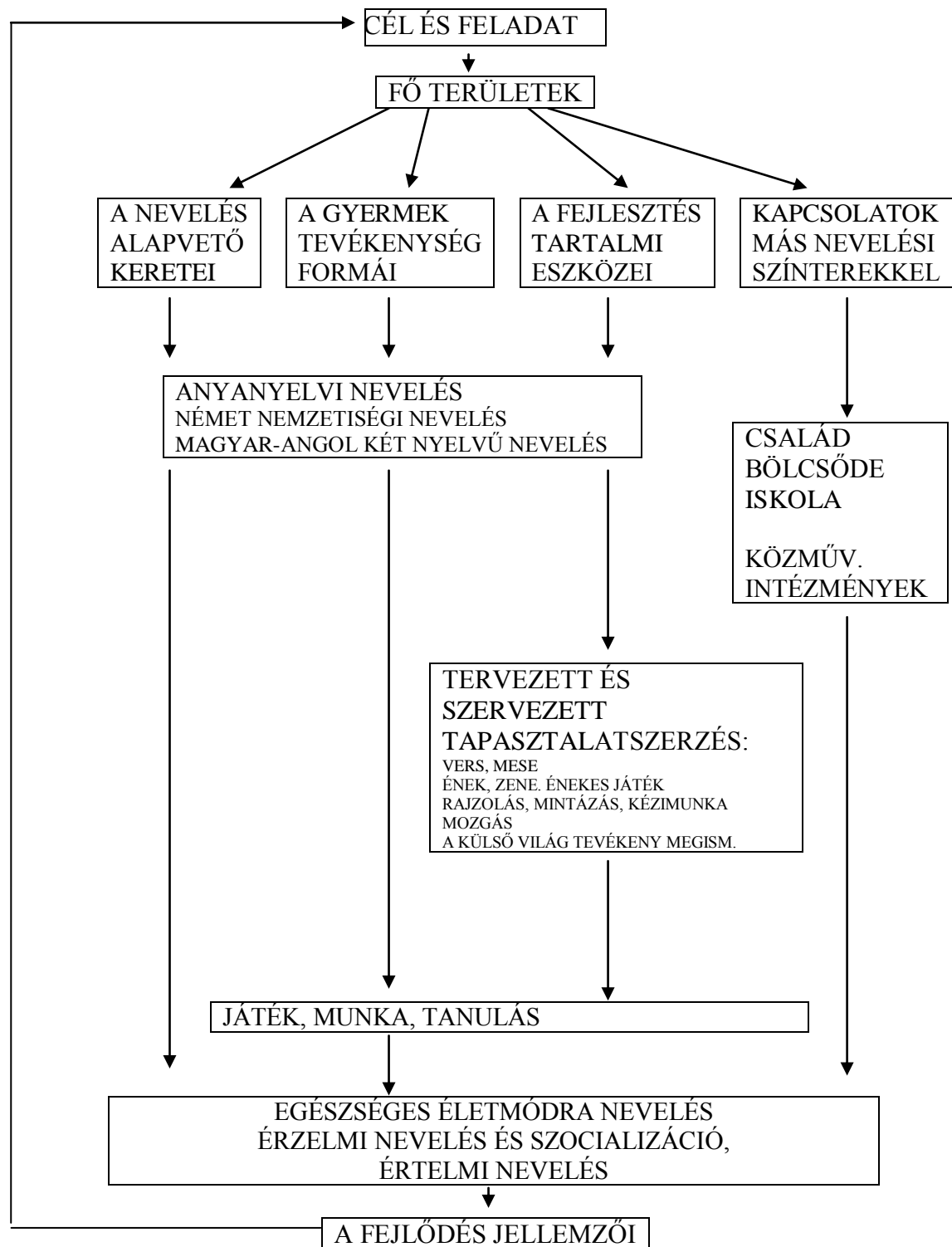
Feladatunknak tartjuk

- a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezését, bővítését,
- az értelmi képességek: érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, problémamegoldó gondolkodás, a kreativitás differenciált, egyénre szabott fejlesztését,
- továbbá, hogy a gyermek az értelmi képességeit különböző tevékenységekben és élethelyzetekben gyakorolhassa.

A téma kibontását lásd még a 7.1.3. „Anyanyelvi- kommunikációs nevelés”, valamint a 7.3. „A fejlesztés tartalmi eszközei” fejezetekben.

5.3. Óvodánk nevelési rendszerének modellje

Az alábbi modell szemlélteti nevelésünk rendszerét:

5.4. Óvodai nevelésünk rendszere

Óvodánk nevelési célja, feladatai szorosan összefüggenek. Az egymásra épülő tevékenységek, melyek átszövik óvodai nevelésünk rendszerét komplex módon érvényesülnek, és felerősödnek a fejlesztés tartalmi eszközei által.

A gyerekek fejlődésében beálló változások mutatják nevelési rendszerünk eredményességét.

Nevelési rendszerünk elemei

Nevelésünk alapvető keretei lehetővé teszik, felerősítik, és komplex módon biztosítják a nevelés fejlesztő hatását.

Területei

- egészséges életmód
- érzelmi nevelés és szocializáció
- anyanyelvi és értelmi nevelés

Az egyes kereteken belül a gyerekek tevékenységei

- játék: melynek szerepe elsődleges és alapvető,
- munka: mely az óvodás gyermek számára mindvégig játékos jellegű,
- tanulás: mely elsősorban spontán utánpótlás, élménybe ágyazott tapasztalatszerzés, a kíváncsiság kielégítése, amely komplex jellegű.

Óvodai nevelésünk valamennyi területét áthatja az **anyanyelvi nevelés** - nemzetiségi csoportunkban ez kiegészül a német nemzetiségi neveléssel, magyar-angol két nevelési nyelvű csoportjainkban az angol nyelv elsajátításával - mert

- szolgálja a kultúra, a hagyományok átörökítését, az önazonosság megerősödését,
- közvetítőként segíti a megismerést,
- fejleszti a szociális képességeket és a kognitív erőket,
- e közben az anyanyelvhasználat egyre tökéletesebb lesz,
- valamint említett csoportjainkban természetes módon fejlődik egy második nyelv.

A fejlesztés tartalmi eszközeivel

- vers, mese,
  - ének, zene, énekes játék,
  - rajzolás, mintázás, kézimunka,
  - mozgás,
  - a külső világ tevékeny megismerése
- valósítjuk meg a tervezett és szervezett tapasztalatszerzést.

A fentiekkel - melyek egymást áthatják - külön-külön, de együttesen is biztosítjuk az életkornak megfelelő tanulást.

Programunk szélesan értelmezi a tanulást, amely átszövi a teljes óvodai életet, érzelmi megközelítésű és életszerű. Gondolatainkat nem a nevelési területek szétarabolásának szándéka, hanem a komplex látásmód vezeti, mert a tanulást a nevelés részének tekintjük. A nevelési területek elméletileg differenciáltak, elkülönültek, a gyakorlatban azonban egységet alkotnak.

Elsődleges terepe a *játék* - úgy a spontán, mint az óvónő által kezdeményezett. A játékba integrált önkéntes és cselekvéses tanulás az óvodai tanulás útja.

A *magatartás és viselkedéstanulás* folyamatában az utánpótlás, a minta- és modellkövetés dominál.

A fentiekhez társulnak a *szervezett tanulási* lehetőségek, az óvónő által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, a gyermek kérdéseire, válaszára épülő ismeretszerzés. A valódi tudás az, amit a gyermek önmaga szerez meg, maga fejt meg, és cselekvésen keresztül sajátítja el, amelyet képes alkalmazni képességi, készségei által.

Ennek érdekében fontos feladatunk, hogy a gyermek minél több tapasztalathoz jusson, élményeket élhessen át, és természetes kíváncsisága folytán választ kapjon kérdéseire. Hagyjuk kibontakozni különleges kívánságait, (pl. bolygók megismerése, régmúlt idők élővilága, életmódja...) melyben a tervezett hagyományos anyagon túl, helyt adunk a világ felfedezésére, érdeklődésük, közlésvágyuk kielégítésére.

Arra törekszünk, hogy a gyermek a saját tevékenységén keresztül szerezzék meg azokat az élményeket, amelyek megnyitják, ébren tartják benne a vágyat a környező világ megismerésére, a tanulás örömeinek átélésére.

Mindennek az alapja, hogy a gyermek érdeklődésére és cselekvésére, előzetes tudására, tapasztalataira épüljön az ismeretanyagot is tartalmazó tevékenységrendszer.

A tanulás, mint gyermeki tevékenység, pedagógiai programunk összes nevelési, fejlesztési területében integráltan jelen van.

Az óvoda kapcsolatai

Kiemelkedő jelentőségű a családdal való kapcsolatunk, mely jelentősen befolyásolja nevelő munkánk eredményességét. Részletes kidolgozását, valamint az óvoda egyéb kapcsolatainak feladatait lásd még a 9.3. „A Városi Óvodák kapcsolatrendszere” fejezetben.

6. A Városi Óvodák speciális feladatai

6.1. Gyógypedagógiai nevelési program

A speciális ellátási forma 1991 óta működik a Vajda Péter lakótelepi Óvoda ötödik csoportjában, félig integrált szervezési formában.

Célja: az eltérő nevelési szükségletű gyermekek családban maradásának elősegítése a lakóhelyhez közeli nappali ellátással.

Feladata: a halmozottan sérült - nem homogén sérülésű- gyermekek fejlesztése, rehabilitációja, speciális iskolai életmódra való alkalmassá tétele.

Működési feltételei: a Kt. által meghatározott tárgyi és személyi feltételek, amelyekkel rendelkezik a működtető óvoda.

A csoportban a nevelés a Gyógypedagógiai program szerint folyik.

6.2. Német nemzetiségi óvodai nevelés

A Vajda P. lakótelepi Óvodában került megszervezésre

Célja, feladata: a német nemzetiségi kultúra és nyelv ápolása, "ráhangolás" az általános iskolai német nemzetiségi oktatásra.

Működési feltételei: hagyományörző tárgyi környezet biztosítása és német nemzetiségi óvodapedagógus végzettségű óvónő alkalmazása.

A csoportban a nevelőmunka a „Kétnyelvű kiegészítő német nemzetiségi program” szerint folyik.

6.3. Pedagógiai szakszolgálat

A Vajda Péter lakótelepi Óvodában a meglévő tárgyi és személyi feltételekre építve működik logopédiai és konduktív nevelés.

A Városi Óvodák szakvizsgázott óvónőinek fejlesztőpedagógiai és gyógytestnevelői végzettségére alapozva az egész intézményre kiterjesztett fejlesztő-, felzárkóztató-, rehabilitációs, korrekciós tevékenység folyik.

6.4. Magyar-angol kétnyelvű óvodai nevelés a Fáy A. lakótelepi Óvodában

Pápa Város Önkormányzata, a SAC/C17 program megvalósítása kapcsán Pápara érkező NATO katonacsaládok óvodás korú gyermekeinek ellátására a Fáy A. ltp-i Óvodát jelölte ki.

Célja: az óvodás évek alatt, az életkori sajátosságok figyelembe vétele mellett, gazdag tevékenységbázisra építve és a hétköznapi kommunikáció szintjén megalapozott angol illetve magyar szókincs közvetítése a gyermekeknek.

Segíteni a külföldről érkező gyermekek és családjaik magyarországi beilleszkedését.

Működési feltételei: a csoportban a nevelőmunka a „Magyar-angol – két nyelvű kiegészítő óvodai pedagógiai program” szerint folyik.

7. Óvodai nevelésünk, fejlesztésünk tartalma

Óvodai nevelésünk kiemelt területei a JÁTÉK, a MOZGÁS, az ANYANYELVI – KOMMUNIKÁCIÓS NEVELÉS, a KÖRNYEZET és EGÉSZSÉGGKULTÚRA MEGALAPOZÁSA

7.1. Nevelésünk alapvető keretei

7.1.1. Egészséges életmódra nevelés

Célunk

- a gyermekek testi és lelki szükségleteinek kielégítése,
- a családi szokásokat figyelembe véve a gyermekek életkorának megfelelő rendszeres életritmus és napirend kialakítása,
- olyan beállítódások kibontakoztatása, szokások beépítése a gyermekek személyiségébe, amelyek az egészséges életvitel, a környezettudatos életforma irányába hatnak.

Feladataink

- Biztosítjuk a megfelelő óvodai környezetet. Ennek érdekében:
  - esztétikus, praktikus, áttekinthető tárgyi miliót teremtünk,
  - gondoskodunk a megfelelő tisztaságról, hőmérsékletről, páratartalomról, szellőzöttségről,
  - udvarainkon minden évszakban megteremtjük a változatos mozgás lehetőségét, törekszünk arra, hogy az udvar állapota, felszereltsége biztosíték legyen a sokoldalú edzésre, mozgásra, testi fejlődésre,
  - kiszűrjük és elhárítjuk a veszélyforrásokat.

- Gondoskodunk a gyermekek jó komfortérzetéről.
- Igényt ébresztünk bennük a rendezett külső és a testhigiéniá iránt.
- Begyakoroltatjuk a napi élethez (önkiszolgáláshoz) szükséges szokásokat, s az ezekhez kapcsolatos illemszabályokat.
- Állandóságot, kiszámíthatóságot biztosítunk a szokásrendszer kialakítása során.
- Fokozottan figyelünk a gyermekek mentális egészségére.
- Az egészséges életvitelre való igény kialakítása érdekében kihasználunk minden olyan lehetőséget, amely az óvadás korosztály életkorának megfelelő edzést és mozgást biztosít: levegőzés, úszás, kerékpározás, természetjárás, séta, stb.
- Kölcsönösségre, jó együttműködésre törekszünk a családokkal.
- A gyermekek étkeztetését, öltözködését, tisztaságát - a gondozottságát - folyamatosan figyelemmel kísérjük, kiemelten a hátrányos helyzetűek esetében.

Az egészséges életmódra nevelés részletei és tartalma

Gondozási teendőink: az óvoda óvó, védő, szociális funkciója, nevelésünk egyik fontos alappillérvé teszi a gondozási teendőket.

Célunk a gyermek gondozása, testi szükségletei kielégítésének segítése.

Feladataink

- Oldott légkörben, nyugodt tempójú, jól megválasztott napirend mellett, ésszerű szokásokkal építjük a gyermekek személyiségébe az egészséges életvitel elemeit.
- Tiszteletben tartjuk azt a tényt, hogy minden embernek egyéni fejlődési üteme és bioritmusa van, ezért hagyjuk, hogy minden olyan tevékenységet, mely a testi szükségletek kielégítésére irányul - mint evés, ivás, alvás, WC-használat - a gyermekek egyéni igényeiknek megfelelően végezzék.
- Fentiek érdekében kezdettől fogva igyekszünk megismerni a gyermekek eltérő szükségleteit, figyelemmel kísérjük növekedési, érési, fejlődési ütemüket, egyéni sajátosságait, tekintetbe vesszük a családok szokásait.
- Tapintatosan, szerető gondoskodással, személyes, bensőséges kapcsolatra alapozva, a fokozatosság betartásával arra törekszünk, hogy a gyerekek egyre önállóbban, szorongásmentesen elégítsék ki szükségleteiket.

Önkiszolgálás

A gyermekek fokozatosan válnak képessé szükségleteik kielégítésére. Az önálló testápolás, öltözködés, étkezés, tehát az önkiszolgálás kezdetben komoly feladatot jelent számukra. E tevékenységek gyakorlás következtében válnak szokássá.

A gondozás, egészséges életmód alakítása - irányításunk mellett - közös feladata és felelőssége az óvoda minden dolgozójának. Együtt kell működnünk ebben óvónőknek, dajkáknak, egyformán igényesnek, következetesnek, példaadónak kell lennünk.

Területei: étkezés, testápolás, öltözködés.

❖ Étkezés

Célunk az egészséges táplálkozás és a kulturált étkezés szokásainak alapozása, az óvodai konyhával együttműködve.

Feladataink

- Fontosnak tartjuk, hogy nyugodt körülmények között, szépen terített asztalnál, kulturált módon étkezzünk.
- A napi háromszori étkezést úgy szervezzük, hogy a gyermekeknek ne kelljen feleslegesen várakozniuk.

- A gyermekek különböző táplálkozási szokásait toleránsan fogadjuk. Ösztönözzük, kedvet ébresztünk a különböző ételek megismerésére, elfogyasztására.
- Új ízekkel, az egészséges táplálkozás elemeivel, az egészség és a táplálkozás alapvető összefüggéseivel ismertetjük meg a gyermekeket. E foglalatosságok közben is tapasztalatokat, ismereteket nyújtunk.
- Évszakonként egy-két alkalommal „egészség napot” tartunk. Ilyenkor gyümölcs-, vagy zöldségسالátát, gyógyfűvek főzeteit, zöld teákat, gyümölcsleveket készítünk és fogyasztunk a gyerekekkel.
- A nap folyamán mindenkor - szabadban és teremben egyaránt - biztosítjuk a szomszédos gyermekek számára az ivóvizet.
- Közvetve a családok táplálkozási szokásaira is szeretnénk hatással lenni.
- Igyekszünk elérni, hogy a gyermekek reggelijük elfogyasztása után érkezzenek óvodába. A túl korán érkezők, az éhes gyermekek - megfelelő körülmények mellett - az óvodában is elfogyaszthatják otthonról hozott ennivalójukat, vagy az óvodai konyháról érkezett, előző napról megmaradt tartós élelmiszert, a HACCP szabályai szerint.
- Gondot fordítunk a gyermekek fogazatának védelmére. Korlátozzuk az édességek, üdítők fogyasztását, alapos rágásra szoktatjuk a gyermekeket, ennek fontosságát kiemeljük a szülők körében is. Hangsúlyozzuk a főzelékek, a nyers gyümölcsök és zöldségfélék fogyasztásának, valamint a kellő mennyiségű fehérje bevitelének szükségességét.

Táplálkozási szokások, viselkedési szabályok, gyermeki tevékenységek

- Helyesen tartják és megfelelően használják az evőeszközöket, a szalvétát.
- Csukott szájjal, tisztán étkeznek.
- Helyes testtartással ülnek, csendesen beszélgetnek.
- A gyermekek megterítenek, majd étkezés után a terítéket leszedik.
- Ételt merítenek, folyadékot öntenek.
- Megkínálják egymást, azt az ételt veszik el, amelyikhez hozzányúltak.
- Az ételt megköszönik, az egy asztalnál ülők jó étvágyat kívánnak egymásnak.

❖ **Testápolás**

Célunk a testápolási szokások gyakoroltatásával a gyermekek tisztaságigényének megalapozása, egészségük védelme.

Feladataink

- Megteremtjük a mosakodáshoz, fogmosáshoz, fésülködéshez, az orr tisztántartásához, a WC-használathoz szükséges feltételeket úgy, hogy a gyermekek egyre önállóbban, és intim módon végezhesék ezeket a teendőket.
- Megtanítjuk a gyermekeket a szükség szerinti alapos tisztálkodásra, a tisztálkodó szerek helyes és takarékos használatára, tisztántartására.
- Figyelemmel kísérjük, tapintatosan segítjük az elhanyagolt külsejű gyermekeket.

Testápolási szokások, viselkedési szabályok, gyermeki tevékenységek

- A gyermekek saját tisztálkodási és jellel ellátott óvodai eszközöket, használnak.
- Étkezés előtt, a kezüket szennyező foglalkozás és WC-használat után mindig szappannal mosnak kezet.
- Szükség szerint használják a körömkefét.
- Fogat mosnak.
- Tükör előtt fésülködnek.
- Köhögéskor, tüsszentéskor zsebkendőt használnak, szükség esetén kezet mosnak.

- Helyes technikával fújják orrukát, észreveszik, amikor ezt meg kell tenniük, az elhasznált papír zsebkendőt a szemétkosárba dobják.
- Önállóan használják a WC-papírt, maguk után leöblítik a WC-t, lehajtják a fedelét.
- Óvodába lépés előtt letörlik cipőjüket, sáros, havas időben lekefélik, lesöprik azt.

❖ **Öltözködés**

Célunk az időjárásnak, hőmérsékletnek megfelelő öltözködési szokások kialakítása, a kulturált, rendezett, izléses külső iránti igény alapozása.

Feladataink

- Képességeikhez igazítottan önálló öltözködésre tanítjuk meg a gyermekeket.
- Arra szoktatjuk Őket, hogy tartsák számon ruhadarabjaikat, vigyázzanak azokra, tudják megfelelően összehajtani, helyére tenni.
- Kérjük a szülőket, hogy gyermekeik számára biztosítsanak: tartalékruhát, többretegű, megfelelő méretű öltözetet, a délutáni alváshoz pizsamát, sarkat, bokát jól tartó, nem túl lapos váltócipőt, testnevelés foglalkozáshoz kényelmes, a mozgást nem akadályozó tornafelszerelést.
- Ügyelünk rá, hogy a gyermekek ne legyenek túlöltözve. Az esetleg átizzadt, átnedvesedett ruhadarabokat lecseréljük, megszáritjuk.

Öltözködési szokások, viselkedési szabályok, gyermeki tevékenységek

- A gyermekek helyes sorrendben öltöznek, vetkőznek.
- Egyre nagyobb gondot fordítanak ruhájuk, megjelenésük rendezettségére.
- Jelzik, ha melegük van, ha fáznak.
- Ruhájukat kifordítják, összehajtogatják, polcukra, zsákjukba rakják.
- A cipőjüket fel- és lehúzzák, befűzik, megkötik.

Alvás, pihenés

Célunk a gyermekek délutáni alvásiigényének kielégítése, az idegrendszer éréséhez szükséges alvás, pihenés feltételeinek biztosítása.

Feladataink

- Kellemes, nyugodt légkört (csend, félhomály, mese, dúdolgatás) és kényelmes körülményeket teremtünk (jó fekhely, laza öltözet, pizsama, megfelelő komfortérzet, szellőztetett terem).
- A gyermekek egyéni alvásiigénye szerint, az életkor növekedésével csökkentjük az alvásidőt, figyelembe véve a csoport szokásait, a csoportszoba adottságait.
- Az alvást nem igénylő gyermekeket arra szoktatjuk, hogy társaik zavarása nélkül, csendesen pihenjenek.
- Lehetővé tesszük, hogy alvási szokásaikhoz elengedhetetlen tárgyaikat behozzák az óvodába.
- Egyéni bánásmóddal segítjük, hogy a nehezebben „elpihenő” gyermekek is megnyugodjanak.

A pihenés, alvás szokásai, viselkedési szabályok, gyermeki tevékenységek

- A jó komfortérzet, nyugodt pihenés érdekében lefekvés előtt szükség szerint használják a WC-t, ha szükséges kifújják az orrukát.
- A gyerekek pizsamába öltöznek.
- A kicsik segítségével, a nagyobbak önállóan betakaróznak, illetve felkeléskor összehajtják az ágyneműt, pizsamájukat, segítenek a dajka néniknek az ágyak elrakásában, a terem rendezésében.
- Csendesen, nyugodtan pihennek, tekintettel vannak alvó társaikra.

Mozgás

Célunk a gyermekek természetes mozgásigényének kielégítése, fenntartása, a gyermeki testi képességek, a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének segítése, valamint, hogy a rendszeres és örömmel végzett mozgástevékenységgel elősegítsük az egészséges életvitelre való beállítódást.

Feladataink

- A gyermekek fizikai erőnlétének alapozásánál mozgásvágyukra építünk, állóképességüket fokozatosan növeljük, fejlesztjük gyorsaságukat, ügyességüket, bátorságukat.
- Biztosítjuk a mindennapi szabad mozgás lehetőségét, az ehhez szükséges megfelelő mozgásfejlesztő eszközöket, ahol a gyerekek a természetes nagymozgásokat, mozgás elemeket egyénileg gyakorolják.
- Szervezett foglalkozásainkon a gyermekek komplex mozgásfejlesztését valósítjuk meg: nagymozgások, testséma, mozgáskoordináció, finommozgás.
- Engedjük, hogy próbálgassák, gyakorolják az új mozgáselemeket. Sok-sok futó, fogó, verseny- és labdajátékot tanítunk, kezdeményezzük ezek udvari játékban való megjelenését.

Gyermeki tevékenységek, lásd még a 7. 3. 2. „Mozgás” fejezetben.

Egészségvédelem

Célunk a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése, betegségmegelőzés.

Feladataink

- Fontos, hogy tudjunk gyermekeink meglévő, óvodába kerülésüket nem feltétlenül akadályozó betegségeiről, és biztosítsuk az egészségi állapotuk egyensúlyának fenntartásához szükséges feltételeket. Ilyenek, pl. asztma, allergia, anyagcsere-zavar, ekcéma, stb. Prevenációs jellegű tornával igyekszünk megelőzni, javítani a lábboltozat- és tartás deformitásokat, melyben gyógytestnevelést végzett kolléganőink és e témában működő munkacsoportunk ad szakmai segítséget.
- A fertőzések megelőzését a gyakori szellőztetéssel, a használati eszközök, a környezet tisztántartásával igyekszünk meggátolni.
- A betegségből felgyógyulókat fokozatosan szoktatjuk hozzá a terheléshez.
- A fizikai ellenálló-képesség az egészségmegőrzés fontos bázisa, ezért ezt a gyermekek óvásán túl az egész szervezetre ható edzéssel fokozzuk.
- Biztosítjuk az aktivitás és pihenés váltakozását, kívánatos egyensúlyát.
- Arra törekszünk, hogy a gyermekeket hozzászoktassuk az évszakok és az időjárás váltakozásához, a hőmérséklet-különbségek elviseléséhez. Ezért a lehető legtöbb időt töltjük a szabadban - az év nagy részében naponta kétszer is - változatos tevékenységeket végezve: játék, séta, mozgásos és ügyességi versenyjátékok, szánkózás, hógolyózás, stb.
- Aktivizáljuk a gyermekeket, arra neveljük őket, hogy szeressenek a szabadban tartózkodni, kedveljék a mozgást.
- Arra neveljük óvodásainkat, hogy orrlégzéssel lélegezzenek, védjék érzékszerveiket.
- A nyári hónapokban a víz edző hatását is érvényesítjük, jó idő esetén pl. pancsolhatnak, zuhanyozhatnak. A víz-, levegő-, napfürdőzés során tekintettel vagyunk a gyermekek egyéni érzékenységére.

- Védjük őket az erős napsugárzás káros hatásaitól, figyelemmel kísérjük a hőségriadóról, az UV-sugárzás mértékéről szóló tájékoztatást és ennek megfelelően járunk el.

Környezettudatos magatartás, valamint a környezetvédelemhez és megóvásához kapcsolódó szokásaink kialakítása

Célunk

- A környezet cselekvéses megismertetése, erős érzelmi kötődés kialakítása a megbecsülésére, rendben tartására nevelés révén. Mindez segítségével életmódbeli, tudati alapozás, olyanfajta beállítódás, attitűd elindítása, amely az ésszerű szükségletek irányába hat, védi a környezetet, tiszteli az életet, az ökológiai egyensúly megtartására törekszik.
- Fentieket kiegészítve a rendszeres testmozgás, korszerű táplálkozás igényének felkeltésével, a megfelelő konfliktuskezelési módok tanulásával újfajta életszemlélet, életstílus kibontakoztatása.
- A családi nevelés segítése, formálása, hogy a ma gyermekei minőségi életkörülményeket örökölhessenek és adhassanak tovább.

Feladataink

- Észrevetjük a környezet szépségét, képessé tesszük a gyermeket az ilyen fajta esztétikai élmény befogadására. Pozitív élmények, érzelmek kiváltásával, megismertetésével szeretetjük meg az élő és élettelen világot.
- Környezetünkben tett séták, természetjárás során arra szoktatjuk a gyerekeket, hogy tiszteljék, óvják, becsüeljék, és ne zavarják az adott hely nyugalalmát.
- Minden adódó alkalommal tudatosítjuk a gyerekekben a növények, állatok védelmét. Pl.: a virág ott szép, ahol nyílik.
- Tevékenységeken keresztül erősítjük a gondozást, gondoskodást, felelősségvállalást. Pl.: madáretetés.
- Tudatosítjuk, hogy mindennek helye van a természet körforgásában, még a „nem szeretem” állatoknak, növényeknek is.
- Gyermekeinket takarékosagra, környezetük rendjének, tisztaságának megőrzésére, kíméletességre neveljük.
- Fontos feladatunk, hogy lássanak a gyermekek mintát az energia- és víztakarékosságra: ha nincs senki a helyiségekben, ne égjen a lámpa; télen többször is kitárt ablakkal szellőztessünk, ne folyamatosan résnyire nyitottan; csapok elzárása fogmosáskor, illetve szappanozáskor. Ismertessük meg és használjuk a mindennapokban a pazarló és takarékos fogalompárost.
- Előkészítjük, megalapozzuk a hulladékkezelési kultúrát: pl. papír (takarékosan bánunk vele), szárazelem, PET palackok gyűjtése, helyes tárolási módjának megtanítása (laposra taposva).
- Figyelünk arra, hogy a nézegetésre szánt könyvek, folyóiratok között megtalálhatóak legyenek a tudományos, ismeretterjesztő, felfedező témájúak. Örülünk, ha gyerekek otthonról is hoznak e témákat tartalmazó könyveket.
- A környezet-, és természetvédelemmel kapcsolatban elemi ismeretekkel látjuk el őket. Hírek kapcsán, alkalmasszerűen beszélgetünk az aszályról, szárazságról, víz- és levegőszennyezésről, árvízről, tűzvészről, stb.
- Csatlakozunk helyi és országos szervezésű programokhoz, Autómentes világnap, „Gondolkodj egészségesen” program, Földünkért világnap, Egészség megőrző rendezvények, stb.
- Kellő mértékű előkészítéssel „megünnepeljük” a jeles zöldnapokat: Állatok világnapja, A víz világnapja, A Föld napja, Madarak és fák napja.

A gyermekek tevékenységei

- Tevékenyen részt vesznek az óvoda környékének rendbetartásában (pl. ágak, avar összegyűjtése, locsolás, télen hóseprés, stb.) ügyelnek a tisztaság, a rendezettség megtartására.
- Ügyelnek játékaik, használati tárgyaik megóvására.
- Természetjárás, kirándulás alkalmával különös gonddal ügyelnek a környezet tisztántartására, a növények, állatok védelmére, csendesen viselkednek.
- Megfigyelik a levegőszennyezést (pl., a kémények, autók kipufogó csöve, hó olvasztása, stb.).
- Figyelnek arra, hogy elzárják a vízcsapokat, takarékosan bánnak a papírral.
- Tapasztalatokat szereznek a természetes anyagok hasznosításának lehetőségeiről: pl. illatosítás, díszítés, játék-, egyéb eszközkészítés, (vesszőfonat, levélfészek, dióbölcső, toboz dísz...), színezés növényekkel, (levendula, menta, citromfű, cékla, spenót, zölddió)...

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- A testápolási szokásoknak megfelelően a gyermekek teljesen önállóan, felszólítás nélkül tisztálkodnak, fogat mosnak, fésülködnek.
- Testi szükségleteik kielégítését szándékosan képesek irányítani.
- Köhögéskor, tüsszentéskor a zsebkendőt önállóan használják.
- A tisztálkodási eszközökre vigyáznak, helyükre teszik azokat.
- Önállóan eldöntik, hogy mennyi ételt fogyasztanak, önállóan töltenek folyadékot a kancsóból.
- Készségszinten használják a kanalat, villát, kést.
- Esztétikusan terítenek, higiénikusan étkeznek.
- Étkezés közben halkán beszélgetnek.
- Önállóan öltözködnek, ruhájukat ki-, begombolják, cipőjüket bekötik, befűzik.
- Ruhájukat szépen összehajtva helyezik a polcukra, igényük van a kulturált megjelenésre.
- Ügyelnek saját külsejükre, melyben megjelenik az ápoltságra, igényességre törekvés.
- A környezetükben igyekeznek mindenütt rendet tartani.
- A gyermekek érzelmileg kötődnek környezetükhöz, a természethez, óvják azt.
- Elemi ismeretekkel rendelkeznek a környezet- és természetvédelemről, (saját szintjükön) tevékenyen hozzájárulnak annak megtartásához.

Módszertani alapelveink az egészséges életmódra nevelés területén

- Munkánk alapja a gyermekismeret legyen, vegyük figyelembe az egyéni sajátosságokat, éljünk az egyéni bánásmód és differenciált fejlesztés eszközeivel!
- Ügyeljünk a fokozatosságra!
- Legyünk tapintatosak, türelmesek, szeretetteljesek!
- Garantáljuk a kisgyermekek emberi méltóságát és jogait!
- Folyamatosan kövessük nyomon a gyermek fejlődését!

Módszertani alapelveink a környezetvédelmi nevelés területén

- Engedjük, hogy a gyermekek természetes egységükben ismerkedjenek a világ dolgaival!
- Figyeljünk óvodásaink eltérő tapasztalataira, ismereteire!
- A tapasztalatszerzésben és az élménygyűjtésben élvezzen elsőbbséget a valóságos, eredeti környezet!

- A kampányszerű programok helyett, a folyamatosságot, rendszerességet, ismételtetéseket tartsuk a legfontosabb tapasztalati forrásnak, minden lehetőséget megragadva egy adott helyzetben!
- Olyan ismereteket nyújtunk számukra, amelyek befogadására képesek!
- Tartsuk szem előtt, hogy magatartásunkkal, viselkedésünkkel a természethez való viszonyulásunkban modell szerepet sugárzunk mind a gyerekek, mind a családok felé!

Az egészséges életmódra nevelés kapcsolata más nevelési területekkel

Az egészséges életmódra nevelés szoros kapcsolatban van:

- az *érzelmi neveléssel*, mert a teendők, tevékenységek kapcsán létrejött személyes kontaktus erősíti a gyermekek érzelmi kötődését, érzelmi hozzáállásuk alapján alakul viszonyuk a szokás- és tevékenységrendszerhez, a környezethez, a természethez, fejlődik önuralmuk, a közös élmények hatást gyakorolnak identitástudatukra, pozitív életszemléletük kialakulására;
- a *szocializációval*, mert a saját test megismerésével fejlődik „én-tudatuk”, a szokások beépülésével segítjük társadalmi beilleszkedésüket;
- az *értelmi neveléssel*, mert a tevékenységek közben a gyerekek számos ismeret birtokába jutnak, ok-okozati összefüggéseket fedeznek fel, érlelődik fogalmi gondolkodásuk, fejlődik problémamegoldó képességük;
- az *anyanyelvi neveléssel*, mert gazdagodik szókincsük, alakul önkifejező képességük;
- a *játékkal*, mert témái között gyakran megjelennek az egészséges életmód elemei valamint a környezeti játékok, a kutatások, gyűjtögetések játékos elemeket tartalmaznak;
- a *munkával*, mert sokféle munka jellegű tevékenységet is felölelnek;
- a *környezeti neveléssel*, mert általa számos tapasztalati és ismeretszerzési lehetőséget biztosítunk a világról;
- az *esztétikai neveléssel*, mert a rajzolás, mintázás, kézimunka, a mese-, vers-, mondóka- és dalanyag segíti az ismeretek komplex feldolgozását, és mindannak megjelenítését, amit a gyermek a világról tud.

7.1.2. Érzelmi nevelés és a szocializáció biztosítása

A szocializáció szinterei:

- A gyermek elsődleges nevelési szintere a család. Feladatunk, jó kapcsolat kialakítása, együttműködés a családdal. Lásd még a 9.3.1. „Az óvoda és a család kapcsolata” fejezetben.
- Az óvoda a gyermek másodlagos szocializációs szintere, melynek feladatait az alábbiakban fejtjük ki.
- A harmadlagos szocializációt a tágabb társadalmi környezet jelenti a gyermek számára (pl.: rokonok kapcsolata, óvoda-lakókörnyezet, média, kulturális élmények, stb.). Ezek pozitív és negatív hatásaival is számolnunk kell, a gyermek érdekében támogatnunk, erősíteniünk vagy ellensúlyoznunk szükséges azokat.

Célunk

- a féltő, óvó, gondoskodó, stabil, biztonságot nyújtó, szeretetteljes, családi légkör megteremtésével az érzelmi intelligencia megalapozása,
- a személyes kapcsolatok új formáinak alakításával a szociális kompetenciák fejlesztése, a gyermekek szocializációjának elindítása.

Feladataink

- A gyermekeket családi, érzelmi biztonságot nyújtó légkörben neveljük a befogadástól az óvodáskor végéig.
  - Az óvodáskorú gyermek magatartását érzelmi befolyásolják, ezért arra törekszünk, hogy az óvodában érzelmi biztonság, szeretetteljes, derűs légkör vegye körül.
  - A kisgyermek első találkozása az óvodával alapvetően befolyásolja későbbi érzelmi kötődését, ezért a gyermek befogadását, bármely életkorban is történjen, tapintattal, szeretetteljes odafordulással, törődéssel, végezzük.
  - Lehetőséget adunk arra, hogy a gyermek szüleivel együtt ismerkedhessen meg az óvodával.
  - Ha lehetséges (a gyermek teherbírásához igazítva) fokozatos időnöveléssel szoktatjuk a gyermeket az óvodához.
  - Megismertetjük a csoport belső életével, szokásrendjével, viselkedési szabályaival. Megmutatjuk az eszközök, tárgyak helyét, használatát.
  - Empatikus, meleg, elfogadó, szeretetteljes kapcsolatot alakítunk ki a gyermekekkel. Türelemmel, tapintattal közeledünk feléjük, arra törekszünk, hogy személyes kapcsolat alakuljon ki közöttünk, ha kell, támaszra találjanak bennünk és a dajkáknál.
  - A lefekvésnél különös gondoskodással, szeretettel vesszük körül a gyermekeket. Sok gyerek a megszokott játékaival alszik, teheti ezt az óvodában is, erősítjük ezzel is biztonság érzetét.
  - Arra törekszünk, hogy az óvodapedagógus-gyermek, gyermek-dajka, gyermek-gyermek kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze.
  - Segítjük a gyermekek szociális érzékenységének fejlődését, hogy igényükké váljon a csoporttal való együttműködés, de teret engedünk önkifejező, másokat, társait nem zavaró, önértékesítő törekvéseinek is.
- Fejlesztésünket az egyéni sajátosságokhoz igazítjuk.
  - Elsősorban a gyermekek alapos megismerésére törekszünk.
  - Igyekszünk minél több pozitív, én-megerősítő élményben részesíteni őket.
  - Kellő időt adunk a tevékenység elvégzéséhez, annyit várunk el a gyermektől, amennyire képes.
  - Komolyan vesszük problémáit, kérdéseit, vágyait, együttérzést, érdeklődést tanúsítunk irántuk, kifejezésre juttatjuk elismerésünket, szeretetünket.
  - A valamennyi gyermekre kiterjedő egyéni bánásmód mellett fokozottan figyelünk a nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, érzékszervi, értelmi vagy mozgássérült, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, az elhanyagolt, valamint a kiemelkedő képességű gyermekekre. Türelmes, diszkrét magatartással közeledünk a családok felé, igyekszünk megismerni a probléma okait és megoldást, segítséget találni a bajokra.
  - Amennyiben e gyermekek nevelése speciális ismereteket, sajátos törődést igényel, szükség esetén megfelelő szakemberek (pszichológus, logopédus, fejlesztő pedagógus, gyógypedagógus, gyógy-testnevelő, konduktor stb.) közreműködését is igénybe vesszük.
- Szabályozzuk a gyermek viselkedését.

- Őszinte, természetes magatartásunkkal, nyugodt viselkedésünkkel jelezzük elvárásainkat.
  - A korlátok pontos kijelölése mellett a tevékenységekhez kellően nagy szabadságot biztosítunk.
  - Röviden, érthetően fogalmazzuk meg szándékainkat, elvárásainkat, jelezzük a veszélyeket, így segítjük az eligazodást.
  - Sokat bátorítjuk a gyermekeket. Lehetőséget adunk számukra, hogy kipróbálhassák, megpróbálhassák önmagukat. Jelezzük feléjük elismerésünket, erősítjük pozitív, optimista beállítódásukat, belső elégedettségüket, sikerélményhez juttatjuk őket.
  - Arra koncentrálunk, hogy megértsük a gyermekek akaratát megnyilvánulásait, és elfojtás helyett a kívánatos irányba tereljük azokat.
  - A normaszegő gyermek számára egyértelművé tesszük, hogy viselkedésében mit kifogásolunk, miért kell vállalnia bizonyos konzekvenciákat, ugyanakkor megadjuk a lehetőséget a korrigálásra is. Kerüljük a gyakori hibáztatást, bírálgatást, kioktatást, panaszkodást.
  - Kérdésekkel segítjük elő egy-egy szándék tisztázását, a konfliktusok feloldásánál megbeszélésre, kölcsönös engedményekre, megegyezésre tanítjuk őket.
- A gyermekeket a társas kapcsolatok felé orientáljuk.
- A gyermekek egymás közötti kapcsolatában elsősorban a kapcsolatok elfogadását, fenntartását gyakoroltatjuk, ami a játékon keresztül a legeredményesebb.
  - Fontos feladatunk figyelni a kisebb csoportok létrejöttét, és ezáltal erősíteni, ápolni a gyermekbarátságokat.
  - Arra törekszünk, hogy a csoport életébe, hagyományrendszerébe beépülő, ismétlődő, közös, örömteli tevékenységek elmélyítsék az összetartozás élményét.
  - Ösztönözzük a gyerekeket, hogy lehetőség szerint maguk oldják meg a problémahelyzeteiket, felmerülő konfliktusaikat. Erre lássanak pozitív példát, felnőttektől mintát.
- Segítjük a gyermeket abban, hogy az emberi érintkezés alapvető szabályait elsajátíthassa.
- A gyermekek számára biztonságot nyújtó, megalapozott, betartható, következetes, ám rugalmasan kezelt szokásrendszert alakítunk ki.
  - Biztosítjuk a szocializáció szempontjából különös jelentőségű közös élményeket, tevékenységeket, a közös játék feltételeit. (Lásd még a 7.2.1. „Játék” fejezetet.)
  - A közös játék, a társas kapcsolatok során, a magyar népmesék által, valamint személyes mintánk segítségével segítjük:
    - a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség, őszinteség, stb.)
    - akaratának (önállóság, magabiztosság, akaraterő, önfegyelem, kitartás, feladattudat, szabálytudat, siker és kudarc-tűrő képesség, stb.),
    - szociális képességeinek (együttérzés, tolerancia, nyitottság, együttműködő-készség, szervezőkészség, stb.) fejlődését.
  - Mintát adunk az empátia, a metakommunikáció, az egyes társas helyzetekben való helyes, kulturált viselkedés kialakulásához, segítjük ezt a szerepjátékon kívül, a bábozás, a kommunikációs, metakommunikációs játékokkal is.

- Személyes példaadással neveljük óvodásainkat a sajátos nevelési igényű gyermekek feltétel nélküli elfogadására.
  - A közös játék során ráéreztetjük őket arra, hogy van lehetőség érdekeik erőszakmentes érvényesítésére, alkudozásra, véleménynyilvánításra, hogy létezik erőszakmentes konfliktusmegoldás.
- A gyermeki élet ünnepei, hagyományai szokásrendszerünkbe való beépítése
Tartalma, tevékenység formái óvodáink egyéni arculatát tükrözik. Az óvoda kialakult szokásrendszere, a csoport hagyományai szerint kerülnek megünneplésre. A mindennapoktól eltérő tartalmú, változatos tevékenységet kínáló nap, mely igazodik a gyermekek életkorához, a csoport összetételéhez. Az ünnep hangulatát a megelőző közös készülődések, az összetartozás érzése hatja át. Az ünnep fényét emeli a feldíszített óvoda, a gyermekek és felnőttek ünneplő ruhája, a hangulatos zene, az alkalomhoz illő ünnepi műsor.
Megjelenítését még lásd a 2.2. „Az óvodák bemutatása” fejezetben.

Célunk

- ünnepeinkkel, hagyományainkkal erősíteni a gyermekek közösséghez tartozását, hatékonyan segíteni a gyermekek harmonikus fejlődését, készségeik, képességeik kibontakoztatását,
- örök érvényű kulturális (hagyományok, a magyar nyelv, népdal, mese- és mondavilág) és erkölcsi (tisztelet, szeretet, megbecsülés, elfogadás, közösségben való együttélés az „én” megőrzése mellett) értékek közvetítése,
- a magyar népi kultúra továbbélésének elősegítése,
- megalapozni a gyermekek identitását, szülőföldhöz való kötődését.

Feladataink

- Tevékenységeken keresztül éreztetjük meg a gyermekekkel a hagyományok üzenetét.
- Elősegítjük, hogy óvodásaink családtagjaikkal, társaikkal olyan külsőségekben, tartalmukban visszatérő élményeket élhessenek át a közös programok, óvodai hagyományok, az óvodában megjelenítésre kerülő néphagyományok során, melyek otthonukhoz, a szülőföldhöz kötik őket, erősítik a család összetartozásának érzését, (pl. ünnepek előtti készülődés, játszó délután, kirándulás...). Ezek témáit és tartalmát éves munkatervünkben rögzítjük.
- Tervező munkánk során kiemelten kezeljük a néphagyományok megismertetését, a gyerekek korának megfelelő, számukra örömteli ingereket, élményeket adó és cselekvésre készítő elemek - mint a manuális, a népi kismesterségeket gyakorló tevékenységek, a népmesék, a népi játékok, a dramatikus népszokásokat felidéző szerepjátékok és az ünnepi jelképek készítése - folyamatosan jelen vannak terveinkben, a legfontosabb gyermeki tevékenységekbe ágyazódnak be.
- A jeles napokhoz kapcsolódó, azokat megelőző készülődésekkel, a várakozás izgalmanak átélésével, a napokhoz kapcsolódó közös élményekkel, hiteles magatartásunkkal igyekszünk mély érzelmi nyomot hagyni a gyerekekben.
- Mindenkor ügyelünk arra, hogy az ünnepi készülődéssel se a gyermekeket, se a szülőket ne terheljük túl, figyelmet fordítunk az életkori sajátosságokból fakadó érzelmi terhelhetőségre.
- Figyelünk arra is, hogy a készülődés, a tervezgetés távlatot jelentsen a gyermek számára, tapasztalja meg velük az idő múlását.

- Az óvoda és a család közösségének az ünnepek másságát, a közös ünneplés örömét szeretnénk megadni, mellyel az összetartozás érzését erősítjük.
- Fontosnak tartjuk, hogy ismerjük a hagyományok, a népszokások eredetét, lényegét, hiedelemvilágát, jelképeit, különös tekintettel az óvodai csoportunkban megjelenítésre kerülőket.
- Folyamatosan kapcsolatot tartunk a helyi kulturális szervezetekkel, civil közösségekkel.

Minden óvodánkban megjelenő ünnepek, hagyományok

A gyermekek személyével kapcsolatos ünnepek:

- *Születésnap*
- *Anyák napja*
- *Gyermeknap*
- *Évzáró*

A természettel szorosan összefüggő tevékenységek:

- *közvetlen környezetünkben, természeti értékeinket megismerő túrák, természetjárások*
- *jeles napok megjelenése*

Az óvodában megünneplésre kerülő jeles napok:

- *Mikulás*
- *Advent, Karácsony*
- *Farsang*
- *Húsvét*

Jeles zöld napok megjelenítése:

- *Víz világnapja (március 22.)*
- *Föld napja (április 22.)*
- *A madarak és fák napja (május 11.)*
- *Állatok világnapja (október 4.)*

Nemzeti ünnepeink, a kapcsolódó tevékenységtartalmak:

- *március 15.*
- *október 23.*
- *augusztus 20.*
- Az óvodás korosztály számára a hazaszeretetet, a nemzeti identitástudatot már e korban is meg lehet alapozni. Sokat beszélgetünk arról, hogy nyelvközösségünk alapján mi magyarok vagyunk, s rajtunk kívül még más népek is vannak.
- Óvodásainkat a magyar őstörténetben gyökerező egyszerűbb mondákkal is megismertetjük.
- Nemzeti ünnepeink jelentőségét a hozzájuk legközelebb álló tevékenységen, a játékon keresztül megéreztetjük (várjáték, csata, menetelés, lovacsázás stb.).
- Lehetőségeink szerint megtekintjük a fellobogózott várost, illetve a szülők együttműködésére is számítunk a városi ünnepeken való részvételben és az ünneplőbe öltözött város megtekintésében.
- Fontosnak tartjuk, hogy tudják a városunk nevét, megismerjék zászlaját, érdeklődésüktől, érettségüktől függően címerét. Sétáink során felhívjuk figyelmüket a város nevezetességeire, egy-egy szép épületre, szoborra.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek ragaszkodnak óvodájukhoz, gyermektársaikhoz, a felnőttekhez. Ezt érzelmekben, szavakban, tettekben is kifejezik.
- Életkoruknak megfelelő szinten képesek érzelmeik kinyilvánítására, kontrolálására.

- A gyermekeknek igényévé válik a helyes viselkedés, betartják a cselekvés- és szokásszabályokat. Különbséget tudnak tenni az elfogadható és kerülendő magatartás között.
- Egymást figyelmeztetik a szabályok megszegése esetén.
- A felnőtt kérése nélkül is segítenek egymásnak, együtt éreznek a közösség tagjaival.
- A gyermekek őszintén elfogadják, tolerálják a sajátos bánásmódot igénylő társaikat, a gyengébbekhez való közeledés és segítőkészség természetes számukra.
- Konfliktusos helyzetben társaikkal egyezkednek.
- Érdeklődnek társaik, barátaik iránt, köszöntik egymást.
- A csoportba érkező vendégeket udvariasan fogadják.
- Tevékenységek során együttműködnek.
- A tevékenységeket türelmesen végzik, a megbeszéltek alapján befejezik. Nyugodtan ülnek, figyelmesen meghallgatják a felnőttek, gyermekek közléseit.
- Szavak nélkül is értik környezetük jelzéseit, érzéseit.
- A közösségért szívesen dolgoznak, bíznak önmaguk képességeiben.
- Kulturált formában kifejezik véleményüket, kívánságukat, elképzelésüket.
- Ismerik a szűkebb és tágabb környezetüket, amely a szülőföldhöz való kötődés alapja.
- Koruknak megfelelően kialakul bennük az ünnepelni tudás képessége.

Módszertani alapelveink

- Magatartásunk elfogadó, türelmes és diszkrét legyen!
- Ügyeljünk a fokozatosságra!
- Munkánkban érvényesüljön az egyéni bánásmód elve!
- Kapcsolatunk a gyermekekkel bizalomra épüljön!
- Tartsuk mindig szem előtt, hogy a gyermeki magatartás alakulása szempontjából modell értékű az óvodapedagógus és az óvoda más dolgozóinak kommunikációja, bánásmódja és viselkedése!
- A gyermekek egyedülálló fogékonyságára, aktivitására alapozzuk tevékenységünket!
- A gyermek nyitottságára építve segítsük elő, hogy a gyermek tudjon rácsodálkozni a természetben és az emberi környezetben megmutakozó jóra és szépre, tisztelje és becsülje azt!

Az érzelmi nevelés és a szocializáció kapcsolata más nevelési területekkel

Az érzelmi nevelés és a szocializáció szoros kapcsolatban van:

- az **egészséges életmódra neveléssel**, mert annak megvalósulása intimitást, bizalmat, biztonságot jelent a gyermek számára,
- a **játékkal**, mert általa fejlődnek leginkább a társas kapcsolatok,
- a **munkával**, mert a csoportért végzett munka közben fejlődik a gyermek alkalmazkodása, együttműködő-képessége, átéli a felelősséget, alakul értékítélete, önértékelése, önfegyelme,
- az **értelmi és anyanyelvi neveléssel**, mert az interakciók megfelelő nyelvi bázist kívánnak, a gyermeki élet ünnepeiben, hagyományaiban megjelenő sokszínű tevékenység során gazdagodnak a gyermekek nyelvi kifejező eszközei, értelmi, és gondolati világa,
- az **esztétikai neveléssel**, mert a népi kultúrában a tárgyak és a szellemi alkotások esztétikai értéket hordoznak, az ünnepek másságában fokozottan ügyelünk a szép megjelenítésére úgy a saját külsőnkben, belsőnkben, mint környezetünk ünneplőbe öltöztetésében.

7.1.3. Anyanyelvi-kommunikációs nevelés

A kisgyermekkorai nevelésben betöltött kiemelt szerepére jellemző, hogy a gyermek anyanyelvi és kommunikációs fejlettsége alapvetően meghatározza az iskolai pályafutását, a kultúra elsajátításának képességét, s ezáltal életpályája sikerességét is. Programunk kiemelt, lényeges része a beszéd, az anyanyelv, a kommunikáció fejlesztése.

Az anyanyelvi-kommunikációs nevelés átfogja az óvodai nevelőmunka minden területét, közvetítő elemként jelen van a nevelési feladatok megvalósulásának minden mozzanatában. Legfontosabb eszköze a szociális kapcsolatok kiépítésének és az emberek közötti kommunikációnak.

Célunk

- az érthető, kifejező, hatásos és meggyőző beszéd készségének kialakítása, gondozása, fejlesztése,
- a szókincs bővítése, a világos közlés és kifejezésmód gazdagítása,
- a gyermeket alkalmassá tenni:
  - a kapcsolat felvételére, az információ eljuttatására a másikkal, a másik meghallgatásának képességére,
  - kommunikációs és metakommunikációs reakciók adására és megértésére,
  - a kapcsolat valamilyen szintű mélyítésére,
  - a társas helyzetekben való adekvát viselkedésre,
- az anyanyelvi kultúra megőrzése, ezáltal a saját kulturális identitás kialakulásának segítése.

Feladataink

- Biztonságot nyújtó, szeretetteljes viszonyra épülő jó csoportlégbört, beszélő környezetet alakítunk ki.
- A beszédfejlesztéshez ismernünk kell az anyanyelv fejlődésének főbb jellemzőit és a gyermekek beszédállapotát, amelyet az alábbi szempontok szerint figyelünk meg: beszédhallás, beszédértés, hangok vizsgálata, mondatszerkesztés, összefüggő beszéd.
- Programunkban a gyermekeket tapasztalásos, érzékszervi élményeken keresztül fejlesztjük, így óvodásaink beszédét is elsősorban változatos tevékenységek, a játék és életszerű helyzetek során ápoljuk, és bővítjük szókincsüket.
- Az óvoda az eleven szóbeliség terepe. Arra törekszünk, hogy szeretetteljes bánásmódunkhoz érthető, könnyen követhető, hangzásra kellemes, képileg gazdag beszéd társuljon. Tudatosan csiszoljuk beszédkulturánkat azért, hogy beszédünk jó példát adó, jól artikulált, nyelvtanilag helyesen megformált legyen.
- Személyes példánkkal (odafigyelés, meghallgatás, beszélgetés) biztosítjuk a gyermekek beszéd és kommunikációs kedvének fenntartását, ösztönzését, egyéni fejlődését, az egymás közti kommunikációt, az egymás meghallgatásának képességét, a beszédfigyelem kialakulását.
- A gyermek beszéd- és kommunikációs képessége függ a családi szocializációtól, mely előnyös vagy hátrányos helyzetet teremt számára a közösségben, ezért differenciáltan foglalkozunk a nyelvileg hátrányos helyzetű, a fejlesztendő és a kiemelkedően fejlett kommunikációs képességű gyerekekkel.
- Beszédünkben a szavak és a mondatok jelentéstartalmán túl, a metakommunikatív közlések széles skáláját is alkalmazzuk.
- Igyekszünk minél több támpontot adni a megértéshez, ezért rövid, pontos, világos megfogalmazásra törekszünk.

- A beszélőkedv kialakítása és megőrzése érdekében a gyerekek kérdéseire mindig válaszolunk, és mi magunk is kérdezzük.
- Az anyanyelvi játékok számára külön időt biztosítunk - korcsoporttól függetlenül, de alkalmazkodva a gyerek életkori sajátosságaihoz - és ezeket a játékokat beépítjük a mindennapjainkba.
- Együttműködünk a logopédussal. Folyamatosan informálódunk, információt nyújtunk, figyelemmel kísérjük a gyermekek fejlődését.
- Az anyanyelvi nevelés semmi mással nem pótolható eszközeinek tekintjük a mesehallgatást és a versmondást. Így a gyermekeknek készen kapott szép szövegeket mondunk, amelyek hangzásban, ritmusban, hangulatban, képi erőben messze felülmúlják hétköznapi beszédünket.
- Élünk a bábozás, dramatizálás eszközével, melyen keresztül tükröződnek a gyermekek irodalmi élményei, általuk a gyermek kifejezheti, átélheti, eljátszhatja saját érzéseit.
- Gondoskodunk arról, hogy a gyerekek képeskönyvek nézegetésén keresztül megszeressék a könyveket, hisz ez az „olvasásra” nevelés alapja is. A könyvek igényes válogatásával igyekszünk elérni, hogy az irodalmi élménynyújtáson túl, formáljuk a gyerekek esztétikai ízlését, bővítsük szókincsüket. Szorgalmazzuk és segítséget nyújtunk a szülőknek a könyvvásárláshoz.
- A kommunikációhoz szorosan kapcsolódik az illem. Ahhoz, hogy a gyermekek az élethelyzetekben mindig el tudjanak igazodni, az óvoda egész napi életében, a szerepjáték és a nagyobbak között kezdeményezett szituációs játékok során gyakoroltatjuk a helyes viselkedés és együttélés elemi szabályait, mint köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérés, tudakozódás, étkezés, vendégfogadás, vásárlás szabályai, jó megjelenés, óvodán kívüli viselkedés, öltözködés kulturális intézményekben, ünnepeken, ajándékozás.

A gyermekek tevékenységei

Az óvodai anyanyelvi nevelés komplex folyamat, amely nevelésünk egészében jelen van.

- Az óvodás gyerek a szóbeli közlés elemeit utánzással sajátítja el, amit az érzelmi kötődés megerősít.
- A gondozás, a testközelség, a személyes segítségnyújtás közben folytatott spontán, meghitt beszélgetések elősegítik érzelmi kapcsolatuk kialakulását, elmélyülését, fokozzák a gyermek nyitottságát a kapcsolatteremtésre.
- A beszélgetések során a kisgyerek érzi, hogy csak rá figyelünk, átéli a beszédörömet.
- Az önkiszolgálást kísérő szóbeli segítségünk bővíti a gyerekek szókincsét, fejleszti a beszédértést.
- Az étkezések alatt a gyerekek megtapasztalják, hogyan lehet csendesen beszélgetni, megismerik az ételek elnevezéseit, gyakorolják az udvariassági szavakat.
- Az együttjátszás alkalmával a gyerekek beszédkapcsolatba kerülnek egymással, a felnőttekkel. A játékszituációkban gazdagodik a gyermekek szókincse, fokozódik beszédkedvük, javul beszédértésük. A közös játék során tanulnak meg viselkedésükben, beszédükben alkalmazkodni egymáshoz. Szimbolikus játék közben, utánzással, modellkövetéssel, szóval, hanglejtéssel, mimikával, gesztussal igyekeznek azonosulni szerepükkel. Alkalmuk nyílik arra, hogy gyakorolják a különböző beszédhelyzetekhez illő beszédmódokat, a nyelvi eszközök használatát.
- Megtanulják a szóbeli kapcsolatok sajátosságait a családban, az óvodában, a boltban, az orvosi rendelőben, vendégségben, stb.

- A bábjáték segítségével a hallgatók gyermekek is megszólalnak, gyakorolják a párbeszédes formákat, felismerik, miképpen lehet "bánni" hangjukkal (hangerővel, hangmagassággal, hangszínnel).
- A hangfejlesztést szolgáló játékok a beszédhangok megkülönböztetését és a kialakult hangok rögzülését szolgálják, pl.: állatok, járművek, természeti jelenségek "hangjainak" utánzása; a fújó, nyelv- és ajakügyesítő gyakorlatok pedig az arc-, ajak-, nyelvizmokat erősítik. A beszédhallást fejlesztő játékok a közvetlen környezet és egymás hangjának felismerését, a hangfelismerést szolgálják. Az anyanyelvi játékok mozgásra, cselekvésre építve fejlesztik a beszédet.
- A munkavégzés közben a gyermek folyamatos szóbeli kapcsolatban van a társakkal és az óvónőkkel, pl. a soron következő együttes tevékenység megszervezése, az elvégzett munka értékelése, stb. Vannak gyerekek, akik munka közben válnak nyitottá.
- A környezet megismerése során a gyerekek megismerik a személyek, tárgyak, jelenségek nevét, milyenségét, a cselekvések, történések idejét, ezek egymáshoz való viszonyulásának kifejezéseit, a szófajták olyan elemeit, melyek nélkülözhetetlenek a fokozatosan kifejezőbbé váló szövegalkotásukhoz.
- A matematikai játékok által nyújtott folyamatos beszédhelyzetekben a gyerekek elmondják észrevételeiket, megfogalmazzák kérdéseiket. Sok beszédre készítendő cselekvés, mozgás, változás éri a gyerekeket. A matematikai játékok oldott légkörének hatására fokozódik a gyerekek beszédkedve, gazdagodik szókincsük mennyiségben, de minőségben is.
- Az ábrázoló tevékenység gazdag beszédlehetőséget teremt a gyerekek számára. Elmondják közben élményeiket, beszélgetnek, bátran kérdeznek.
- A zenei nevelés során a gyerekek gyakorolják a hangképzést, a tiszta ejtést, a hangsúlyt, a hangerőt, a hanglejtés dallamát, a szabályos lüktetésű ritmust, a tempót, a tempóváltást. A gyerekek szókincsét bővíti a zenei fogalompárok megértése, használata.
- Testnevelés foglalkozásokon a beszédértés kap nagy szerepet, mert csak az a gyermek tudja a gyakorlatokat végrehajtani, aki érti, tudja a szakkifejezéseket, azok tartalmát, jelentését.
- A mesén, versen keresztül a gyerekek elsajátítják a helyes hangejtést, a nyelvtanilag helyes beszédet, a tiszta beszédhallást. A mondókázás közben tisztul a magán-, és mássalhangzók ejtése, artikulációja, a hangkapcsolatok. A gyermekek a mesékből és a versekből sok új fogalmat ismernek meg.
- Támogatjuk, befogadjuk és ösztönözzük a más anyanyelvi kultúrából érkező gyermekek saját anyanyelven történő megnyilatkozásait.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyerekek az oldott, elfogadó környezetben bátran, szívesen beszélnek.
- Szabadon fejezik ki önmagukat, közlési vágyuk érvényesül.
- Befogadók, érdeklődők, másokat is képesek meghallgatni.
- Gondolataikat, érzéseiket, élményeiket mondatokban tudják kifejezni, elmondani.
- Kérdéseiket bátran, nyíltan megfogalmazzák.
- Helyesen használják a nyelvtani kifejezésmódokat, ismerik a használt szavak tartalmát.
- Tisztán ejtenek minden hangot.
- Beszédüket természetes gesztusokkal, arcjátékkal kísérik.

Módszertani alapelveink

- A gyermekek beszédét szabályközvetítéssel – a javítgatás elkerülésével – csiszoljuk!
- Annak érdekében, hogy a gyermekek számára hitelesek legyünk, törekedjünk a verbális és a metakommunikatív közlések összhangjára!
- Tartsuk szem előtt, hogy példamutató beszédünk, kommunikatív viselkedésünk, gyakori, szeretetteljes beszédkezdeményezésünk, beszédkapcsolatunk a beszédfejlesztés leghatékonyabb eszköze!
- Foglalkozunk differenciáltan a nyelvileg hátrányos helyzetű, a fejlesztendő és a kiemelkedően fejlett gyermekekkel!

Az anyanyelvi-kommunikációs nevelés kapcsolata más nevelési területekkel

Az anyanyelvi-kommunikációs nevelés szoros kapcsolatban van:

- a **gondozással**, mert a gondozási műveletek jó alkalmat teremtenek a párbeszéd kialakítására, a szóbeli utasítás megértésére és követésére,
- a **játékkal**, mert a közös játék légköre a gyerekekben feloldja a beszédgátlást, ezáltal élénk kommunikatív kapcsolatba kerülnek egymással és a felnőttel, a játékszituációkban új szavakkal, kifejezésekkel gazdagodik a gyerekek szókincse, fokozódik beszédkedvük, javul beszédértésük,
- a **munkával**, mert az összehangolt, közös cselekvés szükségessé teszi a folyamatos szóbeli kapcsolatot, a szabályok, az eszközhasználat és az eljárás módjának közlése, az utasítás megértése segíti a beszédfejlődést, bővíti a szókincset,
- a **mesével**, mert " a mese az anyanyelv zenéje és észjárása" (Zilahy),
- a **környező világ tevékeny megismerésével**, mert a matematikai tevékenységek révén a beszéd és a gondolkodás szoros összefüggésben fejlődik, a környezet megismerésekor a gyerekek elsajátítják a kifejezéseket, s a személyek, tárgyak, jelenségek nevét,
- a **rajzolással, mintázással, kézimunkázással**, mert a vizuális nyelv és a kommunikáció együttes alkalmazásával a gyermek felismerheti a gondolatok kifejezésének többféle módját,
- az **énekekkel, a zenével**, mert mindkettő fejleszti a hangképzést, az intonációt,
- a **mozgással**, mert a testnevelés foglalkozásokon a gyerekek szókincse cselekvéses úton gazdagodik.

7.2. A gyermeki tevékenységformák

7.2.1. Játék

Figyelmünket azért összpontosítjuk elsődlegesen a **játékra**, mert ez az óvodás gyermek legfontosabb, alapvető tevékenysége, személyiségfejlődésének meghatározó színtere. Ebben az életkorban a játék a gyermek legelemibb pszichikus szükséglete, létezési formája, melynek során a gyermek környezetéről szerzett tapasztalatai, benyomásai tükröződnek sajátos módon, az életkori és egyéni sajátosságoknak megfelelően.

A játék a szocializációs készség kialakulását, emberi tulajdonságok különbözőségének megismerését, a fokozatos alkalmazkodó készség kialakulását eredményezi.

A kisgyermek számára a játékban játékosan szerzett tapasztalatok, újdonságok, érdekességek, a rácsodálkozás élménye jelenti a valóság tanulását. Ezen keresztül tapasztalja meg a körülötte lévő világ sokszínűségét, szerzi ismereteit, tanul, jut örömhöz, sikerélményhez. A játék a gyermek számára a legfőbb élményforrás, a tanulás, a készség-, képességfejlesztés leghatékonyabb módja.

A játékban a különböző személyiségjegyek, az érzelmi, erkölcsi, - akarati élet tulajdonságai fejlődnek.

A kisgyermek játékában megmutatkoznak:

- a belső feszültségek, konfliktusok, érzelmek és indulatok,
- azok a külső hatások, amelyeket nem tud önmagában feldolgozni,
- olyan vágyak, amelyek a valóságban nem valósulhatnak meg.

A játék elválaszthatatlan a **mozgástól, a mesétől, az anyanyelvi neveléstől és a környezetünkről szerzett ismereteinktől.**

A gyermek a külvilágból és saját belső világából származó benyomásait, tapasztalatait, élményeit a játékban játssza el, sajátos, gyakran átalakított formában. A játék semmi mással nem helyettesíthető gyermeki tevékenység, ezért kiemelt szerepet kap a pedagógiai munkánkban. Általa szerveződnek egyé az értelmi, érzelmi, társas folyamatok. A kisgyermekkorai fejlődés tükrö a gyermek játékának fejlődése.

A játék maga a tanulás, magába foglalja valamennyi tevékenységformát. A gyermek úgy tanul, hogy játszik. Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Az ismétlődő játékkal tovább éli, kreatív ötleteit szabadon kipróbálhatja, így önmagát is tanulja.

Célunk

- A gyermek napi játékszükségletének kielégítése.
- A játék a pszichikumot, a kreativitást fejlesztő, erősítő, élményt adó tevékenységgé váljon, illetve maradjon.
- Jellemezze az önkéntesség, szabadság, örömforrás, melyet feszültségsökkenés kísér.
- A játék folyamatában tudatos jelenlétünkkel biztosítjuk az indirekt irányítás felelősségét.
- A játékban az óvodai tanulással a gyermek kompetenciáit fejlesztjük.
- A játékon keresztül, a cselekvéses tanulást gyakorlati problémamegoldásokkal valósítjuk meg.

Tapasztaljuk, hogy gyermekeink játéka jelentősen megváltozott. Ennek okait abban látjuk, hogy rohamosan csökkent a családokban a játékra fordítható idő, és így alkalmoszerűvé vált. Átrendeződés ment és megy végbe a családok otthoni szokásaiban, életvitelében. Erőteljes differenciálódás figyelhető meg a gyermekek otthoni játékszokásai és játéklehetőségei között. Rohamosan csökken a játékra fordított idő. Az óvodába lépő gyermekeknek játékfejlődési hiányosságaik vannak. Felerősödtek a médiák hatásai és a nemzetközi jelleg. A technikai újdonságok új játéklehetőségeket nyitottak meg a gyermekek előtt, háttérbe szorítva a természet adta játéklehetőségeket, a mindennapi mozgás jelenlétét, a közös családi együttléteket, családi együttjátzásokat. A szülők a szabad játékkal szemben előnyben részesítik a fejlesztő játékokat és a gyermekeik életkorát, fejlettségét meghaladó „kisiskolás” tevékenységeket.

Feladataink

- Megadjuk a szabad döntést a gyermek számára a játékhoz: kivel, mit, milyen eszközzel, hol, mennyi ideig játszhatson.
- Biztosítjuk azokat az objektív és szubjektív feltételeket, melyek kedvezően hatnak a játék alakulására, a gyermekek játékkedvére, amelyek ösztönzik a játékban való részvételüket, és amelyek segítségével játéku tartalmasabbá válik.

❖ Szubjektív feltételek

- Biztosítjuk a játékhoz szükséges **megfelelő légkört**, kialakítjuk a gyermeki játék szokásait, segítjük fenntartását, ahol önállóságát tiszteletben tartva elképzeléseit valóra válthatja.
  - Csak annyi és olyan szabályt hozunk létre, amely simítja, nyugalmassá teszi a csoportot, a gyermekek eligazodását szolgálja, s nem akadályozza a szabad játékot, az elképzelések kreatív valóra váltását.
- A játékörtekek megvalósulásában, a játékhely biztosításában, a csoportszoba átrendezésében, egyedi ötletek igényének megvalósításában, anyag, vagy játékszer kiegészítésében **magatartásunk partneri, rugalmas**.
  - Szükség szerint a gyerekek igényei alapján mindig rendelkezésre állunk, segítünk, együttműködünk.
  - Mintát adunk az együtt játszásban, szerepvállalásban.
  - Hagyjuk, hogy a gyermekeknek módjukban álljon a játéktevékenység előtt nézelődni, válogatni, töprengeni, és végül szabadon dönteni arról, hogy mit, hol és kivel kívánnak játszani.
  - Az egyéni bánásmód eszközével felkaroljuk, támogatjuk a szomorúakat, a magányosokat, a bátortalanokat; segítjük, megszelídítjük a társakat rendszeresen zaklató és rendbontó gyermekeket.
  - A félénk, passzív vagy a csoportba újonnan érkező gyermeket tapintatosan bekapcsoljuk a csoport játékába.
  - A játék során felmerülő problémák, vitás helyzetek leküzdésével fejlesztjük konfliktusmegoldó képességüket.
  - Elfogadjuk, hogy a gyermek számára nem a produktum, az eredmény, hanem a „**játék**” a fontos.
- Gondoskodunk arról, hogy óvodásainkat **élménydús környezet** vegye körül. A gyermeki élményeket felszínre hozzuk, közös „játékforrás” élményeket biztosítunk a csoportnak.
- Elősegítjük minden játékfajtaiban annak tartalmi fejlődését.

❖ Objektív feltételek

- Gondoskodunk arról, hogy a különböző típusú játékokhoz **megfelelő hely** álljon a gyermekek rendelkezésére, - csoportszobában, óvoda udvaron egyaránt.
  - Arra törekszünk, hogy a gyermekek a csoportszobában szükség szerint önállóan, vagy amíg erre nem képesek, segítségünkkel alakítsák ki játékuk számára a megfelelő helyet.
  - Lehetőséget nyújtunk a szabad mozgásra, a tevékenységek sokféleségére, de az elvonulásra a „kuckójátékra” is.
  - Állandó és ideiglenes játszóhelyeket hozunk létre, erre ösztönözzük a gyermekeket is.
- A napirendet úgy alakítjuk ki a csoportok számára, hogy a játékre biztosított **idő** a nap minden időszakában, akár a teremben, akár a szabadban lehetőleg összefüggő legyen.
- Arra törekszünk, hogy az étkezés és egyéb biológiai szükségletek elvégzése csak megszakítsa, de ne zárja le a gyermek játékát.
- A gyerekek a délelőtt megkezdett játékot délután, és akár több napon vagy héten keresztül is játszhatják, melynek folyamatosságát napirendünk rugalmas alkalmazásával biztosítjuk.
- Elősegítjük a játékgyománnyok kialakulását a közös játékok visszatérő játszásával.

- Gondoskodunk arról is, hogy a gyerekek minél több időt kapjanak az udvari játéktevékenységhez.
- Olyan **játékeszközöket** biztosítunk, amelyek ízlésesek, praktikusak, veszélytelenek, és amelyek sokféle ötletre, és játékfajtra ihletik a gyerekeket.
- Törekszünk arra, hogy a játékok alakíthatóak, variálhatóak, alkotásra készítő, változatos méretűek, súlyúak és különböző anyagúak legyenek. Többféle természetes anyagot (fa, termések, kavicsok, termények, gyékény, szörme és vászon anyagok, takarók, stb.) és félkész terméket adunk a gyermek kezébe, de biztosítunk olyan eszközöket is, amelyek éppen olyanok, mint az igaziak, mint a felnőtteké (pl.: edények, stb.)
- Gondoskodunk olyan dramatikus játékeszközökről, amelyek ösztönzik a gyermeki fantázia szárnyalását (textíliák, színes leplek, korona, palást, tarisznya stb.) valamint a bábozáshoz szükséges - a gyermeki önkifejezést kiteljesítő - eszközökről.
- A játékszereket a gyermekek számára könnyen elérhető helyen tároljuk.
- Megtanítjuk a gyerekeket az eszközökkel való helyes, célszerű, óvatos bánásmódra.
- Lehetővé tesszük számukra a játékeszközök szabad birtoklását, és azt, hogy egy-egy, a program szellemiségének megfelelő, valamint az alvási szokásokhoz kapcsolódó nyugtató, kedvelt otthoni tárgyat is behozhassanak az óvodába.
- A gyakorló és a hagyományos szerepjátékhoz szükséges eszközök tekintetében a mennyiségi igényeket is igyekszünk kielégíteni a kisebb gyermekek körében - erős érzelmi kötődésük miatt.
- A gyermekek számára megfelelő eszközválasztékot biztosítunk a szerepjátékokhoz kapcsolódó kellékekből, félkész játékokból, az azonosulást segítő ruhadarabokból, továbbá az értelem- és képességfejlesztő játékokból.
- Hagyjuk, hogy a gyerekek - kedvük szerint - a környezetükben lévő tárgyakat (székeket, asztalokat) is bevonhassák a játékba.
- Megkülönböztetjük a gyermekek spontán (igazi) játékát, és az óvónő által kezdeményezett játéktól. Az óvónői játékkínálat és a gyermeki spontán játék párhuzamosan és folyamatosan egymásba kapcsolódva, vagy szétválva rugalmasan zajlik egész nap.
  - Az igazi játékban jelenlétünk, magatartásunk tudatosan megengedő, biztonságot adó; lehetséges - a gyerekek igénye szerinti - partnerek vagyunk; érdekel minket, az, amit a gyermekek tesznek, játszanak, és tiszteletben tartjuk azt; csak a legszükségesebb esetekben avatkozunk be, rongálás, veszélyek elhárítása, ha azt a gyerekek kérik, egymás zavarásakor, vagy magányos, bátortalan gyermekek esetében, a rendrakás érdekében a játék végén.
  - Az általunk kezdeményezett játékban saját elképzeléseink szerint indítjuk a játékot; biztosítjuk a gyermekek önkéntes részvételét a játékban; a kezdeményezett játékkal segítjük a kultúra, a civilizációs értékek, normák beépülését a gyermekek személyiségébe.
- Megismertetjük a gyermeket a szabályjátékok tartalmával, fejlesztjük szabálytudatukat.
- Hagyományőrző, népi, mozgásos, énekes játékokkal ismertetjük meg őket.
- Fejlesztjük a gyermekek beszédképességét, arra törekszünk, hogy szerepvállalásaink modellértékűek legyenek a szókapcsolatok, nonverbális jelzések (mimika, gesztus, hanglejtés, hangsúly, hangerő, hangszín) tekintetében. Dramatikus játékokkal, bábjátékkal segítjük elő a hangszínnel, hangerővel bánni tudást. Anyanyelvi játékokkal fejlesztjük az artikulációt, kifejezőképességet, bővítjük a gyermekek szókincsét.

- Kommunikációs készségük fejlesztésében mintaadásunkkal segítjük egymás játékába való tapintatos bekapcsolódásukat, a párbeszéd kialakítását, konfliktus megoldásukat.
- Megfigyeljük a gyermekek játékát, tapasztalatokat, jelzéseket szerzünk a csoport és az egyes gyermek fejlődéséről, érzelmi - hangulati állapotáról, esetleg érzelmi sérüléséről, az értelmi képességek és a beszéd alakulásáról. Huzamosabb ideig figyeljük, hogy a gyerekek, az egyes játszó csoportok hogyan közelednek egymáshoz, hogyan bővítik a játéktémát, hogyan rendezik a felmerülő konfliktusokat, ki milyen szerepet tölt be a csoportban.

Az óvodáskorban megjelenő játékfajták, a gyermekek játéktevékenységei, a játék fejlesztő hatása

A játék a gyermek fejlődésében öngyógyítóvá, fejlesztővé válik, hiszen a játék szervezi egyé az értelmi, érzelmi és társas folyamatokat. A játék kedvező hatása által a hátrányok csökkennek, megszűnnek úgy, hogy a pedagógiai elveinket nem sértjük és a gyermeki jogok sem csorbulnak.

A gyermek a családban, az óvodában, szűkebb és tágabb természeti, társadalmi környezetben szerzett ismeretek feldolgozását játékában valósítja meg. A belülről indított és vezérelt sokrétű játéktevékenység, a gyermekek szabad képzettársítását segíti. A gyermek játéktevékenységeiben a játékfajták nem különülnek el élesen, keverednek, együttesen is megjelennek.

A mozgásos gyakorló játékok során ismerkedik testével, a testrészeivel, adott tárgyhoz viszonyított testhelyzetével. A gyakori ismétléssel begyakorol bizonyos nagymozgásokat (bújik, mászik, ugrik).

A manipulációs játék során a gyermek különböző játékszerekből, elemekből hoz létre valamit, ismerkedik az őt körülvevő világgal, a tárgyakkal, az anyagok tulajdonságaival, matematikai ismereteket szerez. Eleinte spontán, de később átgondolt, elrendezett, meghatározott céllal épít. Átéli az alkotás örömét, „én építettem”, fejlődik megfigyelőképessége, gondolkodása, szem-kéz koordinációja, testsémája, perpciója, finommozgása, alakul a szem-kéz dominanciája.

Verbális gyakorló játék során egy-egy szótagot, szót, dallamot, mondókát, verstöredéket ismételtet. Fejlődik a gyermek ritmusérzéke, verbális kifejezőkészsége, így nagyjelentőségű a beszédgátlások megelőzése.

A szerepjáték fejleszti a kommunikációs képességeiket, szabálytanulási készségüket, társaikhoz való viszonyukat, konfliktusmegoldó-, együttes cselekvő képességüket. A világ ekkor a gyermeki vágyak és elképzelések szerint alakul. Fejlődik képzelete, mozgása, gondolkodása, szervezőkészsége, bővülnek ismeretei.

A szabályjátékban helyes magatartásmódokat sajátít el, türelem, kitartás, akaraterő, mértéktartás, szerénység, eredményre törekvés. Fejlődik felelősségtudata, nagymozgása, finommotorikája, szem-kéz, szem-láb koordinációja. Egyfajta szociális és értelmi érettséget feltételez, és ezek fejlesztését is szolgálja. Fejleszti a gyermek önuralmát, türelmét, toleranciáját, indulatai fékezését, kudarc és sikertűrő képességét. Átala fejlődik a gyermek észlelése, logikus gondolkodása, beszédkészsége, sok matematikai ismeretre tesz szert és gyakorolhatja azokat. (Mozgásos szabályjátékok: testnevelési játékok, pl. futó, fogó, verseny, szembekötödsdi..., dalos népi játékok, pl. fogócska, bújócska, körjátékok..., értelemfejlesztő szabályjátékok: társas, barchoba, puzzle, lottó-játékok, nyelvi játékok...). Fejlettségük eredményeként ők maguk is alkotnak szabályokat, és lehetnek a játékok vezetői is.

Barkácsolás során az anyagok tulajdonságaival, munkafogásokkal, technikákkal ismerkedik, az elkészült eszközt felhasználja játékában. Fejlődik szem-kéz

koordinációja, finommotorikája, beszédképessége. Alakulnak társas kapcsolatai, átéli az alkotás örömét.

Belső világunk legkifejezőbb eszköze a bábozás. Kezdetben nézőként, majd segítséggel, ill. önállóan maguk is báboznak, előadásukhoz bábokat készítenek. A spontán *bábozás*, *dramatizálás* során motivációja az eszköz, a többször ismétlődő meseélmény, színházi, vagy valamilyen valóságos élmény. Megfogalmazzák mondanivalójukat, olyan helyzeteket teremtenek, amelyek foglalkoztatják fantáziájukat, amelyeket újra át szeretnének élni. Segítheti az óvodába való beilleszkedést, és oldó szerepe is lehet bizonyos szociális problémák megoldásában. Fejleszti a társas kapcsolatokat, az emlékezetet, a fantáziát, a kreativitást, a kommunikációt.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek képesek kitartóan, elmélyülten, hosszabb ideig egy játéktémában együttesen részt venni.
- Önállóan, sok egyéni ötlet alapján bonyolult építményeket képesek létrehozni.
- Játékukban dominánsan jelentkezik a szimbolikus játék, önállóak a játék tervezésében, a szerepek, eszközök kiválasztásában, alkalmazkodnak egymáshoz.
- Élvezik a szabályjátékokat, és képesek a szabályok betartására, játékukat az egészséges versengés jellemzi.
- Társas viselkedésükben megjelennek az óvoda által támogatott viselkedési szabályok.
- Interakciójuk gazdag, kulturált és érthető.
- Saját elképzeléseik szerint dramatizálják, bábozzák meseélményeiket.

Módszertani alapelveink

- A lehető legtöbb időt szabadjátékkal töltse a gyermek!
- Játéksegítő módszereink legyenek szituációfüggőek!
- Az általunk kezdeményezett játék ne zavarja meg a gyermek szabad játékát!
- Tartsuk szem előtt, hogy a csoportos játékhoz közös élményekre van szükség, melyet megfigyeléssel, tapasztalatszerzéssel, felfedezéssel valósítunk meg!
- A játék szabadsága nem jelentheti számunkra a gyermekek magukra hagyását!
- Törekedünk a nagymértékű szociális hátrányok kiegyenlítésére!
- Toleráljuk a játékban megjelenő fejlődési különbségeket!

A játék kapcsolata más nevelési területekkel

A játék szoros kapcsolatban áll:

- az **értelmi neveléssel**, mert általa pontosabbá válik az érzékszervek működése, az észlelés, az értelmi képességek, a rengeteg információ forrása; az értelemfejlesztő szabályjátékok játékos formában, de közvetlenül is fejlesztik az értelmi képességeket,
- az **érzelmi neveléssel**, mert az átélt játékörömök, sikerélmények vagy kudarcok erős érzelmeket váltanak ki, melyeket a gyermek játéka során tanul kezelni,
- a **szocializációval**, mert a közös játék öröme, az együttes élmény alakítja a gyermek társakhoz és önmagához való viszonyát, fejlődnek erkölcsi tulajdonságai (empátia, tolerancia, együttérzés), konfliktusmegoldó képessége,
- az **anyanyelvi- kommunikációs neveléssel**, mert a játékot kísérő érzelmek közlési vágyat ébresztenek, fokozódik a beszédkedv, ezáltal fejlődik a gyermek kommunikációs kapcsolatteremtő képessége; a dramatikus játékokkal, bábjátékokkal segítjük elő a hangszínnel, hangerővel banni tudást; az anyanyelvi játékokkal fejlesztjük az artikulációt, kifejezőképességet, bővítjük a gyermekek szókincsét,

gesztus, mimika használatát, a mese-, és versanyag tartalma táplálja a játékos tanulást,

- a **mozgásfejlesztéssel**, mert a gyermekek a játék során újfajta mozgásokat tanulnak, alakul térérzékelésük, fejlődik nagymozgásuk és finommotorikájuk,
- a **vizuális neveléssel**, mert a gyermekek szerepjátékaikhoz, dramaturgiai játékaikhoz különböző anyagok felhasználásával tárgyakat, változatos eszközöket készítenek,
- a **zenei neveléssel**, a hagyományörző, népi, mozgásos, énekes játékok révén.

7.2.2. Munka

A munka jellegű tevékenység az óvodai élet egészében érvényesülő folyamat, amely a játékkal és cselekvő tapasztalással a személyiségfejlesztés fontos eszköze. Az óvodai gyermekmunka mindig játékos, célirányos tevékenység, elvégzését külső tényezők motiválják. Némely gyermeknél és az értelmi képességekben gyengébb gyermekeknél gyakran az egyetlen sikerélményhez juttató tevékenység. Tartalma, az óvoda egyéni sajátossága függvényében a szokás rendszeréhez igazodva, eltérő.

Célunk

- a gyermekek az önként, örömmel és szívesen végzett tevékenységek útján fedezzék fel, hogy a munka felelősséggel jár, hasznos, szükséges tevékenység,
- a gyermekek akarati tulajdonságainak fejlesztése: kitartás, önállóság, céltudatosság, döntési képesség, kötelességtudat, feladattudat, fegyelmezettség, rendszeretet, igényesség,
- a napi tevékenység természetes részét alkossa, soha ne legyen büntetés a gyermek számára,
- a tárgyhasználati kultúra megalapozása.

Feladataink

- Gondoskodunk a munkavégzéshez szükséges nyugodt légkorról, elegendő időről.
- Megfelelő munkaeszközöket biztosítunk: célszerűség, méret, anyag stb., a gyerekeket az eszközök rendben tartására szoktatjuk.
- Az eszközöket a gyermekek számára elérhető helyen tartjuk.
- Megfelelő, kényelmes, másokat nem zavaró, munkára alkalmas helyet biztosítunk.
- A gyermeki munka körülményeinek megteremtésekor ügyelünk a balesetmentességre és a higiénára.
- A mindennapokba beépülő, rendszeres, folyamatos tevékenységeket biztosítunk, melyekben a gyermekek egyéni fejlettségi szintjükhöz mértén vehetnek részt.
- Segítjük, hogy a gyerekek megtanulják az általuk végzett munka menetét, az eszközök használatát.
- Biztosítjuk, hogy a gyermekek sajátítsák el azokat a készségeket, jártasságokat, amelyek a munkavégzéshez szükségesek, s a társas együttműködés fenntartását szolgálják.
- Arra törekszünk, hogy a gyermekek éljék át a munka örömét, érezzék, hogy munkájukat igénylik és számon tartják.
- Igyekszünk elérni, hogy minden gyermek önkéntesen, önállóan, kedve és képessége szerint elvégezhesse a munkatevékenységet, úgy az óvodában, mint a családban. Erősítjük a kisgyermek pozitív beállítódását a munkához, egyéni bánásmóddal igyekszünk elérni, hogy a gátlásos, visszahúzódó gyermek is fokozatosan, mind nagyobb kedvvel vállalkozzék munkavégzésre.

- Konkrét, pozitívumokra épülő értékeléssel segítjük a gyerekek önértékelésének alakulását, igény szintjük növekedését.
- A gyermekekkel felfedeztetjük a munka hasznosságát, szükségességét, pl.: madáritatás, madáretetés, állat-, növénygondozás, stb.
- Megláttatjuk az igényesen elvégzett munka eredményében megmutatkozó esztétikumot.

Tartalma

- Önkiszolgálás
- A mindennapi étellel kapcsolatos munkák
- Naposi munka

A gyermekek tevékenységei

Önkiszolgálás

Rendszeres, folyamatos tevékenység, a mindennapokban megjelenő, a gyermekek önmagukkal kapcsolatos teendőit foglalja magába. Lásd még a 7.1.1. pontban, „Az egészséges életmód” fejezetnél.

A mindennapi étellel kapcsolatos munkák

Ide sorolunk minden olyan tevékenységet, amelyek előre tervezhetően bekövetkeznek, vagy a spontán élethelyzetek teremtik meg.

- A mosdóban segítenek pótolni az elfogyott tisztálkodási eszközöket, esetenként feltörlik a kifröccsent vizet.
- Felseprik a hulladékot, a szemetet a tárolóba teszik étkezés és egyes foglalkozások után.
- A játzóeszközöket használat után helyére teszik, ügyelve a csoportszoba esztétikai rendjének megtartására.
- Az óvodai tevékenységekhez szükség szerint átrendezik a termet, előkészítik az eszközöket, majd használat után segítenek az elrakásban.
- Segítenek a kész rajzok szétválogatásában és elrakásában.
- Ápolják, öntözik a növényeket a csoportban, az óvoda épületében és lehetőség szerint az udvaron is.
- Segítenek a csoporthoz tartozó egyéni feladatok elvégzésében, pl. akváriumtisztítás, halak etetése, udvari játékok ki-, és bevitele, gyűjtött termények tárolása, rendezése, tisztítása, természetjárás eszközeinek előkészítése stb.
- Az évszakok változásával, az ünnepi előkészületek alkalmával részt vesznek az előkészületekben: pl. terem-, öltöző díszítés, babaszoba, babakonyha takarítás, babafürdetés, süteménysütés, gyümölcs és zöldségsaláta készítés, stb.
- Kisebb megbízásokat teljesítenek, pl. különféle dolgokat, eszközöket hoznak- visznek az épület egyik részeiből, más részeibe.
- Pihenés, alvás előtt segítenek az ágyazásban, szétnyitják a takarójukat, betakaróznak.
- Felkeléskor összehajtogatják pizsamájukat, elrendezik alvóhelyüket.
- Ügyelnek a tisztaság, a rendezettség megtartására maguk körül, és a személyes tárgyaik tekintetében.
- Segítenek a kisebbeknek, a rászorulóknak.

Naposi munka

A naposság közösségi megbízatás, feladattudatot, figyelemösszpontosítást igényel. A naposi teendők elvégzésében a gyermekek feladatai az egyéni képességeik és az óvoda adottságai mértékében növekednek, a csoport szokásrendszerével összhangban.

A naposok tevékenységei

- Leterítik az asztalt, étkezés végén összehajtják a terítőt.
- Szétosztják az étkezéshez szükséges eszközöket.
- Segítenek az ételek kiosztásában.
- Étkezés után leszedik a terítéket, segítenek letörölni az asztalt, összeseperni a morzsát.
- Számon tartják, ki következik a naposságban.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- Szívesen vállalnak a közösségért feladatokat, megbízatásokat.
- A munka elvégzése örömmel tölti el őket.
- Önállóan, igényesen végzik a napi feladatokat.
- Szívesen vállalnak egyéni megbízatásokat.
- Segítenek egymásnak és a kisebbeknek.
- Képesé válnak saját személyükkel és a közösséggel kapcsolatos munka jellegű feladatok elvégzésére.

Módszertani alapelveink

- Támazkodjunk a munka játékkal megegyező sajátosságaira, a munka mindvégig játékos elemekkel átszótt legyen!
- Törekedjünk a munka játéktól eltérő sajátosságainak (külső irányítás, lemérhető eredmény, konkrét cél, felelősség) erősítésére is!
- Tartsuk szem előtt a motiváció fontosságát: dicsérjük a pontos, jó munkavégzést. Az első, együtt töltött naptól kezdve mindig reagáljunk arra, ha a gyermek önmagától valamit megcsinál!
- Érvényesítsük a fokozatosság, az önállóság elvét: amit csak tud, a gyermek maga végezzen el!
- Ösztönözzünk a fegyelmezett, kitartó, pontos, alapos, szabályoknak megfelelő munkavégzésre!
- Tartsuk szem előtt, hogy az óvoda dolgozóinak a munkavégzéssel és egymás munkájának megbecsülésével kapcsolatosan is nagy felelőssége van a mintaadásban!

A munka kapcsolata más nevelési területekkel

A munka szoros kapcsolatban van:

- az **érzelmi neveléssel és szocializációval**, mert általa természetes módon alakul a kisgyermek szociális magatartása: a munka állandó interakciót, alkalmazkodást, egyre magasabb fokú együttműködést kíván, lehetővé válik az önértékelés és a közösségi értékelés fejlődése, fejlődnek a munkaszervezés képességei; a munkavégzéshez szükséges érzelmi, akarati tulajdonságok,
- az **erkölcsi neveléssel**, mert a gyermekek átélik a közösségért végzett tevékenység szükségességét, örömet, mely normák, értékek, szabályok kialakulásához vezet,
- az **értelmi neveléssel**, a munkaszervezés során fejlődik a gyermekek problémamegoldó képessége, az ok-okozati összefüggések felismerésének képessége,

- a *külső világ tevékeny megismerésével*, mert munka közben a gyermekek az őket körülvevő természeti és társadalmi környezetükről egyre pontosabb információk birtokába jutnak, megtanulnak eligazodni környezetük téri viszonyai között, mozgásos, tapintásos, vizuális információkat, ismereteket, tapasztalatokat szereznek a világról,
- az *anyanyelvi-kommunikációs neveléssel*, mert munkavégzés során szükségszerűvé válik a tárgyak, térbeli viszonyok, cselekvések megnevezése, ezáltal a gyermekek szókinccse is gyarapodik; a közösen végzett munka folyamatos kommunikációt kíván,
- a *mozgással*, mert munkavégzés közben fejlődik a gyermekek téri tájékozódó képessége, célirányos mozgása, finommotorikája.

7.3. A fejlesztés tartalmi eszközei

7.3.1. Az esztétikai nevelés eszközei

Gyermekien látni azt jelenti, a világot egészében látni és érezni. Az óvodáskor az életre szólóan felejthetetlen, erős összbnyomások kora. Ezért az én-, és életközponitú kisgyermekre nagyobb hatással vannak az esztétikai élmények, mint az elvonatkoztatással létrehozott ismeretek.

Célunk

- olyan tapasztalat-, és élménynyújtás, amelynek segítségével a környező, objektív világ a kisgyermek számára érzékelési síkon válik megfoghatóvá, és amely képessé teszi a gyereket a valóság esztétikai megismerésére, befogadására, megvalósítására, létrehozására,
- megláttatni a szépet a környezetben, a természetben, a művészetben,
- ízlésformálás, tehetséggondozás.

Feladataink

- Elősegítjük a környezet iránti nyitottság kialakulását. Ennek érdekében teret engedünk az életkori sajátosságokból fakadó gyermeki kíváncsiságnak, fantáziának. Biztosítsunk minél több eszközt, időt, helyet az esztétikai tevékenységek gyakorlásához, ezzel is motiváljuk a gyermeki fantáziát!
- Saját példánkon keresztül megalapozzuk az esztétikai élmények iránti vágyat, és a kulturált környezet iránti igényességet.
- Támogatjuk a gyermekek spontán beszéd-, ének-, mozgás-, képi kifejezés hajlamának kiélését.
- Fejlesztjük az esztétikai tevékenységeknek megfelelő speciális képességeket.
- Ápoljuk a néphagyományokat.

Területei

- mese, vers
- ének, zene, énekes játék
- rajzolás, mintázás, kézimunka

Ezek a területek nem egy-egy foglalkozást jelölnek, hanem olyan tevékenységeket, amelyek a gyermek folyamatos napirendjében komplex módon jelennek meg, mind érzékelésben, mind észlelésben át- meg áthatják egymást, felerősítik érzelmi hatásukat.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

A nevelés folyamatában a gyermek egész személyisége fejlődik:

- nyitottak a világ dolgaira,
- alkotási vágy, önálló alkotókészségre való beállítódás jellemzi őket,
- fogékonyak a művészetek iránt,
- életkorúknak megfelelő problémamegoldó készséggel, beleélő, empátiás képességgel, identitás tudattal rendelkeznek.

Módszertani alapelveink

- Tartsuk szem előtt, hogy kellemes benyomást keltő megjelenésünk, kulturált viselkedésünk, viszonyulásunk is modellértékű, ízlésformáló a gyermekek számára!
- Gondolkodásmódunkban az esztétikai fogékonyságra nevelést, mint sokrétű, összetett, komplex jellegű tevékenységet értelmezzük!
- Mivel a kisgyermek mindenre fogékony, mindent befogad, fontos, hogy jó ízlésű, művészetet kedvelő óvónő foglalkozzék velük!
- Kapjanak megerősítést a gyermekek eredeti ötletei!

Az esztétikai nevelés tartalmi eszközeinek kapcsolata más nevelési területekkel

E tartalmi eszközök kapcsolatban vannak:

- a *környezeti neveléssel*, mert általuk is a világ megismerése zajlik sajátos nézőpontból,
- az *értelmi neveléssel*, mert e tevékenységek során fejlődik az érzékelés, az észlelés, a figyelem, a fantázia, az akarat, az alkotó és problémamegoldó gondolkodás, a kreativitás,
- az *érzelmi neveléssel*, mert megalapozzák az érzelmek differenciálódását.

7.3.1.1. Mese, vers

Célunk

- az anyanyelv szépségének, kifejezőerejének megismertetése, megszerettetése,
- a népmesék, a népi mondókák, és hagyományok segítségével olyan értékek közvetítése, amelyek az anyanyelvi kultúra megőrzését és a saját kulturális identitás kialakulását segítik,
- a biztonságos önkifejezés megalapozása,
- az irodalmi érdeklődés felkeltése, a könyv iránti szeretet kialakítása.

Feladataink

- Mesehallgatáskor a kisgyermek mindig befogadó, ezért fontos a nyugodt légkör biztosítása, melyben a belső képsor a szó segítségével megelevenedhet.
- Minél több alkalmat keresünk és teremtünk a mesélésre, verselésre, mondókázásra, melyhez saját repertoárunk bővítése, frissítése elengedhetetlen.
- Biztosítjuk a megfelelő szervezeti kereteket:
  - a tervezett mesélés a délelőtti nyugalmas időszakában történik,
  - a csoportokban kialakult szokásoknak megfelelően rendszeresen visszatérő hangulat-, és kíváncsisággeltető elemekkel segítjük a mesélésre való ráhangolódást és nyugalmat,
  - a meséléshez, bábműsorhoz vagy filmvetítéshez, az elalvás előtti mesemondáshoz a csoport teljes részvétele szükséges,
  - mondókázni, verselni, képeskönyvet nézegetni, kisebb csoportokban, kettesben is jó, nem zavarja a természetes játékzaj.

- Altatás előtt minden nap mondunk mesét, melyeknek elsősorban megnyugtató, „lecsendesítő”, hatása van, illetve folytatásos történeteket, ahol előadásmódunk alkalmazkodik a csoport pihenésre készülődéséhez.
- Gondoskodunk arról, hogy a mesét jól kiegészítő bábozás, dramatizálás is éljen a csoportokban.
- Biztosítjuk, hogy a mesélésnek állandó helye legyen, ahol a gyerekek az általuk használt mesekönyveket bármikor lapozgathassák.
- Segítjük, hogy a mese-, vers nyújtotta élményt megfelelő eszközök biztosításával (hangszerek, bábok, dramatikus kellékek, barkácsolási eszközök...) eljátszhassák, feldolgozhassák.
- Lehetőséget teremtünk a versek, mondókák gyakori ismételtetésére, lehetőség szerint mozdulatokkal, énekkel kísérve alkalmazzuk.
- Arra törekszünk, hogy megismerjük a gyerekek otthonról hozott irodalmi élményeit. Kezdeményezzük, hogy otthon is rendszeresen meséljenek, verseljenek a felnőttek a gyerekeknek. Beszélünk a TV, a DVD, a számítógép túlzott használatának káros hatásairól, javasoljuk, hogy a gyermekeknek otthon is legyenek képes-, és mesekönyvei. Segítünk a szülőknek az életkornak megfelelő, nyelviileg tiszta és értékes mesék, versek, magyar népköltészet és népmesék közül választani. Felhívjuk a figyelmüket a színvonalas illusztrációkra.
- Támogatjuk, ösztönözzük a gyermek saját vers- és mesealkotását.
- A fokozott egyéni törődést igénylő gyerekekben különös gonddal, személyi kapcsolatokat erősítő érzelmi eszközökkel igyekszünk kedvet ébreszteni a verselésre, mesehallgatásra.

Az óvodáskorú gyermekek életkorának megfelelő irodalmi műfajok

- mese
- vers
- találós kérdések, szólások, közmondások, dramatikus népszokások
- klasszikusaink versei, elbeszélései
- báb-, és színházi élmények

A mese, a vers az anyanyelv elsajátításának, megszerettetésének és gyakorlásának semmi mással nem pótolható lehetősége.

A **mese** az egész napi óvodai zajban a csend szigete. Pihentet, szórakoztat, táplálja a képzeletet. A mese személyes és egyetemes, mivel jelképeivel a személyiségről, az emberi természetről és a külső világ jelenségeiről ad tükörképet. A kisgyermek számára képi, szimbolikus nyelven informál, teljes világgépet, világmagyarázatot ad. Hozzásegíti a gyermeket a kaotikus tudatállapotok letisztulásához, pszichikus feszültségei feldolgozásához.

A mese, a történetek sokasága a gyermeket ezer szállal köti a földi és a képzeletbeli, földön túli világhoz. Sok meg nem fogalmazott, de belül érzékelt kérdésre kap választ. A mesék közlik először a gyerekekkel, hogy a világban VAN rossz, olykor félelmetes, nagy erejű, de legyőzhető.

A **vers** a beszéd zenei elemeire épül, játék a nyelvvel, az érdekes, szépen hangzó beszéddel. A ritmus, a kísérő mozgás, a játékosság, a hangzás, a hangulat felől fogja meg a gyermeket. Az óvodások verse elsősorban a *népi mondóka*, amely eleve mozgásos játék is. A játékörm kedvéért, számtalan önkéntes ismétléssel ragad rá a gyerekekre. A későbbiekben élményeikhez, tapasztalataikhoz, hangulatukhoz, környezetükhöz kapcsolódnak mondókáik.

A verselés, a mondókázás a mindennapok fontos része. Mindkettőt mondogathatjuk alkalomszerűen és beilleszthetjük bármelyik tevékenységi formánkba.

Nevelésünkben a mondókákon, meséken túl, a mindennapi élet hagyományaihoz, szokásaihoz, a jeles napokhoz, ünnepekhez, a természet jelenségeihez, változásaihoz kapcsolódó **találós kérdéseknek, szólásoknak, közmondásoknak és dramatikus népszokásoknak** is nagy szerepe van.

A népköltészetten túl **klasszikusaink**, mai magyar költőink gyermekek számára írt **versei, elbeszélései** is helyet kapnak irodalmi anyagunkban. Főleg a gyermekek számára kedvelt ritmikus, szójátékos, gyermekekről, állatokról szóló, hangulati képeket tartalmazó és humoros verseket használjuk fel.

Igényes, gyermekeknek való darabokban **báb**, és **színházi élményekhez** juttatjuk a gyermekeket. Óvodáinkban olyan előadóművészeket hívunk, akik színvonalas, e korosztálynak szóló produkciókat mutatnak be.

Gyermeki tevékenységek

A gyermekek első versélményei a népi mondókák. E mondókák közül is elsők az ölbeli játékok, amelyeket a felnőtt ölében, testmelegében teljes biztonságérzetben hallgatnak, s amelyek segítik a gyerek és felnőtt érzelmi egymásra találását, kötődésük kialakulását.

A kisgyermekek örömmel és sokszor ismételtetik az óvónőktől hallott állathívogatókat, altatókat, kiolvasókat, hangutánzó népi mondókákat. A vidám rigmusokat hamar megkedvelik a gyerekek, a hozzájuk kapcsolódó mozdulatokkal, játékokkal kísérve szívesen, élvezettel mondogatják azokat.

Nagyon szeretik az évszakokról, az időjárásról, a környezetről, a természeti jelenségekről szóló, továbbá a tárgyak, az állatok megszemélyesítésével létrehozott mondókákat.

Szívesen hallgatják, és mondogatják legjobb költőink gyerekeknek való, többnyire népköltészeti ihletésű vagy eredeti játékötlelet tartalmazó, vidám, humoros verseit.

Fejlődésük, igényük mutatója, hogy várják és kérik a mesét. A már megismert, kedvenc meséken kívül figyelmesen hallgatják a 2-3 epizód összekapcsolásával szerkesztett állatmeséket, a halmozó és láncmeséket, a tündérmeséket, valamint kisgyerekekről, állatokról szóló történeteket.

Gyakran mondogatják a korábban megkedvelt, megtanult mondókákat, mondókameséket, verseket. Emellett szívesen megtanulnak és játszanak a társakkal való közös játékhoz alkalmas kiszámolót, hintáztatót, labdázatatót, párválasztót, felelgetőt és csapatokban is hangoztatható tréfás mondókát.

Szeretik a találós kérdéseket, a közmondásokat, szólásokat. Szívesen hallgatják, mondogatják a különböző nyelvtörő mondókákat.

A meséskönyvek képeit egyre gyakrabban, hosszasan nézegetik, beszélgetnek róluk egymás között, kérik, hogy a felnőttek meséljék el. Gyakorolják a képolvasást.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- Szeretik a mese, vers nyújtotta élményt, igénylik napi jelenlétét, szívesen, önként kezdeményezik, saját és társaik örömére.
- Várják, igénylik a mesehallgatást. Megszilárdulnak a mesehallgatáshoz kapcsolódó szokásaik.
- Szívesen ismételtetik a verseket, mondókákat.

- Figyelmesen, csendben hallgatják a mesét.
- Örömmel mesélnek, báboznak, dramatizálnak.
- Kedvenc mesehőseik vannak.
- A csoport könyvespolcán eligazodnak, vigyáznak a könyvekre, szívesen nézegetik azokat, utánozzák az olvasást.
- Képesek egy-egy koruknak megfelelő színházi előadás cselekményét követni.

Módszertani alapelveink

- Ne múljon el nap mesélés, verselés nélkül!
- Az élő vers és mese legyen a természetes!
- Törekedjünk arra, hogy csak nyelviileg tiszta és értékes mesét, verset halljanak a gyerekek! Elsősorban a magyar népköltészet és a népmese világából merítsünk!
- Tudatosodjon bennünk, minél kifejezőbb hanglegítésünk, artikulációnk, annál intenzívebbé válik a gyermek belső képalkotása!
- Tudásunk naprakész, előadásmódunk szemléletes legyen!
- Tartsuk szem előtt, hogy az ismétlések gyakorisága én-erősítő a gyermekek számára!

A vers, mese kapcsolata a nevelés más területeivel

A vers, mese szoros kapcsolatban áll:

- az **anyanyelvi neveléssel**, mert az irodalom közege a nyelv, a gyermekek a mesélés, a vers mondogatás alkalmával készen kapott szép szöveget hallanak; az óvónői beszédminta alapján csiszolódik kiejtésük, gyarapodik szókészletük,
- az **érzelmi neveléssel** és **szocializációval**, mert emberi kapcsolatokra tanít, mélyíti az önismeretet, a népi mondókáknak fontos szerepük van az érzelmi kötődés megszilárdításában, a népmesék világképe teljes világmagyarázat,
- az **erkölcsi neveléssel**, mert a népmese segít az emberi érintkezés alapvető viselkedési szabályainak (tisztetet, szeretet, megbecsülés, elfogadás, együttélés, stb.) megismerésében, általa fejlődik a gyermek normarendszere,
- a **zenével**, az **énekekkel**, mert ugyanabból a forrásból merítenek,
- a **vizuális tevékenységgel**, mert a gyermek mese-, és versélményét ábrázolás, barkácsolás során újra megjeleníti,
- a **játéktevékenységgel**, mert a mesei élmények által gazdagodott fantáziájuk a játéktevékenységük színesítését is eredményezi,
- a **mozgásfejlesztéssel**, mert a mozgásos játékok során fejlődik a gyermek mozgáskoordinációja, egyensúlyérzéke, térérzékelése,
- az **értelmi fejlesztéssel**, mert mesehallgatás közben alapvető gondolkodási műveleteket végez a gyermek (összehasonlít, ítéletet alkot, analizál).

7.3.1.2. Ének, zene, énekes játékok

Célunk

- a gyermekek zenei anyanyelvének megalapozása,
- a zene befogadására való képesség előkészítése,
- olyan értékek közvetítése, mellyel életre szóló nyomokat hagyunk a népdal, a magyar népszokások világáról,
- a közös éneklés, együttes körjáték, együttenélés örömeinek megéreztetése révén, zenei ízlés és közösségformálás,
- a zenei nevelés teljes eszköztárával segíteni a komplex személyiségfejlesztést.

Feladataink

- A gyermekekkel való ismerkedés során nagy szerepet tulajdonítunk az ölbeli játékoknak.
- Énekléssel, zenehallgatással, jó zenei légkör megteremtésével zenei élményekhez juttatjuk a gyermekeket, ezáltal felkeltjük zene iránti érdeklődésüket, megalapozzuk a zene befogadásának képességét.
- A nap bármely időszakában adódhat éneklésre alkalom. Biztosítjuk, hogy a zenei nevelés lehetőségeit az egész nap folyamán kihasználjuk, minél több zenei örömet szerezve a gyermekeknek.
- Formáljuk zenei ízlésüket, esztétikai fogékonyságukat, ezért nagyfokú felelősséggel választjuk ki a zenei anyagot. Elsősorban az igényes, korcsoportnak, gyermeki fejlettségnek megfelelő, kodályi elvekhez hű népi gyermekjátékokra építünk, de válogatunk az igényes kortárs művészeti alkotásokból is.
- A kiválasztott dalanyag hangkészlete alkalmazkodjék a gyermekek életkorához, fejlettségéhez. Érzelmileg tudjon a gyermek ráhangolódni, könnyen elsajátítható legyen. Kapcsolódjon a fejlesztés tartalmában megjelenített heti tervezett tevékenységhez, a gyermeki élet ünnepeihez, hagyományaihoz.
- Fejlesztjük a gyermekek zenei készségeit, képességeit: éneklés, ritmus, hallás, mozgás, zenei kreativitás.
- Feladatunk, hogy minél több hangszerrel megismertessük óvodásainkat, lehetőséget biztosítva arra is, hogy az óvodai ritmushangszereken játszhassanak.
- Arra törekszünk, hogy legalább egy hangszeren élményszerű előadáshoz juttassuk a gyermekeket.
- Alakítjuk helyes testtartásukat, légzéstechnikájukat, fejlesztjük tánc kultúrájukat.
- Lehetőséget teremtünk a zenei önkifejezés gyakorlására.
- Biztosítjuk, hogy a szülők megismerjék tanult dalainkat, mondókáinkat.
- A szülőket igyekszünk meggyőzni arról, hogy otthon is értéket képviselő zenét hallgassanak gyermekeik. Ehhez ajánlásokat fogalmazunk meg.
- A gyermekek számára is befogadható néphagyományokkal ismertetjük meg óvodásainkat.
- A szervezett tevékenységek anyagához, az abban résztvevők létszámához igazítjuk a szükséges hely kialakítását, a terem át-, berendezését.
- A zenehallgatás anyagának kiválasztása igényességet, valamint zenei műveltséget kíván tőlünk. Elsősorban népdalok, műdalok közül válogatunk, de lehetőséget adunk arra, hogy a gyermekek – fejlettségükhöz igazodva- hallgathassanak kórusműveket, klasszikus műzenét, igényesen válogatott kortárs művészeti alkotásokat, valamint figyelembe vesszük a gyermekek nemzetiségi, etnikai kisebbségi hovatartozását is.

Ének-zene nevelésünk tartalma

- befogadás
- reprodukálás
- önálló alkotás

Gyermeki tevékenységek

❖ Dalanyag

- Az óvodai ének-zenei nevelés anyagát alkotják a magyar népdalok, népi mondókák, az óvodában felhasználható, ma is élő néphagyományok, Kodály Zoltán útmutatása alapján Forrai Katalin által kidolgozott gyermekjátékdalok és zenehallgatásra szánt dalok:

- magyar népi énekes játékok, mozgásos játékok, körjátékok játszása,
  - egyszerű körjátéktól az összetettebb mozgással bővülő, többszereplős, változatos sor és térforma alkalmazásával,
  - párcsere, kapus-hidas, sorgyarapító, fogó játékok,
  - mondókázás, felnőttek játékaival gyermekekkel, nagyobb gyermekek játékaival kisebbekkel, ölbeli játékok, cirógatók, babusgatók, lovagoltatók, utánzó mozgás, körséta, egyszerű guggolós, szerepcserés játékok,
- magyar népszokások, hagyományok dalainak, játékaival megismerése, pl. Lucázó, Betlehemes, Farsangi alakoskodó...,
- gyermekeknek írt műdalok éneklése,
- hangszeres zene, magyar népzenei alkotások, műdalok, alkalmi dalok hallgatása,
- ismerkedés más népek dalaival, játékaival.

❖ *Zenei képesség fejlesztése*

- Metrum érzék fejlesztése:
  - egyenletes lüktetés és ritmus különbsége, összekapcsolása. Negyed (tá) és nyolcad (ti) metrum érzékeltetése.
- Ritmusérzék fejlesztése:
  - ritmus és metrum összekapcsolása,
  - szünet tudatos érzékeltetése,
  - ütemhangsúly -2-es, 3-as, 4-es lüktetés- kiemelése.
  - tempóérzék fejlesztése: fokozatos, vagy ugrásszerű tempóváltás.
- Dinamikai érzék fejlesztése:
  - halk-hangos érzékeltetése: fokozatos és ugrásszerű dinamikaváltás, fogalompárok összekapcsolása: halk - lassú, halk - gyors, hangos - lassú, hangos-gyors-.
- Hangmagasság érzékelésének fejlesztése:
  - magas-mély, a hangmagasság megfigyelése, felismerése, hangoztatása zörejhangok és ritmushangszerek hangjára is kiterjedően, mind kisebb távolságot érzékelve,
  - a gyermekek térben mutatják az ismert dallamot.
- Hangszínérzék fejlesztése
  - hang irányának, távolságának megfigyelése, meghatározása, közeledés, távolodás érzékelése, felismerése.
- Belső hallás fejlesztése
  - dallamfelismerés kezdő vagy belső motívumról.
  - dallambújtatás.
- Zenei memória fejlesztése
  - szöveges, majd 2-4 ütemnyi, kis hangterjedelmű dallam és ritmusmotívumokat tartalmazó visszhangjáték.
- Zenei improvizációs készség fejlesztése
  - kezdetben szöveget improvizál, majd nyitott zenei motívumra válaszol, a motívumok hosszabbodnak, a hangkészlet bővül,
  - Szövegre dallamot talál ki.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- A gyermekek szívesen, önállóan, élvezettel játszanak énekes játékokat.
- Képesek egyedül is tisztán énekelni.

- Élvezettel, figyelmesen hallgatják az óvónő énekét, hangszeres játékát, a zenehallgatás anyagát.
- Érzékelik az egyenletes lüktetést és a ritmust. Képesek az ütemhangsúly kiemelésére.
- Megkülönböztetik a zenei fogalompárokat (gyors- lassú, halk-hangos, magas-mély).
- A dalokat ritmusról, dallamról felismerik.
- Képesek ritmus, illetve dallammotívum visszaadására.
- Felismerik a környezetükben hallható zöreijhangokat, megkülönböztetik az emberi beszédet és a hangszerek hangjait.
- Egyöntetűen, szép testtartással járnak körben.
- Ismerik a játékdalokhoz fűződő táncos, játékos mozgásokat, esztétikusan, kedvvel végeznek táncmozgásokat.
- Ütőhangszereket használnak, képesek pontos megszólaltatásukra.

Módszertani alapelvek

- Csak „tiszta forrásból” merítsünk!
- Kövessük a fokozatosság elvét! Három éves távlatban tervezzünk!
- Ne tanítsunk sok dalt, de a megtanultakat sokszor és szívesen ismételtessük!
- Egyéni foglalkozás közben ismerjük meg a gyermekek hallását, mozgását, éneklő kedvét, esetleg visszahúzódságának okát!
- Az óvónő derűs, kiegyensúlyozott személyisége, valamint jó zenei felkészültsége biztosítsa az érzelmi motiváltságot, a jó zenei légkört!
- A zenei nevelés a gyermekek egész napi óvodai életében legyen jelen, spontán énekléssel, zenéléssel váljon részévé a gyermekek mindennapi tevékenységének!
- A mindennapok részeként adjunk lehetőséget a zenei kultúra és néphagyományok ismerésére!
- Tartsuk fontosnak az élő előadást, mely az emberi hangra, lelki kapcsolatokra, közvetlen visszajelzésre épít!

A zenei nevelés kapcsolata más nevelési területekkel

A zenei nevelés a gyermek egész napi óvodai életében jelen van, minden fejlesztési területhez kapcsolódik.

A zenei nevelés szoros kapcsolatban van:

- az **anyanyelvi neveléssel**, mert a mondókák, dalos játékok, zenei készségfejlesztő játékok jó eszközei a nyelvi képességek fejlesztésének is; a zenei nevelés elősegíti a helyes artikulációt, valamint érezteti a nyelv kifejezőerejét, szépségét,
- az **érzelmi neveléssel**, mert a zene hatására a gyermek kiegyensúlyozottá válik, az ének és a dal feloldja a belső feszültségét, gátlásait, hozzájárul a gyermek biztonságérzetének kialakításához, mozgósítja a gyermekek képzeletvilágát, gazdagítja érzelmi életét,
- az **erkölcsi neveléssel**, mert a népi játékok, néphagyományok megismertetésével, megszerettetésével erősítjük a gyermekek identitástudatát,
- a **szocializációval**, mert a játékok során az együttlét, a közös játék örömet jelent a gyerekek számára, miközben formálódik esztétikai, viselkedési, magatartási kultúrájuk is,
- az **értelmi fejlesztéssel**, mert a zenei nevelés során észrevétlenül alakul, fejlődik figyelmük, emlékezetük, térbeli tájékozódásuk, valamint a tevékenység során különböző gondolkodási műveleteket is végeznek, fejlődnek tanulási képességeik.

7.3.1.3. Rajzolás, mintázás, kézimunka

Célunk

- a gyermekek
  - élmény- és fantáziavilágának, szabad képi önkifejezésének, komponáló, rendező képességének fejlesztése,
  - szín-, forma- és térképzetének gazdagítása,
  - esztétikai érzékenységének, szép iránti nyitottságának, igényességének formálása,
- igény felkeltése
  - az alkotásra, az önkifejezésre,
  - a környezet esztétikai alakítására.

Feladataink

- Óvónői alkotó kedvünkkel megteremtjük a gyermekek ábrázoló tevékenységhez való kedvét, érdeklődését, tevékenységi vágyát.
- Megfelelő feltételeket biztosítunk a gyermekek alkotó tevékenységéhez: eszköz, hely, élmény, idő, nyugodt körülmények.
  - E nevelési terület eszközigényes. Az eszközök kiválasztásánál ügyelünk a megfelelő méretre, a minőségre, a célszerűsége, a technikai sokszínűsége. Kialakítjuk az eszközök tárolásának, tisztántartásának a rendjét, megtanítjuk a gyermekeket a biztonságos eszközhasználatra (tű, olló, kés, stb.).
  - Az alkotó munkához megfelelő helyre, térre van szükség. A játszó, mozgó gyerekektől védetten alakítjuk ki a munkaasztalt úgy, hogy egyszerre hat-nyolc gyermek kényelmesen elférjen.
  - Forrásként gondoskodunk a megfelelő élményekről.
- Biztosítjuk a tevékenység szervezeti formáit.
  - Szabad ábrázoló tevékenységekre az egész nap folyamán adunk teret és lehetőséget.
  - A gyermekek szervezett, tervezett vizuális tevékenysége a mindennapi játékba integrálódik. Az egyéni segítségnyújtás érdekében mikro-csoportos formában, egyszerre csak 6-8 gyermek vesz részt a tevékenységben. Megteremtjük annak lehetőségét, hogy e formában minden gyermek megalkothassa az ajánlott eszközfeltételekkel képi, plasztikai elképzelését.
  - A vizuális tevékenység ugyan önkéntes, ám nagycsoportban a rendszeres részvételt minden gyermek esetében ösztönözzük, szorgalmazzuk.
  - Elősegítjük, hogy a gyermekek a szabadban is alkothassanak.
- Különböző anyagokkal, technikai alapelemekkel, munkafogásokkal ismertetjük meg a gyerekeket, fejlesztjük vizuális tevékenységük tartalmát, minőségét. Megtanítjuk őket az eszközök sokszínű és biztonságos alkalmazására.
- Megismertetjük a gyermekeket nemzeti múltunkkal, valamint a velünk együtt élő más népek, népcsoportok kultúrájával. Alkalmazzuk a népi díszítőművészet eszköztárát.
- Esztétikai érzelmek kinyilvánítására serkentjük a gyermekeket.
- Arra neveljük őket, hogy tartsák tiszteletben társaik produktumát.
- Folyamatosan keressük az új lehetőségeket, technikákat, ezeket alkalmazzuk munkánk során.
- A helyi alkalmakat kihasználva kiállításokra, múzeumokba látogatunk el a gyerekekkel.

- Az elkészült alkotásokat jellel ellátjuk, elhelyezzük, bemutatjuk az óvodában szokásos módon.
- A gyermekeket nem terhelve, részt vállalunk különböző óvodás kiállításokra való gyermekmunkák készítésében, megjelentetésében. Ügyelünk arra, hogy ebben a gyermekek mindig örömmel, érzelmileg kötődve vegyenek részt.

Az óvodáskorú gyermekek életkorának megfelelő tartalmak

- rajzolás,
- mintázás,
- kézimunka (tépés, vágás, ragasztás),
- festés,
- barkácsolás, építés,
- konstruálás, papírhajtogatás, varrás, nyomhatások, soralkotás,
- környezetalakítás,
- műalkotásokkal való ismerkedés,
- kiállítások, múzeumok, alkotóműhelyek látogatása.

Gyermeki tevékenységek

Az óvodába kerülő gyermekeket játékos formában ismertetjük meg az anyagokkal, eszközökkel és a technikai kivitelezés lehetőségeivel. Megkezdjük az esztétikai érzékenység és értékelő képesség kialakítását. Együtt örülünk a létrehozott produktumnak, beszélünk az alkotásról, megmutatjuk a szülőknek. A szabad firkálgatás mellett megkezdjük a képkialakítást: festéssel, zsírkrétával, papírragasztással, homokba karcolással, nyomattal, tépéssel. Megismertetjük őket az agyag, a gyurma plasztikai alakításával, alakíthatóságával: gyurkálás, nyomogatás, ütögetés, gömbölyítés, sodrás, mélyítés, karcolás, stb. Tapasztalatot szereznek az építőjáték kapcsán a különböző tárgyak formájával, kiterjedésével, téralakításával, kitöltésével, majd gyakorolják a tervezést.

A gyermekek fejlettségét megismerve, bővítjük az alkotó, alakító tevékenységüket. Ceruzát, krétát, filc-, és rostirónt, fapálcákat, különböző vastagságú ecseteket adunk számukra, valamint sokféle papírt, dobozokat, textilt, fonalat, terméseket, leveleket, stb. is felhasználunk a képkialakításhoz. Megismertetjük a színkeverés adta színvilág gazdagságát, engedjük próbálkozásukat.

Ábrázolásukban környezetük - tárgyak, természeti jelenségek, események, cselekvések, emberalakok- megjelenítéséhez témákat, technikákat javasolunk.

Változatosságot biztosítunk az eszközök használatában, gazdagítjuk önkifejezésük technikai feltételeit: batikolás, szövés, fonás, varrás egyszerű elemei, kollázs, domborművek, plakettek, viaszkaré, lenyomatok, makettek stb. készítésére adunk ez által lehetőséget. Ösztönözzük a közös kompozíciók készítését.

Rajzaikban megjelennek családi és óvodai élményeik, cselekményes témák, a térábrázolás, az eseményábrázolás, a mesék-versek képzeletükre épülő motívumai. Megoldásaik egyre több egyedi jellegzetességet hordoznak. Bekapcsolódnak a különböző anyagok gyűjtésébe (doboz, kavics, falevél, termések, stb.), ötleteik alapján játékkellékek, bábok készítésében, az óvoda díszítésében felhasználják azokat. Alkalmakhoz kötődően szívesen készítenek ajándékot szüleiknek és egymásnak, vagy játékuhoz egyszerűbb tárgyakat. Megvalósításukhoz megfogalmazzák elképzeléseiket, eszközigényüket.

A csoport lehetőségét szem előtt tartva segítenek az eszközök előkészítésében, tisztításában, elrakásában.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- Szívesen, változatosan, bátran használják a rajzolás, mintázás, kézimunka eszközeit, örömet okoz számukra a tevékenység.
- Ismerik a legfontosabb anyagok, eszközök használatát, tulajdonságait.
- Képzőművészetben egyéni módon jelenítik meg élményeiket, elképzeléseiket.
- A gyermekek alkotására jellemző a részletező formagazdagság, a színek egyéni alkalmazása.
- A térkialakításban, építésben ötletesek, együttműködőek.
- Plasztikai munkáik egyéni, részletezőek.
- Rácsodálkoznak a szép látványára, tudnak gyönyörködni benne, szívesen nézegetnek népi és műalkotásokat.
- Megfogalmazzák értékítéletüket, beszélgetni tudnak az alkotásról.
- Létrehoznak kiegészítő és játékeszközöket.
- A közös munka, az alkotás örömmel tölti el a gyermekeket.
- Szívesen segítenek az eszközök előkészítésében, tisztításában, elrakásában.

Módszertani alapelveink

- Vegyük figyelembe a gyerekek eltérő manuális képességét!
- Minden gyermeket saját magához képest fejlesszünk!
- Tartsuk tiszteletben a gyermekek egyéni önkifejezési módját!
- Keltsük életre esztétikai fogékonyságukat!
- Maga a gyermeki tevékenység és ennek öröme legyen a fontos, ne a produktum!

A rajzolás, mintázás, kézimunka kapcsolata más nevelési területekkel

A rajzolás, mintázás, kézimunka szoros kapcsolatban van:

- a **külső világ tevékeny megismerésével**, mert a gyerekek ismereteiket, tapasztalataikat látás útján szerzik,
- az **értelmi neveléssel**, mert olyan tapasztalat-, és élménynyújtás, amelynek segítségével a környező, objektív világ a kisgyermek számára érzékelési síkon válik megfoghatóvá, és amely képessé teszi a gyereket a valóság esztétikai megismerésére, befogadására, megvalósítására, létrehozására;
- az **anyanyelv-kommunikációs neveléssel**, mert a vizuális nyelv is önkifejező eszköz és maga a tevékenység számos lehetőséget ad a nyelvi fejlesztésre (pl.: szókincsfejlesztés, önkifejezés gyakorlása),
- a **játékkal** (pl. konstruálás, környezet átalakítás), mert olyan eszközöket készít, melyek új lendületet adnak játéknak,
- a **munkával** pl. eszközök előkészítése, tisztítása, elrakása,
- a **matematikával**, mert pl. az eszközök válogatása matematikai műveleteket feltételez, és a tevékenység során megjelennek pl. a téri viszonyok, síkformák, irányok.

7.3.2. Mozgás

A felfokozott mozgásigény a gyermekek életkori sajátosságai és szükségletei közé tartozik. A mozgás a gyermek legtermészetesebb megnyilvánulási formája, ezért óvodánk programjának kiemelt, lényeges eleme a mozgásfejlesztés, a gyermekek mozgásigényének kielégítése. A mozgásfejlesztés az egész óvodai életünket átszövi, jelen van a gyermekek egész napi tevékenységében. A rendszeres és megfelelő mennyiségű, intenzitású mozgás a gyermek egész szervezetére pozitívan hat. Az aktív

gyermek állóképessége, fizikai és mentális terhelhetősége sokkal nagyobb, mint passzív társaiké. Jobb étvágyal eszik, nyugodtabban alszik, ritkábban beteg, fogékonyabb a tanulási tevékenységek során.

Célunk a gyermekek

- természetes mozgásigényének kielégítése, fenntartása,
- harmonikus, összerendezett, fegyelmezett, célirányos mozgásának, mozgáskoordinációjának, finommozgásának, téri tájékozódó képességének, fejlesztése, testsémájának kialakulása,
- testi képességeinek kibontakoztatása (erő, ügyesség, gyorsaság, teherbíró- és állóképesség, az egész szervezet növekedése, keringési-, légzési rendszer, csont és izomrendszer),
- erkölcsi, akarati tulajdonságainak alakítása (bátorság, fegyelmezettség, kitartás, önbizalom, döntési, siker- és kudarctűrő képesség)
- szociális képességeinek erősítése (társra figyelés, együttműködés, alkalmazkodó képesség és tolerancia, a közösségben elvárt viselkedés),
- szép, harmonikus mozgás iránti igényének felkeltése,
- egészséges életvitelre való beállítódásának elősegítése.

Feladataink

- Biztosítjuk a csoportszobában, a tornaszobában, a megfelelő helyet a mozgásos tevékenységekhez.
- Kihasználjuk az óvodaudvar adta lehetőségeket. Mozgásra motiváló, biztonságos környezetet alakítunk ki.
- Újabb és újabb eszközök, játékszerek bekapcsolásával gazdagítjuk a mozgáskínálatot.
- Arra törekszünk, hogy a gyermekek szívesen, jó közérzettel vegyenek részt a mozgásfejlesztést szolgáló gyermeki tevékenységekben.
- Törekszünk a mozgásos tevékenységek pozitív megerősítésére.
- Megtanítjuk a biztonságos, balesetmentes mozgáshoz szükséges és elégséges szabályokat.
- Fejlesztjük a gyermekek nagy- és finommozgását, továbbá kondicionális (erő, állóképesség, gyorsaság) és koordinációs (szem-kéz-láb koordináció) képességeit, téri tájékozódásukat, egyensúlyérzéküket.
- Fejlesztjük a gyermekek testi, erkölcsi, akarati tulajdonságait.
- Megalapozzuk önértékelésüket, a sikeres feladatmegoldások eredményeként növeljük önbizalmukat.
- Elősegítjük a gyermekek testsémájának kialakulását: test részeinek megismertetése, feltérképezése, a test koordinációja, testfogalom, kezesség (dominancia), testtérfelek tudatosítása.
- Feladatunk az alaklítás, formaállandóság kialakítása (cikk-cakk, hullám vagy körvonalon való járás nyitott vagy csukott szemmel, stb.).
- A mozgásos tevékenységekkel problémamegoldó, gondolkodást fejlesztő feladatokat is biztosítunk a gyermekek számára.
- Hangsúlyt helyezünk a különböző deformitások megelőzésére, ellensúlyozására (láb statikai rendellenességek, gerinc-deformitások) is.
- Mozgással kapcsolatos szavakkal bővítjük a gyermekek szókincsét.
- Törekszünk a szülők meggyőzésére a mozgás fontosságáról, személyiségfejlesztő hatásáról.

A mozgásfejlesztés területei

- Szabad mozgástevékenység
- Szervezett foglalkozások

Szabad mozgástevékenység

Célunk a természetes mozgáskedv kielégítése, megőrzése.

Feladataink

- Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek a csoportszobában és az udvaron egyaránt kiélhessék a napi mozgásigényüket.
- Elősegítjük, hogy a gyermekek a szabad játéktevékenységekben is megtalálják a fejlettségüknek, érdeklődésüknek megfelelő mozgásos tevékenységeket.
- Sokféle, változatos mozgásos játékokat kezdeményezünk számukra.
- Az általunk kezdeményezett mozgásos játékok a természetes mozgásokra épülnek, mert a gyerekek ezt minden nehézség nélkül végre tudják hajtani, a kipróbált, utánzott mozgások, mozdulatok más-más formában való variálása a legjobb játékok egyike.
- Igyekszünk sokféle mozgásra ösztönző eszközt biztosítani, mert ezek már önmagukban is elindítják a gyermekek fantáziáját, figyelmüket ébren tartják, további játékok kialakítására indítják őket.

Gyermeki tevékenységek

- természetes nagymozgások: járás, futás, támasz, függés, egyensúlyozás, ugrás, dobás.
- szem-kéz; szem-láb koordináció és az egyensúlyérzék fejlesztésére szolgáló tevékenységek: célbadobó játékok, kugli, ugróiskola, barkácsolás, hintázó, ringató, pörgő mozgások, stb.
- finommotorika fejlesztését szolgáló játékok: tépés, vágás, varrás, gyöngyfűzés, konstrukciós játékok, babaöltöztetés stb. dominálnak.

Szervezett foglalkozások

❖ *Mindennapos testnevelés*

Feladataink

- A testnevelés foglalkozásokhoz szervesen kapcsolódó, mindennapos, tervszerű, játékos mozgással lehetőséget nyújtunk a feszültségek levezetésére, biztosítjuk az aktív és nyugodtabb tevékenységek váltakozását, kívánatos egyensúlyát.
- Elősegítjük a mozgásszervek fejlődését, megelőzzük a testtartási hibák kialakulását, erősítjük a lábboltozatot.
- Jó terhelésű, frissítő foglalkozásokat szervezünk.
- Anyagát elsősorban járás- és futógyakorlatokból, mozgásos játékokból építjük fel, kiegészítve gimnasztikai gyakorlatokkal, lábboltozat- és tartásjavító tornával, énekes játékokkal - melyek az esztétikus testmozgás, a helyes légzés kialakulásának jó eszközei - és légzőgyakorlatokkal.
- A gimnasztikai gyakorlatokat kar-, törzs- és lábgyakorlatokból állítjuk össze, a tevékenységekhez gyakran alkalmazunk kéziszert. A törzsgyakorlatokkal célunk a helyes testtartás kialakítása, és a tartási hibák megelőzése
- A mindennapos testnevelés rendszeres ismétlődésével hozzájárulunk - az egészséges életmód keretében-, a mozgásigény kielégítéséhez, kialakítjuk a gyerekekben azt a jó érzést, hogy rendszeresen, mindennap mozogni jó.
- E tevékenységet a csoport szokásrendszeréhez igazítva tervezzük és szervezzük. Időtartama a gyermekek fejlettségétől függően 10 – 20 perc.
- A mindennapos testnevelést lehetőleg a szabadban szervezzük.

❖ *Testnevelési foglalkozások*

Feladataink

- A foglalkozásokat tervszerűen szervezzük.
- Ügyelünk arra, hogy a „kötelező” ne jelentsen kényszert a gyermekek számára.
- Szervezett testnevelési foglalkozást a csoport szokásrendszere szerint korcsoportonkénti és/vagy együttes csoportszervezésben tartunk.
- Az egyik kötelező foglalkozást a nagycsoportosoknak rendszeresen vagy esetenként úszással váltjuk ki. Az úszást szakember, úszóedző közreműködésével szervezzük meg. Jelenlétünkkel, aktív közreműködésükkel azonban biztonságérzetet, ösztönzést nyújtunk a gyermekek számára.
- Kérjük a szülőket, hogy biztosítsák a mozgáshoz szükséges megfelelő öltözéket (tornaruha, tornacipő, melegítő).

Gyermeki tevékenységek

➤ **Rendgyakorlatok**

- állások: alap-, vigyázz- és pihenj állás,
- testfordulatok: negyed-fordulat balra és jobbra, félfordulat balra, „hátraarc”,
- menet lépéstartással, ütemtartásos járás,
- különböző járásmódok,
  - lábujjon, sarkon, a talp külső szélén és térdemeléssel járás,
  - járás hajlított térddel és guggolásban (törpék utánzása),
  - járás rövid majd hosszú lépésekkel,
  - lassú és gyors járás,
  - járás különböző irányban vagy jelre különböző fordulattal,
  - járás oldalt vagy előre utánlépésekkel (galopp, szökdelés előkészítése), illetve oldalt keresztlépésekkel is s a keresztelés elől vagy hátul,
  - járás párban (arcpár, oldalpár),
  - járás jelre valamilyen feladattal, pl. jelre leülés, hason vagy hanyatt fekvés, valamilyen támaszhelyzet (guggoló-, térdelő-, fekvőtámasz),
  - járás jelre valamilyen feladattal, de ebben járás tovább, pl. bokafogással, valamilyen karhellyzettel, illetve törzshellyzettel, (karhajlítás oldalt, előre) stb.,
  - a különböző járásmódokat futással kapcsolhatjuk, pl. futás, majd gyors járás, illetve lábujjhegyen járás, stb.,
  - a modern gimnasztika keretébe tartozó táncos járás, pl.: kilépés előre talpra, és térdhajlítással testsúlyátadás.
- alakzatok: vonal-, oszlop-, köralakzat (arckör, oldalkör, hátkör) és alakzatváltoztatások: pl.: vonalból oszlopsor, vonalból arckör, arckörből oldalkör
- Futások
  - menetirányba történő futás,
  - sík akadályok, vonalak kikerülése, majd átlépés ugrás felette,
  - futás közben kézi-szerek használata,
  - hirtelen történő irányváltások, társ kerülése, megadott helyre futás, különböző testhelyzet felvétele,
  - menetirány szerinti futás, jelre ellenkező irányba futás,
  - futás térbeli tárgyak kerülésével, át-, fellépéssel.

➤ **Előkészítő gyakorlatok, gimnasztika**

- szabad,
- kézi-szer (babzsák, bot, labda, karika, szalag, körkötél, stb.),
- társas,
- padgyakorlatok.

Csoportosításuk

- az izmok működése szerint:
  - egyszerű gyakorlatok: kar-, törzs-, lábgyakorlatok,
  - összetett gyakorlatok: kar- és törzsgyakorlatok; kar- és lábgyakorlatok, láb- és törzsgyakorlatok; kar-, törzs- és lábgyakorlatok.
- az izmokra kifejtett hatás alapján (kar, has, hát, oldal és lábgyakorlatok):
  - erősítő hatású,
  - nyújtó- lazító hatású és
  - ernyesztő hatású gyakorlatok.

➤ **Főgyakorlatok**

Torna vonatkozású fő gyakorlatok

Természetes támaszgyakorlatok

- kúszások: térdelő támaszban kézzel, lábbal végzett helyváltoztatás,
  - talajon, padon, asztalon, rézsútos padon, átbújással valami alatt,
- csúszások: ülésben, hason és hanyatt fekvésben,
  - talajon, padon, előre, hátra, rézsútos padon, tárgy alatt, hernyózó tovahaladással,
- mászás: kézen, lábon támaszban végzett helyváltoztatás,
  - váltott illetve páros kézzel és lábbal végzett mozgás: talajon, padon, tárgy alatt átbújással, átmászással, csípőben és térdben hajlított hátsó fekvőtámaszban (pókjárás), ölben tartott játékeszközzel, rézsútos padon,
- egyensúlyozó járásgyakorlatok: talajon, szélesebb majd keskenyebb vonalközben, tárgyak átlépésével, alacsonyabb majd magasabb padon, rézsútos padon, hátrafelé vagy oldalt haladva, térdemeléssel fordulatot végezve, eszközzel a kézben vagy a fejtetőn, padokra fel- és lelépéssel, felfordított pad rögzítő-gerendáján, fektetett létra szárain vagy fokain, emeltebb létra fokait átlépve.

Talajtorna

- gurulás a test hossz tengelye körül: egyenként, majd csoportonként,
- guruló átfordulás előre,
  - guggoló támaszból, terpeszállásból továbbá alap illetve szögállásból indítva, indulás kis járásból, később puha tárgyon át, ikerbukfenc, két gurulás egymás után,
- tarkóállás és guruló átfordulás hátra előkészítő gyakorlata,
- kézállás előgyakorlatai,
  - guggoló támaszban végzett játékos fellendülés-próbálgatások, váltott és páros, de hajlított lábbal (zsugorkézállási helyzet, kiscsikók utánzása), hajlított állásból előrenyújtott karral indítva, haránt terpeszállásból mellső rézsútos magas tartásba lendített karral kezdve is.

Függésgyakorlatok

- „valódi” mászás: függésben kézzel és lábbal történő helyváltoztatás,
  - függőleges vagy rézsútós létrán, íves létrán illetve rácson, felfelé, lefelé, oldal irányban, mászás átbújással fokok közötti leereszkedéssel,
- függés: mozgás érintő magas vagy ennél alacsonyabb vízszintes rúdon, létra fokán vagy szárán,
  - érintő magas, vízszintes létra szárain illetve fokain fogással és ebben változtatott, hajlított illetve nyújtott lábemelés; alacsonyabb rúdon fogással, zsugorfüggés; érintő magas szeren előre, hátra irányuló lendület.

Szerugrások

- mélyugrás: padról, számolýról, asztalról, páros lábról, előre-felfelé történő páros karlendítéssel végzett könnyű felugrás és puha talajérés,
- felfelé történő ugrás: alacsony majd rendes méretű padról illetve számolýról, egyik lábról és felfelé, elugrás után a törzs nyújtott, a lábak is nyújtottak, talajérés páros lábbal,
- padon végezhető előkészítő ugrásgyakorlatok: páros karral illetve utána páros lábbal történő ugrás, a lábak elrugaszkodás után a padra majd terpesztést végezve a pad két oldalán a talajra kerülnek,
- padon végzett nyuszi-ugrás leterpesztéssel, zsugorkanyarulati ugrást előkészítő gyakorlat.

Atlétikai vonatkozású fő gyakorlatok

Futások

- közepes iramú futás az állóképesség növelése érdekében,
- belegyorsuló futások, illetve futások tempóváltoztatással,
- gyorsfutás állórajtból különböző (10 – 15 – 20 – 25 méter) távolságra és versengéssel.

Ugrások

- helyből ugrások,
  - helyből távolugrás,
  - helyből magasugrás,
- nekifutásból ugrások,
  - távolugrás,
  - magasugrás,
- ugrásokat előkészítő gyakorlatok,
  - páros lábon szökdeléssel tovahaladás vonalak, kisebb tárgyak átugrásával vagy karikába be- és kiugrással,
  - ugyan ez egyik majd másik lábon szökdeléssel,
  - járásból akadályokra fel- és átlépéssel.

Dobások

- hajítás távolba,
- hajítás függőleges és vízszintes célba felső-, illetve alsódobással, babzsákkal vagy kislabdával.

Játék vonatkozású fő gyakorlatok

Labdafogás

- labda fogása két kézzel, labdahordozás hajlított karral, nyújtott karral, fejtetőre támasztott labdával, bal vagy jobb vállra tartott labdával, tarkóra tartással,
- labdafogás két kézzel mellmagasságban: a labda földre ejtése és elkapása,
- labda leütése a földre,

- labda eldobása két kézzel mélytartásból, leesett labda megfogása.

Labdagurítás

- folyamatos labdagurítás helyben és haladással, egy-két-egy, két illetve váltott kézzel,

Labdadobás-elkapás

- kétkezes alsó dobás,
- kétkezes felső dobás,
- egykezes felső dobás.

Labdavezetés

- labdavezetés helyben,
- labdavezetés haladással,
- labdavezetés akadályok beiktatásával,
- labdavezetés vonal alakzatban, páros versengéssel.

➤ Testnevelési játékok

Futó játékok

- gyorsfutást, sok mozgást tartalmaznak, feladatuk a futással az elsőség megszerzése.

Fogó játékok

- ugyancsak gyors mozgástevékenység, feladata, hogy az egyik gyermek érje utol a másikat.

Versengések

- egyéni, páros, csoportversengések,
  - eszköz nélküli,
  - eszközzel.

Sorversenyek

- a csoport minden tagja azonos feladatot, azonos időben old meg,

Váltóversenyek

- a játékfeladatot minden gyermek egyenként, folyamatos egymásutánban oldja meg,
  - váltóverseny eszköztovábbítással,
  - váltóverseny kerüléssel,
  - váltóverseny szemben álló oszlopokkal,
  - váltóverseny körben.

Játékos lábboltozat-erősítő és tartásjavító torna

Feladataink

- E tevékenységet azért tarjuk fontosnak, mert a gyermekorvosi és ortopédiai szűrővizsgálatok nagy arányban mutatnak ki mozgásszervi elváltozásokat már óvodás korban. Gyakoriak a gyermekek körében a tartáshibák, kezdődő mellkas- és gerinc-deformitások, lábstatikai rendellenességek.
- A tornával a láb fogó funkcióját gyakoroltatjuk, a lábboltozat kialakulását és a megtartásában résztvevő izmok erősítését segítjük.
- A torna szervezésekor fontosnak tarjuk a rendszerességet, az anyag fokozatos, egymásra épülő feldolgozását, a kellő lazítást és a játékosságot.
- A tartásjavító tornával biztosítjuk a gyenge gerincizomzat megerősítését, mellyel megelőzhetjük a tartáshibák kifejlődését illetve javíthatjuk a már kialakult hanyag tartást.

- A szülőkkel aktív kapcsolatra törekszünk annak érdekében, hogy megismertessük velük a módszer lényegét, az alapgyakorlatokat, szükség esetén gyakorlati tanácsokat adjunk az otthoni gyakorláshoz.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- A gyermekek szeretnek mozogni, kitartóak a mozgásos játékokban.
- Kialakult a gyermekek nagymozgása, finommozgása, egyensúlyérzéke, mozgásuk összerendezett.
- Ismerik az irányokat, az alapvető szakkifejezéseket, a mozgásformák elnevezését.
- Megértik az egyszerű vezényszavakat, utasításokat.
- Tudnak térben tájékozódni.
- Szem-kéz koordinációjuk, finommotorikájuk az iskolára való alkalmassághoz szükséges mértékben kialakult.
- Versenyjátékok, ügyességi játékok játszásakor betartják a szabályokat.
- Szabálytudatuk, egymáshoz való alkalmazkodó, és kudarcűrő képességük megfelelő.
- Tudnak ütemtartással járni, a gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan, együtt végzik.
- Szeretnek kocogni, futni, képesek 50 – 100 méter lefutására.
- Szívesen játszanak labdával. Tudnak helyben pattogatni, labdát vezetni, kislabdát hajítani.
- Egyensúlyérzékük fejlett.
- Ismerik és alkalmazzák az úszás alapelemeit.
- Örömmel és helyesen végzik a fejlesztő és a speciális gyakorlatokat.
- Egészségesek, edzettek, teherbírók.

Módszertani alapelveink

- A különböző mozgásformák tervezésénél vegyük figyelembe a csoport életkori sajátosságait, egészségi állapotát, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjét, fáradékonyságát, teljesítőképességét!
- A csoportban dolgozó óvónő a gyermekek egyéni fejlettségéhez igazítja a mozgás anyagát.
- A foglalkozások időtartamát fokozatosan növeljük, mely kezdetben 8-10 percről 30-35 percre nő!
- A foglalkozások szervezésénél a legkedvezőbb feltételeket teremtsük meg: a gyermekek öltözéke kényelmes, mozgásra alkalmas legyen; elegendő hely álljon rendelkezésre a mozgáshoz; minimális várakozási idővel, balesetveszélyes helyzetek kiküszöbölésével vezessük a tevékenységet!
- Ne feledkezzünk meg a főgyakorlat előkészítéséről, az izomzat bemelegítéséről, a fokozatos terhelés megtervezéséről, az aktivitási szintek változtatásáról!
- Adjunk mintát a mozdulatok helyes, esztétikus végzésére!
- Építsünk a spontán érzelmi motivációkra!
- Ne vigyük túlzásba a versengést!
- A hibákat gyakorlat közben, a helyes mozgás dicséretével, tapintatosan javítsuk!
- A bátortalanabb, vagy ügyetlenebb gyerekeknek mindig segítsünk, és vigyázzunk arra, hogy ezek a gyermekek társaik előtt soha ne kerüljenek kedvezőtlen helyzetbe!
- A feladatok végrehajtásához szükséges utasításokat, egyszerű felszólító módban kapják a gyerekek. Az utasítás két részből álljon: egy felszólító és egy végrehajtó jelzésből. Pl. Csoport! Indulj!

- Tartsuk szem előtt a gyermekek különböző mozgásigényét, törekedjünk ezek megfelelő kielégítésére!

A mozgás kapcsolata más nevelési területekkel

- A mozgásfejlesztésnek szoros kapcsolata van:
- az **értelmi neveléssel**, mert fejleszti a gondolkodást, általa fejlődik a gyermekek vizuális memóriája, észlelési képességei, a mozgás hordozza a legnagyobb transzfert, vagyis olyan tapasztalatokat lehet ezen az úton szerezni, amelyek átvihetők a gondolkodás és egyéb pszichés funkciókra,
- az **anyanyelvi neveléssel**, mert fejlődik a gyermekek fogalomalkotása, gyarapodik szókincsük,
- az **egészséges életmódra neveléssel**, mert fontos szerepet játszik az egészség megóvásában, a szabadban végzett számtalan tevékenység fokozza a gyermek edzettségét, teherbíró képességét, segíti fizikumuk fejlődését; a rendszeres mozgás igényévé válik a gyermeknek,
- az **érzelmi és erkölcsi neveléssel, szocializációval**, mert a tevékenység közben fejlődnek a gyermekek erkölcsi, akarati tulajdonságai (bátorság, fegyelmezettség, kitartás, önbizalom, döntési, siker és kudarctűrő képesség), szociális képességei (társra figyelés, együttműködés, alkalmazkodó képesség és tolerancia, a közösségben elvárt viselkedés),
- a **játékkal**, mert számtalan mozgásos játékkal elégítjük ki a gyermekek mozgásvágyát.

7.3.3. A külső világ tevékeny megismerése

Környezetünk megismerése, a benne való eligazodás, a hozzá való alkalmazkodás az emberi lét alapja. Óvodánkban a környezeti nevelés megalapozását ezért tartjuk hangsúlyos feladatunknak, hisz a gyermekek környezettudatos magatartása, környezeti kultúrájának alakítása személyiségüket formáló, meghatározó tényező. A természeti és a társadalmi környezethez fűződő pozitív érzelmi viszony kialakításával kezdetben célunk a környezet megtapasztalása, gyermekeink megfelelő viszonyulása a mindennapi élethelyzetekhez, mely később ismeretté, használható tudássá alakul. Ez teszi lehetővé, hogy óvodásaink felnőttként, tudatos emberként, a fenntarthatóság szabályait betartva legyenek képesek együtt élni környezetükkel.

A fentiek megvalósításához, megőrizve az eddigi környezettudatos magatartásunk értékeit, az ezzel összefüggő jó gyakorlatainkat, szükséges egyfajta szemléletváltás, amely a következők irányába hat:

- harmóniára törekedés a környezettel,
- a helyes életvitel, a betegségmegelőzés, a mértékletesség, a környezetvédelmi szokások kialakítása,
- természetbarát gyermek csak természetbarát környezetben nevelődhet,
- a környezeti nevelés, érték közvetítő hatása:
  - a természeti, társadalmi környezet értéként való szemlélete,
  - érzelmi alapok erősítése, pozitív attitűdök kialakítása,
  - szokásrendszer kialakítása, mely a környezetünk, az élőlények tiszteletében fejeződik ki,
  - minden cselekedetünknek van valamilyen környezeti vonzata,
  - a környezeti nevelés az óvodai élet mindennapjaitól elválaszthatatlan: pl. étkezési, tisztálkodási szokások, a bennük fellelhető energiatakarékosság, a gyermeki, emberi kapcsolatok, az erkölcsi tulajdonságok (segítőkészség, együttműködés,

önzetlenség, figyelmesség...), az akarat (önállóság, önfegyelem, kitartás, feladat és szabálytudat...) fejlődését eredményezi

- környezetünk védelméért minden nap kell tennünk,
  - ez együttműködésre készítő,
- környezeti nevelésünkkel a családok környezetszemléletének pozitív formálása.

Célunk, hogy a gyerekek

- óvodába lépésekor kedvező érzelmi hatások ériék, ez segíti szocializációjukat, mely jelentősége megmutatkozik az együttes élményekre épülő közös tevékenységek gyakorlása során,
- tevékenységeken keresztül olyan élményeket szerezzenek, amelyek megnyitják, és ébren tartják bennük a vágyat a környező világ megismerésére, a tanulás örömeinek átélésére,
- az őket közvetlenül körülvevő és tágabb természeti, társadalmi, tárgyi környezetről tapasztalatokat, ismereteket szerezzenek,
- olyan képességek, jártasságok, készségek birtokába jussanak, amelyek az életkoruknak megfelelő, biztonságos eligazodásukhoz, tájékozódásukhoz, a környezettel való aktív kapcsolatuk kialakításához nélkülözhetetlenek,
- megalapozzuk környezettudatos viselkedésüket: tiszteljék környezetüket, és bátran alakítsák azt anélkül, hogy kárt okoznának benne,
- érzelmileg kötődjenek a természethez, lakóhelyükhöz, a szülőföldjükhöz, az itt élő emberekhez, a helyi- és néphagyományokhoz, szokásokhoz, a családi és a tárgyi kultúra értékeihez, megtanulják ezek szeretetét, védelmét.

Feladataink

- saját szemléletünk alakítása, változása befolyásolja viselkedésünket, az egészséges környezet megtartásához való viszonyulásunkat és segíti, hogy gyermekeinkben is ez a magatartás rögzüljön,
- legyen egész személyiségünk modell értékű,
- napi környezettudatos magatartásunk épüljön be a mindennapokba,
- amit el tudok fogadni, arról tudok pozitívan beszélni, abban tudok tevékenyen cselekedtetni,
- saját szakmai ismereteink gyarapításával, a gyermekek ez irányú ismereteinek fejlesztése,
- a természet megszerettetését csak a természet közvetlen megtapasztalása során lehet megtenni, ezért teremtsük meg ennek alkalmait.

Tartalma

- A. A társadalmi és természeti tárgyi környezet tevékeny megismerése
- B. Környezetünk formai és mennyiségi viszonyai

A. A társadalmi és természeti tárgyi környezet tevékeny megismerése

Feladataink

- Gondot fordítunk a gyermekek előzetes élményeinek, tudásának megismerésére, erre építjük tevékenységrendszerünket.
- Amit lehet a helyszínen, élőben figyeltetünk meg, ahol szemlélődésre, cselekvésre, érzékszervvel való tapasztalásra adunk lehetőséget.

- Az élménygyűjtés és a tevékenységek során a gyermekeket heurisztikus módon juttatjuk ismeretekhez, elemi összefüggések, következtetések felismeréséhez. Saját példánkon keresztül neveljük őket arra, hogy észrevegyék, meglássák a dolgokat.
- Fejlesztjük szókinccsüket, nyelvi kifejezőkészségüket. Megismertetjük velük az alapvető gyűjtőfogalmakat. Arra törekszünk, hogy a beszélgetések alkalmával gyakorolják a látottak folyamatos elbeszélését, az egymásra figyelmet, a kivárást, a véleménynyilvánítást, a kérést, tudakozódást, gondolataik, érzelmeik, észrevételeik, kívánságaik kifejezését.
- Elősegítjük képességeik fejlődését: kutató, felfedező aktivitás, együttműködés, ráismerés, rácsodálkozás, döntés, önálló véleményalkotás, az ok-okozati összefüggések felfedezésének, és a problémamegoldó gondolkodás képessége, alkotás öröme, stb.
- Megtapasztaltatjuk velük a környezetbarát életmód lehetőségeit:
  - takarékosagra, környezetünk rendjének, tisztaságának megőrzésére, kíméletességre neveljük őket,
  - keressük a megoldásokat a hasznosítható alapanyagok visszanyerésére, a hulladék feldolgozására, ahol adott a lehetősége, a szelektív hulladékgyűjtésre,
  - gyakoroltatjuk a gondozást, gondoskodást, felelősségvállalást.
- Ráéreztetjük őket a munka örömeire és a mások által végzett munka megbecsülésére.
- Arra törekszünk, hogy miközben jól érzik magukat a természetben, örülnek változatos szépségében, megtanulják azt szeretni, védeni, óvni is.
- A gyűjtögetés a gyerekek legkedveltebb foglalatosságai közé tartozik. Feladatunk, hogy megtanítsuk őket okosan gyűjtögetni: figyelmeztessük őket arra, hogy mit szabad és mit nem saját és környezetük egészsége, épsége érdekében.
- A természetben gyűjtött „kincsek” számára külön sarkot, helyet alakítunk ki. Arra törekszünk, hogy a gyűjtött kincsek ne csak kiállítási darabok legyenek, hanem lehessen azokat újra és újra megtapintani, a színeket, formákat megcsodálni, rendezgetni, rakosgatni, cserélgetni. A gyűjtött anyagokból díszeket, ékszereket, játékokat, különböző kompozíciókat, ajándékokat készítünk. A lényeg, hogy a gyerekekbe beoltsuk a természetes anyagok szeretetét.
- A természet és a környezet komplex megismerése érdekében segítjük, támogatjuk, engedjük, hogy a tárgykészítésen túl a gyerekek a megismert dolgok szépségét szavakba, vonalakba, színekbe is megformálják, a témakörökhöz dalokat, verseket, meséket, mondókákat, találós kérdéseket, szellemi és mozgásos ügyességi játékokat rendelünk, képeket, zenei alkotásokat, egy-egy népművészeti, kézműves alkotást is bemutatunk.
- Elegendő időt, helyet, eszközöket biztosítunk a spontán és a szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására.
- E tevékenység szervezeti kereteit az alábbiak szerint biztosítjuk:
  - A gyermekek fejlesztése mindhárom korosztály esetében általában kisebb csoportokban, de együttesen is történik.
  - A közvetlen tapasztalat- és élményszerző megfigyelésekre, sétákra, természetjárásokra építve az évszakok váltakozása vagy a négy őselem (tűz, víz, levegő, föld) köré épített témaköröket tervezünk, amelyeket a játékban és az általunk kezdeményezett tevékenységek alkalmával többször, sokoldalúan dolgozunk fel.
  - Környezetünk, megismerése az óvodaudvar felfedezésével, gondozásával kezdődik. Először mindig innen indulunk el, hiszen mindennapjainkat itt töltjük, és sok kincsünk, alkotásunk itt kap megfelelő helyet. Ezért fontos feladatunk,

hogy a közvetlen környezetünk, az óvoda udvara természeti megfigyelésekre, gyűjtögetésekre, dísznövények ápolására, gondozására-, tapasztalat-, minta-, örömszerzésekre is biztosítson lehetőséget.

- Ezt a későbbiekben kibővítjük az óvoda környékének, egy közeli park, liget, utcák felfedezésével, aztán a város számtalan élménygyűjtésre alkalmas helyszínének felkeresésével, majd az autóbusszal megközelíthető városkörnyéki kirándulásokkal.
- Szem előtt tartjuk a folyamatosságot, a rendszerességet, az ismételtetések fontosságát: kevés helyre visszük a gyerekeket, de oda gyakran, hogy !! megfigyelhessék a természet „örök körforgását” is.
- Minden helyzetben, minden lehetőséget kihasználunk, és ezzel megalapozzuk az élethosszig tartó tanulás igényét!!.
- Fentieket a 7.1.1. „Egészséges életmódra nevelés” fejezetének - „Környezettudatos magatartás, valamint a környezetvédelemhez és megővéséhez kapcsolódó szokásaink kialakítása” részben megjelenített - feladataival egészítjük ki.

Tartalma

- Természeti környezet: természeti jelenségek, tárgyak, környezetünk élővilága illetve ezek szépségének felfedezése, az évszakok változásai, az őselemek hangulatának átélése.
- Társadalmi környezet és az ember alkotta, épített környezet: család, munka, egyes foglalkozások, alapvető emberi viszonyok, szabályok, az embert szolgáló eszközök épületek, tárgykultúra, műemlékvédelem, a téralkotás, az eszközök és az anyagok ökológiája, hulladékkezelés, vásárlási szokások, az emberi kapcsolatok a városi környezetben.
- Belső természeti környezet: testfogalom, jobb-bal oldal differenciálása, egészséges életmód, táplálkozás, mozgás, megfelelő napirend, az egészséges életmód szokásainak alapozása, a betegségek megelőzése (lásd: 7.1.1. Egészséges életmódra nevelés fejezet).
- Belső, személyes környezet: mentálhigiéné, lelki élet egészsége, önértékelés, én-kép (lásd: 7.1.2. fejezet „Érzelmi nevelés és szocializáció”);
- Környezetvédelem (lásd: 7.1.1. „Egészséges életmódra nevelés”).

A gyermekek tevékenységei

- **Az óvodába kerülő gyermekek megismerik és elfogadják az óvodai szokásrendet.**
- Érzékelik környezetük hangjait, színeit, formáit, az illatokat, az élet ritmikusságát.
- Felfedezik az óvoda épületét, udvarát, közvetlen környezetét. Ismerik az óvoda utcáját, a környező boltokat, üzleteket, iskolát.
- Megfigyelik az évszakok szépségeit, színeit, jelenségeit, a növények különböző állapotát, megtapasztalják az időjárás változásait, terméseket, kavicsokat, leveleket, tollakat gyűjtenek.
- Felkeresik, megfigyelik a közvetlen környezetben fellelhető állatokat (pl. kutya, macska, háziszárnyasok stb.). 5-10 perc erejéig vetített képeket nézegetnek egy-két jellegzetes vadállatról (pl. róka, őz, nyúl, medve, stb.).

A gyermekek fejlődésével élmény- és tapasztalatszerzésük tovább bővül, gazdagodik.

- A gyermekek be tudják mutatni családjuk tagjait, képeket nézegetnek, mesélnek otthonukról, megnevezik a rokoni kapcsolatokat.

- Az óvoda környezetében jól eligazodnak, ismerik a környező utcákat, épületeket, boltokat, üzleteket, intézményeket, orvosi rendelőt. Megismerkednek az óvoda tágabb környezetével. Ellátogatnak a város középületeibe: posta, múzeum, könyvtár, színház, mentőállomás, tűzoltóság, vasútállomás, buszpályaudvar, iskola, óvoda, stb.
- Ismereteket szereznek a felnőttek - elsősorban szülei és a környezetükben megfigyelhető felnőttek - munkájáról (pl. kereskedelem, építkezés, parktisztítás, kerti munka, állattartás, stb.). Tapasztalatokat szereznek az orvos munkájáról, a gyógyszerek használatáról. Ismerik a balesetveszélyt (pl. tűz, víz, törött üveg, rozsdás vas, stb.).
- Gyönyörködnek az évszakok szépségében, növényzetében. Megfigyelik, megnevezik az évszakok jellegzetes jelenségeit, időjárási változásait, tapasztalatokat gyűjtenek a változásokról. Összefüggéseket fedeznek fel az időjárás és az öltözködés, az időjárás és az emberek tevékenysége között.
- Egyszerű kísérleteket folytatnak a talajjal, vízzel, levegővel, növényekkel, állatokkal.
- Terméseket, botokat, kavicsokat, stb. gyűjtenek, s felhasználják azokat játékaikban, vizuális alkotásaikban. Növényeket rügyeztetnek, csíráztatnak, ültetnek, hajtatnak, s megfigyelik a bekövetkező változásokat.
- Ismerik a személy és teherszállító járműveket. Alapvető ismeretekkel rendelkeznek a szárazföldi, vízi, légi közlekedésről, elsajátítják a gyalogos és tömegközlekedés szabályait, a helyes viselkedést.
- Megnevezik az emberi test részeit, ismerik a mozgásszerveket, érzékszerveket, ezek funkcióit, védelmét, gyakorolják a tisztálkodást.
- Ismerkednek a jellegzetes gyógyfűvekkel (pl. csalán, kamilla, pásztortáska, gyermekláncfű, cickafark, stb.), mezei virágokkal (pl. pipacs, katáng, gólyahír, stb.), ismertebb vadon termő növényekkel (pl. bodza, bogáncs, vadrózsa, fűz, akác, stb.), az óvodaudvar fáival, virágaival. Terméseket gyűjtenek.
- Sokféle állatot felismernek. Tapasztalatokat, ismereteket szereznek az állatok lakóhelyéről, kicsinyeiről, jellegzetes életmódjukról. Egész év folyamán gondozzák a madarakat, (nyáron itatók, télen madáretetők kihelyezése, feltöltése) többször néznek vetített képeket, videofilmeket az állatokról, közlekedési eszközökről. Védik a közvetlen környezetükben élő és oda látogató állatokat: bogarakat, rovarok, pókok, madarak stb. Ismerkednek a vízben élő állatokkal, növényekkel.
- Életkorúknak megfelelő szinten tapasztalatokat gyűjtenek az őselemekről (tűz, víz, levegő, föld), védelmük fontosságáról.
- Korosztályuknak szóló ismeretterjesztő képeskönyveket nézegetnek, beszélgetnek a témáról, ezzel kapcsolatos élményeikről.
- Állatok világnapja (október 4.), A víz világnapja (márc. 22.), a Föld napja (április 22.), A madarak és fák napja (május 10.) keretében beszélgetnek, ismerkednek a természetvédelem tartalmával és maguk is e célból tevékenykednek, (óvodaudvar rendbetétele, ültetés, kirándulás, stb.).

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek tudják lakcímüket, szülei pontos nevét, foglalkozását, munkahelyét, óvodájuk nevét.
- Különbséget tudnak tenni az évszakok között, gyönyörködni tudnak szépségükben.
- Ismerik a környezetükben lévő intézményeket, szolgáltató üzleteket, szülővárosunk főbb jellegzetességét (Fő tér, Várkert, Somogyi Galéria, Kékfestő Múzeum, stb.), ismerik azok értékét.
- Megnevezik a környezetükben fellelhető háziállatokat, madarakat, rovarokat, pókokat, bogarakat, vízben élő állatokat, felismerik, és megnevezik a vadon élő- és vadállatokat.

- Ismerik környezetük növényeit, azok gondozását, a vízben élő növényeket. Érzékszerveik segítségével felismernek, megneveznek néhány gyógy- és fűszernövényt.
- Gyakorlottak az elemi közlekedési szabályok betartásában. Ismerik a közlekedési eszközöket. Ismerik és alkalmazzák a tömegközlekedés udvariassági és biztonsági szabályait.
- A külső világ megismerésével a gyermekek érzelmileg kötődnek környezetük tagjaihoz.
- Elemi ismeretekkel rendelkeznek a környezet- és természetvédelemről, a fenntarthatóságról, a hulladékgyűjtésről, az újrahasznosítás szükségességéről, ezekhez tevékenyen hozzájárulnak.

Módszertani alapelveink

- Ismerjük meg, és építsünk óvodásaink meglévő tapasztalataira, ismereteire!
- Támaskodjunk a gyermekek természetes kíváncsiságára!
- Alakítsunk ki cselekvésre készítő légkört!
- Törekedjünk arra, hogy a gyermekek természetes egységükben ismerkedjenek a világ dolgaival!
- Alkalmazzuk a minden, mindennel összefügg alapelvet!
- Biztosítsuk, hogy a külső világ tevékeny megismerése komplex módon, az óvodai élet folyamatába szervesen beépülve valósuljon meg!
- Tervezésünkben érvényesüljön a fokozatosság elve!
- A tapasztalatszerzésben és az élménygyűjtésben élvezzen elsőbbséget a valóságos, eredeti környezet!
- Fontos „az itt és most”, amely a helyi sajátosságokra épüljön!
- Az élményszerű megismerési út játékosan történjen!
- Engedjük, hogy a gyerekek kísérletezzenek, szöszmötöljenek, erősítsük megismerési vágyukat, fogadjuk nyitottan ötleteiket!
- Személyes példaadással neveljük őket természetszeretetre, természetes életmódra!(óvónő, dajka)
- Részesítsük előnyben a természetes eszközöket!
- Tartsuk szem előtt, hogy a mai gyermekeknek a természet közeli élet, a természetes anyagokból készült játékok, eszközök, a velük végzett tevékenységek jelentik az egyetlen kiutat - az egyre nagyobb tért követelő számítógépek világából - az erdők, mezők, növényei, állatai felé! Csak így nevelhetjük őket természetvédő, környezettudatos emberré!

B. Környezetünk formai és mennyiségi viszonyai

Feladataink

- A matematikai kíváncsiság és érdeklődés kibontakoztatásának segítése, a matematikai beállítódás, szemlélet megalapozását követően a gyermekeket játékos tevékenykedés közben juttatjuk el a környezet matematikai tartalmú megtapasztalásához.
- A matematikai ismeretszerzést a környező valóság formáival és mennyiségi viszonyaival kapcsolatos önálló tapasztalatszerzésre, tényleges cselekvésre építjük, melyet a matematikai és érzékszervi változatosság jellemez.
- Olyan játéktevékenységi lehetőségeket javasolunk, mely során a gyerekeknek lehetőségük van megfigyelésre, konstruálásra, ok-okozati összefüggések és ítéletek megfogalmazására, kreatív gondolkodásra, probléma helyzetek megoldására, ahol észrevehetik az azonosságokat, különbözőségeket, összehasonlíthatnak, mérhetnek,

számolhatnak, megtapasztalhatják az üres halmaz fogalmát, stb. Felismerhetnek téri viszonyokat, fejlődik tér-, sík- és mennyiségszemléletük.

- A cselekvésre épülő csoportos, kiscsoportos, egyéni foglalkoztatási formák váltakozásával az iskolai alkalmasságot meghatározó szociális funkciók fejlődését is segítjük.
- A tevékenységhez változatos szervezési formákat alkalmazunk:
  - a környezet matematikai tartalmú spontán megtapasztalása,
  - játékos tanulási helyzeteket,
  - „irányított” matematikai tapasztalatszerzések.
- A feladatok megvalósítására elsősorban a projekt módszert használjuk.
- Segítjük a gyermeket az alacsonyabb szintről a magasabb szintre való eljutásban.
- Probléma helyzetek, tévedések során ösztönözzük a gyerekeket az újabb próbálkozásokra, a siker- és a kudarcélmény átélésére.
- Arra törekszünk, hogy kérdéseink kedvesinálók, iránymutatók, gondolkodásra, heurisztikus felismerésre készítőek legyenek.

A tevékenység tartalma

- Összehasonlítások a tárgyak, személyek, halmazok körében.
- A számfogalom alapozása.
- Tapasztalatszerzés a geometria körében.

A gyermekek tevékenységei

- A halmazok összehasonlítása során elsősorban a szétválogatásokat kedveltetjük meg.
- Tapasztalatokat szereznek a darabszámról, a kis számok köréből becsléssel és számlálással, illetve a szélső határértékek megláttatásával érzékelik a mérőszám-fogalmat.
- Sokat építenek, gyurmáznak. A mi „tájékozódási pontjaink” segítségével tanulnak tájékozódni környezetükben.
- A tárgyak, személyek, halmazok összehasonlítása játékban és szervezeten történik, megnevezett vagy felismert tulajdonság alapján, majd érdeklődési körüknek megfelelően újabb tulajdonságokkal bővül (pl. autó márkák, színárnyalatok, élő-élettelen).
- Végigjárják a szétválogatás szintjeit a számukra legtermészetesebb tulajdonságok (szín, alak, fiú, lány, ember, állat, tárgyak rendeltetése, stb.) alapján.
- Tárgyakkal, személyekkel, halmazokkal mennyiségi szempontok és szabályok szerint sorozatokat készítenek. Megállapításaikat, összehasonlításaikat szavakkal is kifejezik, (magasabb-alacsonyabb, hosszabb-rövidebb, nagyobb-kisebb, több-kevesebb, nehezebb-könnyebb), majd fejlettségük szerint a melléknevek fokozott alakját is használják.
- A halmazok összemérésénél (darabszám) alkalmazzák a párosítást. Fokozatosan a halmaz elemeinek egyéb tulajdonságaitól, elrendezésétől függetlenítik és is jól használják a több, kevesebb, ugyanannyi fogalmát. Érzékelik, előállítják az ugyanannyit többféle bontott alakban, gyakorolják az ugyanannyivá tevést. Párosítanak.
- Mérőeszközökkel mennyiségek összemérését végzik el, így szerevve tapasztalatot a hosszúság, űrtartalom, tömeg mérőszámáról. Használják a magasabb-alacsonyabb, hosszabb-rövidebb, nehezebb-könnyebb, több-kevesebb illetve az ugyanolyan alacsony, ugyanolyan rövid, ugyanannyi fér bele stb. kifejezéseket.
- Mennyiségek mérésénél sokféle egységet használnak: hosszúság - pl. pálcikák, gombok, kockák, stb., tömeg - pl. gyöngyök, gesztenyék, stb., űrtartalom - pl.

különböző nagyságú üvegek, flakonok, poharak, stb., terület - pl. kisebb-nagyobb síkidomok, kirakójátékok, stb.

- Mennyiségek változtatásával próbálkoznak, hozzátevéssel, elvevéssel, ugyanannyivá, ugyanolyanná tétellel.
- Számlálnak, a számfogalom alapozása során fejlettségüktől függően bővül a számkör.
- Ismerkednek a sorszámokkal, a sorszámok változásával az első elem kijelölése és az irány megváltoztatása szerint. Tapasztalatokat szereznek a darabszám változásairól.
- A geometria körében bővülnek tapasztalataik. Szabadon építenek, gyurmáznak, lemásolnak 2-5-10 elemből álló ugyanolyan építményeket, egyező és elforgatott állással. Rajz alapján való építéssel próbálkoznak.
- Az építőelemeket geometriai tulajdonságok alapján összehasonlítják, szétválogatják (pl. alak, nagyság, görbe, egyenes, zárt, nyitott alakzat, stb.).
- Kedvük szerint gyurmáznak, érzékelik a domború és a síkfelületeket.
- Különböző formájú és anyagú, egyre bonyolultabb síkbeli alkotásokat készítenek, (pl.: pálcikákból, fonalból, mozaiklap lefedés, figura, puzzle kirakás, gyöngykirakó stb.).
- Összkép alapján felismernek számokat, (pl. a társasjátékaikon, a dobókockán megjelenőket).
- Sokat mozognak, építenek a tükör előtt, felfedezik a szimmetria szépségét látványban és tevékenységben egyaránt. Utánozzák egymás mozgását. Tükrös alakzatokat hoznak létre festéssel, nyírással, építéssel.
- Vizuális és cselekvésszerű támpontok szerint tájékozódnak: megkülönböztetik és azonosítják a négy fő iránymezőt (alá, fölé, elé, mögé), egyeztetik és mozgással követik a jobbra, balra irányokat.
- Sokat gyakorolják a tájékozódást a térbeli és síkban ábrázolt világban: pl. labirintus. Egyre pontosabban értik, használják a négy fő iránymező mellett (alá, fölé, elé, mögé) a mellett, közé, között stb. kifejezéseket is.
- Megtanulják a jobb, bal fogalmát- különböző segédeszközök igénybevételével azonosítják a jobb és bal oldali testrészeiket. Egyeztetik, és mozgással követik a jobbra, balra irányokat.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyerekek általában szívesen vesznek részt az irányított és spontán helyzetű matematikai tapasztalatszerzésben.
- Gondolataikat tevékenységeikkel és szóban is kifejezik.
- Képesek különböző tulajdonságok szerinti válogatásokra, sorba rendezésekre, halmazok képzésére.
- Hosszúság (magasság, szélesség, stb.) jellegű és egyéb (tömeg, úrtartalom, terület) mennyiségeket tudnak összemérni. Halmazokat hasonlítanak össze.
- Átlátnak és felismernek kis számokat összkép alapján (darabszám, mérőszám).
- Képesek különböző geometriai tulajdonságok tér- és síkbeli felismerésére, építmények másolással való létrehozására.
- Szívesen vesznek részt mozgási szimmetriák létrehozásában, a szimmetria adta szépség felfedezésében.
- Jól tájékozódnak térben, megkülönböztetik a négy fő iránymezőt (alá, fölé, elé, mögé) és a jobbra, balra irányokat. Értik, mozgásban valamint vízszintes síkban követni tudják az irányokat, illetve a helyeket jelölő névutókat.

Módszertani alapelveink

- Részesítsük előnyben a felfedezés örömeire építő „matematika tanulási” helyzeteket, a projekteket!
- Lássuk, és kezeljük egységben a társadalmi és természeti tárgyi környezet, valamint a környezetünk formai és mennyiségi viszonyainak tevékeny megismerését!
- Az egyéni fejlődési szintet figyelembe véve a fokozatosság elvét tartjuk szem előtt!
- Koncentrikusan és lineárisan táguljanak az elsajátítandó ismeretek!
- Egyre több önálló tapasztalatszerzésre adjunk, biztosítsunk lehetőséget!
- Lásd még: A társadalmi és természeti tárgyi környezet tevékeny megismerése módszertani alapelveit.

A külső világ tevékeny megismerésének kapcsolata más nevelési területekkel

E nevelési terület szoros kapcsolatban áll:

- az **egészséges életmóddal**, mert többféle egészségmegőrző ismeret birtokába jutnak a gyerekek,
- az **érzelmi és erkölcsi neveléssel, a szocializációval**, mert a közös élmények hatást gyakorolnak a gyermekek egymás közti kapcsolatára, együttműködésükre, személyiségfejlődésükre, identitás tudatukra; tevékenységek közben rögzülnek a helyes viselkedési szokások, fejlődik én- és mi-tudatuk, akarati képességeik,
- az **értelmi neveléssel**, mert általa számtalan ismerethez jutnak a gyerekek, fejlődnek észlelési, gondolkodási képességeik,
- a **játékkal**, mert az élményszerzés, a feldolgozás játékosan, játékkal, vagy játékba ágyazottan történik,
- a **munkával**, mert sokféle munka jellegű tevékenységet is tartalmaz,
- az **anyanyelvi neveléssel**, mert általa fejlődik a gyermekek szókinccsek, érlelődik fogalmi gondolkodása, alakul önkifejező képessége,
- az **esztétikai neveléssel** a témakörök komplex feldolgozása révén,
- a **mozgásfejlesztéssel**, mert a kint létek, a kirándulások, a különböző tevékenységek közben fejlődnek a gyermekek nagymozgásai, szem-kéz, szem-láb koordinációjuk, finommozgásuk, összerendeződik, célirányossá válik mozgásuk.

7.4. A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

Programunk végrehajtása során gyermekeink számára olyan tudástartalmakat adunk át, amelyek az iskolai tanuláshoz szükséges kultúrtechnikákat alapozzák meg, így lehetővé tesszük számukra a sikeres iskolai beilleszkedést és teljesítményt.

Célunk, hogy óvodáskor végére az egyéni adottságaikhoz mért legmagasabb fejlettségi szintjükkel kezdjék meg óvodásaink az iskolai életet.

- A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére, hat-hét éves korra, eléri az iskolai munkához, az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet. Belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben az óvodából iskolássá érik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevételével mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.
- Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: test, lelki és szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek a sikeres iskolai munkához.
  - A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikusabb.

Erőteljesen fejlődik a mozgás koordináció és a finommotorika. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan képes irányítani.

- A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott, érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciációnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.
- A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermeknél:
  - az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama, a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,
  - megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,
  - a cselekvő-, szemléletes- és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.
- Az egészségesen fejlődő gyermek
  - érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél, gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni, minden szófajt használ;
  - különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot, tisztán ejti a magán-, és mássalhangzókat, végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét;
  - elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről, tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat, ismeri és a gyakorlatban is alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait, ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét, felismeri az öltözködés és időjárás összefüggéseit.
- Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermek társaival.

A szociálisan érett gyermek:

  - egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését.
  - feladattudata kialakulóban, s ez a feladat megértésében, feladat tartásában e feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg, kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének kialakulása biztosítja ezt a tevékenységet.
- Az ötéves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelési folyamat célja, feladata változatlanul az egész gyermeki személyiség harmonikus fejlődésének elősegítése.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettségi szint.
- A különleges gondozásra jogosult gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben

8. A sajátos nevelési igényű gyerekek integrált nevelésének fejlesztő programja

A sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésére vonatkozó törvények, rendeletek:

- Többször módosított 1993. évi LXXIX sz. Köznevelési törvény
  - 121. § (1) Az SNI gyermek, tanuló fogalmának meghatározása.
  - 30. § A különleges gondozáshoz, a rehabilitációs célú foglalkoztatáshoz való jogról.
  - 52. § A rehabilitációs, rehabilitációs órákra vonatkozó időkeret kiszámítása.
  - 1. sz. melléklet a nevelési-oktatási intézményben foglalkoztatottakról.
  - 3. sz. melléklet a csoportok létszámhatáráról, a foglalkozások szervezésének rendjéről.
- 2/2005. (III.1.) OM rendelet Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- 14/1994 (VI.24.) MKM rendelet a képzési kötelezettségről, a pedagógiai szakszolgálatokról (szakértői bizottság, SNI gyermekek vizsgálata, beiskolázása).

A többször módosított 1993. évi LXXIX sz. Köznevelési törvény lehetőséget ad arra, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését a többi gyermekkel együtt, azonos óvodai csoportban végezzük. Intézményünk nyitott, elfogadó, szeretetteljes, élményeket nyújtó miliót biztosít a gyermekeknek, így a sajátos nevelési igényű gyermekek számára is. Befogadó intézményként a szülőkkel együttműködve, biztonságos környezetben kívánjuk együtt nevelni a többséggel a sajátos nevelési igényű, a hátrányos helyzetű, a tanulási, magatartási és beilleszkedési zavarral küzdő, a kiemelkedő képességű gyermekeket.

Óvodánk az Alapító Okiratában foglaltak szerint az alábbi sajátos nevelési igényű gyermekek együttnevelését vállalja, támogatja:

- enyhe fokban hallássérült, nagyot halló, a hallását műtéti úton helyreállított hallássérült,
- enyhe fokban látássérült (önálló helyváltoztatásra képes),
- enyhe fokban értelmi fogyatékos,
- beszéd fogyatékos / akadályozott beszédfejlődésű,
- ép értelmi képességekkel rendelkező autista, autisztikus, akit súlyos magatartási anomáliák nem jellemeznek,
- enyhe fokban mozgássérült (kis segítséggel önálló helyváltoztatásra képes).
- a megismerő funkciók, vagy a viselkedés organikus okra visszavezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdő (figyelemzavar, hiperaktivitás),
- a megismerő funkciók, vagy a viselkedés organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdő (figyelemzavar, hiperaktivitás),

Az integráció foka és formája

Az integrációnak több szintjét alkalmazzuk: szociális integrációt, funkcionális integrációt, részleges integrációt.

Szociális integráció: a többségi intézményben elhelyezett fogyatékos csoportot tudatosan egyesítjük a kortársközösséggel a foglalkozásokon kívüli időben. (Vajda P. Ltp-i Óvoda esetében)

Részleges integráció: a funkcionális integráció egyszerűbb foka a részleges integráció, amikor csak az idő egy részében van az adott gyermek vagy csoport a többiekkel. Egyes gyermekek rendszeresen csatlakozhatnak egy többségi óvodai csoporthoz. Pl.: a teljes speciális csoport beolvad egy - egy foglalkozásra a többségi csoportba. (Vajda P. Ltp-i Óvoda esetében)

Funkcionális integráció: együtt fejlesztjük a gyermeket az óvodai foglalkozásokon.

Inklúzió: újra gondolva az óvodai élet mindennapjainak szervezeti felépítését és gondoskodva a nevelés speciális feltételeiről is, biztosítjuk, hogy a gyermekek az idő egészében együtt lehessenek, részt vehessenek - állapotuknak megfelelően - minden tevékenységben, együtt haladhassanak a többiekkel.

Gyógy/fejlesztőpedagógiai munkánk célja:

- a probléma minél korábbi felismerése,
- az eltérő fejlődési ütemű gyerekek megfelelő integrációja,
- a sérült gyermekek eljuttatása a lehető legnagyobb fokú önállóságához, önkiszolgáláshoz annak érdekében, hogy felnőtt életükben minél kevésbé szoruljanak külső segítségre,
- a tanulási nehézségek megelőzése, enyhítése,
- a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelésünk általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszünk az egyéni érés és fejlettség figyelembe vételével,
- gyermekeink képességeinek legoptimálisabb készülségi szintre hozása az iskolába lépés pillanatára.

Gyógy/fejlesztőpedagógiai munkánk feladata

- Gyógy/fejlesztőpedagógus vezetésével felvállaljuk a Tanulási Képességeket Vizsgáló Rehabilitációs Bizottság szakvéleménye szerint sajátos nevelési igényű gyermekek - SNI - valamint a Nevelési Tanácsadó szakvéleménye alapján beilleszkedési, tanulási és magatartási zavarokkal küzdő - BTM - gyermekek integrációját.
- **Az integráció szintjének és helyének megválasztásánál figyelembe vesszük a személyi és tárgyi feltételeket. A sajátos nevelési igény típusára és súlyossági fokára tekintettel abba a tagóvodánkba integráljuk a gyermeket, amelyikben optimális fejlődéséhez a legmegfelelőbb tárgyi és személyi feltételekkel rendelkezünk.**
- Biztosítjuk a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátását szolgáló fejlesztő, segítő pedagógiai környezetet.
  - Személyi feltételek:
    - felkészült óvodapedagógusok, nevelőtestület, (Az érintett pedagógusoknak alapvető ismeretekkel kell rendelkezniük a sajátos nevelési igényű gyermek sérüléséről, a neveléshez szükséges eszközökről, módszerekről.)
    - gyógypedagógus (szükség szerint enyhe értelmi fogyatékos, hallássérült, látássérült, beszéd fogyatékos, mozgásfogyatékos gyermekek ellátására jogosult) - utazó gyógypedagógusi szolgálat igénybevételével,
    - kiemelt jelentőségű a szülői-, gyermeki közösség befogadó attitűdjének kialakítása, fejlesztése (szülői értekezleten, közös programok szervezésével),
    - fejlesztő pedagógus saját alkalmazásában, vagy Nevelési Tanácsadó révén,
    - a feladatra felkészített dajkák.

- Csoportszervezés, befogadó közösség:
  - Inkluzív nevelési formában csoportonként maximum két fő sajátos nevelési igényű gyermeket fogadunk (aki 2 főnek számít).
  - Vállaljuk, a gyermek beilleszkedésének segítségét az új közösségbe.
  - Nevelő munkánk tervezésének, szervezésének és megvalósításának folyamatában tekintettel vagyunk a sérült gyermek sajátos nevelési igényeire.
  - Tevékenységeinkben érvényesítjük a sérült gyermek rehabilitációjának, rehabilitációjának tartalmait, kiemelten kezeljük a szocializációs folyamatok fejlesztését a játék tevékenységen, de a többi óvodai tevékenységen keresztül is.
  - A törvények és rendeletek érvényesítésével mindent megteszünk a sérült gyermek sikeres integrációjának érdekében.
  - Folyamatos kapcsolattartásra törekszünk a szülőkkel, a gyermek együttnevelésében részt vevő szakemberekkel. A sérült gyermekek integrációjának sikerességét döntően befolyásolja az óvoda és a szülők együttműködésének minősége. A gyermek eredményes fejlesztése érdekében, napi kapcsolatot alakítunk ki a szülőkkel, számukra naprakész tájékoztatást biztosítunk. A speciális pedagógusokkal rendszeres szakmai konzultációkat, tapasztalatcserét folytatunk a gyermek fejlődéséről, problémáiról, a szükséges terápiáról. Együttműködünk a Pedagógiai Szakszolgálattal (tanácsadás, konzultáció, esetmegbeszélés, stb.).
- Tárgyi feltételek:
  - Gondoskodunk a szakemberek által javasolt speciális fejlesztő, és a mindennapi tevékenységeket segítő eszközökről
  - A fejlesztéshez logopédiai szobát, tornaszobát, fejlesztő szobát biztosítunk.
  - Kiválasztjuk, beszerezzük, elkészítjük a megfelelő fejlesztőprogramot, feladatlapokat, szemléltető eszközöket.
  - Szakkönyveket vásárolunk az önfejlesztéshez.
- Biztosítjuk a Szakértői Bizottság által előírt pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs és fejlesztőfoglalkozásokat.
  - Rehabilitációs, rehabilitációs foglalkozások
    - Célja mindenkor a hátrányok csökkentése.
    - Gyakoriságát, módszereit, a szakember személyét a szakértői határozatok értelmében az éves munkatervben konkretizáljuk.
  - Fejlesztő foglalkozások, támogató tevékenységek
    - Célja mindenkor a hátrányok csökkentése.
    - Gyakoriságát, módszereit, a szakember személyét a szakértői határozatok értelmében az éves munkatervben konkretizáljuk.
  - A speciális foglalkozásokat egyéni vagy mikrocsoportos formában, egyéni fejlesztési terv alapján végezzük.
- Vezetjük, kezeljük, illetve nyilvántartjuk az SNI gyermekekkel kapcsolatos dokumentációs rendszert.
  - A gyermekkel érkező dokumentumok:
    - egészségügyi dokumentumok,
    - szakvélemények, szakértői vélemények,

- szakértői vélemény a pedagógiai, pszichológiai vizsgálat eredményeiről, javaslat a fejlesztés, ellátás módjára.
  - Szakmai dokumentumok:
    - Alapító Okirat,
    - SZMSZ,
    - Helyi Nevelési Program,
    - Éves nevelési terv,
    - gyermekvédelmi dokumentumok,
    - Esélyegyenlőségi Terv,
    - IMIP.
  - SNI gyermekek készség- és képesség-fejlesztésével kapcsolatos dokumentumok:
    - lehetséges fejlesztési eljárások, terápia bemutatása,
    - egyéni fejlesztési terv, munkanapló, tanév végi értékelés,
    - pedagógiai diagnosztizáló eljárások,
    - lehetséges mentesítések,
    - pedagógiai vélemények gyűjteménye,
    - vonatkozó törvények, rendeletek, az értelmezéshez a szakszavak magyarázata.
  - A gyermekek képességterületeinek vizsgálatát, fejlődésének nyomon követését szolgáló dokumentumok:
    - óvodával való ismerkedés szakasza,
    - a fejlődés nyomon követése féléves időszakonként,
    - a fejlődés elemzése 5 éves korban,
    - döntés a beiskolázásról szakértői vélemény alapján,
    - utánkövetés fél évig.
- Az integráció pedagógiai gyakorlatában az alábbiak szerint járunk el:
- A gyermek szakértői vizsgálatának előkészítése (a felmerülő probléma megfogalmazása, egyeztetés a szülőkkel, vizsgálat kérése pedagógiai indoklással).
  - A szülők tájékoztatása jogaikról.
  - Az SNI gyermek kontrollvizsgálatának követése.
  - A szükséges szakember biztosítása (saját alkalmazásban, vagy utazó szolgálattal).
  - Egyéni fejlesztési terv készítése.
  - Rehabilitációs, fejlesztő foglalkozások megszervezése.

Kiemelt figyelmet fordítunk a sajátos nevelési igényű gyermekek tevékenységbe vonására az alábbi területeken:

Játék, mozgás, mese, vers, dramatikus játék, ének, énekes játékok, rajz, mintázás, kézimunka, a környezet tevékeny megismerése, munka jellegű tevékenységek.

Integrált óvodai nevelésünk, fejlesztésünk tartalma

A fejlesztés kiemelt területei

- enyhe fokban hallássérült, nagyot halló, a hallását műtéti úton helyreállított hallássérült,
- enyhe fokban látássérült (önálló helyváltoztatásra képes),
- enyhe fokban értelmi fogyatékos,
- beszéd fogyatékos / akadályozott beszédfejlődésű,
- ép értelmi képességekkel rendelkező autista, autisztikus, akit súlyos magatartási anomáliák nem jellemeznek,
- enyhe fokban mozgássérült (kis segítséggel önálló helyváltoztatásra képes).

Enyhe fokban hallássérült, nagyot halló, a hallását műtéti úton helyreállított hallássérült

A hallássérült kisgyermek eredményes fejlesztésének feltétele a gyermeket körülvevő környezet minden elemében a nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása, szükség esetén a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszerek használata, valamint a családi szociális háttér bekapcsolása a kommunikáció-fejlesztés rendszerébe.

- Hallásfejlesztés.
- Nyelvi kommunikáció megindítása, a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése.
- Beszédértés, szókincsfejlesztés.
- Beszédbátorság fokozása stimulálós környezeti hatásokkal.

Enyhe fokban látássérült gyermekek

- A gondolkodás- és beszédfejlődését a látásos élmények hiányossága jelentősen befolyásolja, ezért különösen fontos a környezet vizuális megismertetése.
- Területei:
  - látásnevelés: a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben,
  - a nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, mozgásbiztonság,
  - térbeli tájékozódás a látás felhasználásával,
  - a finommozgás fejlesztése: a kézügyesség fejlesztése, az írás előkészítése.
  - A látás-mozgáskoordináció fejlesztése: finommozgások és nagymozgások esetében egyaránt.

Enyhe fokban értelmi fogyatékos gyermekek

- Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél.
- Külön óvodai csoport létesítése kizárólag az 5. életévét betöltött - óvodai nevelésre kötelezett - és a komplex - gyógypedagógiai, pedagógiai, pszichológiai és orvosi - vizsgálat diagnózisa alapján egyértelműen az enyhe értelmi fogyatékos övezetbe sorolt gyermekek számára abban az esetben lehet szakmailag indokolt, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget a gyermek vélhetően csak a speciális nevelés keretében biztosított, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés mellett éri el.

A beszédfigyatékos, akadályozott beszédfejlődésű gyermekek

- A fejlesztés középpontjában - játékos nevelési környezetben -
  - az anyanyelvi nevelés,
  - mozgás,
  - a kommunikáció,
  - a vizuomotoros koordinációs készség fejlesztése áll.

Ép értelmi képességű autista, autisztikus gyermekek

- Az autisztikus gyermekekre legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési készségek területén tapasztalható gondolkodási képesség sajátos hiányosságai, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmas viselkedés, a szervezés és kivitelezés képességének minőségi sérülése és az egyenetlen képességprofil.
- A jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autisztikus kisgyermekek számára is a kommunikációs, szociális és kognitív rehabilitációs terápia az óvodai nevelés elsődleges feladata.
- A fejlesztések során szükséges az intenzív, jól strukturált és a meglévő töredékkészségek használata, az egyéni motiváció megteremtése, a speciálisan a gyermek szükségleteihez alkalmazkodó módszerek alkalmazása. Az óvodai fejlesztés alapja minden esetben pszichológiai képességmérés. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni tervekkel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva.
- Az autisztikus gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

Enyhén fokban mozgássérült gyermekek

- Az életkornak megfelelő tapasztalatok megszerztetése, a megtanult mozgásformák alkalmaztatása.
- Biztosítani kell – a gyermek állapotának megfelelően – az akadálymentes közlekedést, a megfelelő mozgás- és életteret (az ehhez szükséges eszközöket, például lejtő, kapaszkodó), mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. Kiemelt figyelmet kell fordítani a mozgásos tapasztalás hiányosságaiból adódó tapasztalatok lehetőségeinek megteremtésére.
- A mozgásnevelést az óvodai foglalkozások körébe kell beépíteni. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövő feladat.

8.1. Enyhe fokban hallássérült gyermek

Óvodába kerüléskor a gyermek dokumentációjában a hallássérüléssel kapcsolatosan az audiogramnak és a hallókészülékkel mért audiogramnak van kiemelt szerepe. Az audiogramról a hallássérülés mértéke olvasható le.

- Enyhe nagyothallás: 25–40 dB
- Közepes nagyothallás: 40–60 dB
- Súlyos nagyothallás: 60–90 dB
- Átmeneti sáv a súlyos nagyothallás és a siketség között: 90–110 dB

Siketség: 110 dB feletti hallásvesztés

A hallássérült gyermek a különleges gondozásra való jogot a Hallásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság komplex pszichológiai-pedagógiai vizsgálata alapján készült szakvéleménnyel szerzi meg.

A hallássérült sajátos nevelési igényű gyermek speciális személyi feltételei

A sajátos nevelési igényű hallássérült gyermek speciális fejlesztését szurdopedagógus végzi, tanácsaival segíti az óvónő integrációs pedagógiai munkáját.

A szurdopedagógus, aki utazópédagógusi státuszban van:

- bővíti a gyermek szó- és fogalomkincsét, segíti abban, hogy kommunikációs kompetenciái fejlődjenek,
- fejleszti a gyermek szó- és beszédértését a hallási, észlelési képesség és a hallási élmények tudatosságának fejlesztésével,
- segíti a gyermeket az elhangzott szöveg értékelésében (kérdések, kérdések, utasítások, beszédészövegek, dialógusok),
- segíti a gyermek lényegkiemelő képességét,
- fejleszti a gyermek azon kommunikációs készségeit, képességeit, amelynek segítségével ismereteiről szóban is számot tud adni,
- gondozza a gyermek beszédét szintaktikai és szemantikai szinten,
- tanácsadással és mintaadással segíti a pedagógusok, az oktató/nevelő közösségek munkáját a hallássérült gyermek SNI sajátosságainak megértésében,
- feladata a gyermek beilleszkedését és haladását segítő eszközök használatának bemutatása, magyarázata,
- az oktató-nevelő munka során használt segédanyagok és a differenciált anyagfeldolgozást segítő feladatok készítése és a készítésben való segítségadás,
- ismeretnyújtással segíti a befogadó gyermek- és szülői közösségnek felkészítését a hallássérült gyermek érkezése előtt, majd a beilleszkedés során is,
- segíti a gyermek szóbeli értékelését úgy, hogy az számára érthetően legyen megfogalmazva,
- segítséget ad abban, hogy a pedagógus képes legyen a gyermek teljesítményét ép társaihoz viszonyítva minősíteni.

A hallássérült sajátos nevelési igényű gyermek speciális tárgyi feltételei:

A gyermekeknek óvodánkba kerülésükkor hallásállapotuknak megfelelő hallókészüléket kell viselniük.

A nyelvi készségek fejlesztéséhez szükséges játékeszközökkel rendelkezünk.

Speciális eszközök használata

A gondozási feladatok között szerepelnie kell a hallásjavító készülékek gondozásával kapcsolatos teendőknek.

- Az óvónő feladata, hogy a készülékek alapvető működési elvét megismerje. Szükség esetén tudjon elemet cserélni.
- A gyermeknek tudnia kell jelezni, ha készüléke nem működik.
- Legalább az óvodáskor végére meg kell tanulnia a készülék önálló le- és felvételét.
- Készülékét a tőle elvárható gondossággal kell kezelnie.

8.1.1. Érzelmi nevelés és szocializáció

A nyelvi funkciók, a kommunikációs készségek terén jelentkező elmaradások kihatnak a szociális képességek fejlődésére. A jó kommunikációs kapcsolat megteremti annak a lehetőségét, hogy a gyermek egészségesen, nyitottan forduljon a világ felé. A hallássérült kisgyermeket segíteni kell abban, hogy társas kapcsolatai kialakuljanak és fejlődjenek, erre időt, teret, alkalmat kell biztosítani. A gyermek saját magáról kialakított képe szempontjából minden visszajelzés döntő, amelyet környezetétől kap. A gyermek önbizalmának növelése érdekében gyakran kell az ösztönzés eszközével élni. A cél érdekében kerülni kell az elbizonytalanítást, a gyermek erősségeire kell építenünk, éreztetni kell, hogy bízunk benne.

Ösztönözzük a gyereket, de hagyjuk egyéni tempójában haladni. Mindezekkel a módszerekkel segítjük a hallássérült kisgyermek akaratú tulajdonságainak, kitartásának, önállóságának, önbizalmának, önfegyelmének a kibontakozását.

8.1.2. Értelmi fejlesztés, speciális követelmények

- A gyermek érje el az iskola tanulmányok megkezdéséhez szükséges anyanyelvi és szociális érettségi állapotot, a kommunikáció, a beszédértés és az elemi nyelvi kifejezőkészség területén.
- Támaszkodjon meglévő hallására.
- Értse a hozzá intézett egyszerű megszólításokat, kérdéseket, utasításokat, kéréseket.
- Legyen képes elemi szintű nyelvi kommunikációra.
- Legyen nyitott a természeti és a társadalmi környezet befogadására, fogalmazza meg az így szerzett benyomásait, ismereteit az általa elért nyelvi szinten.
- Ismerje meg és gyakorolja a társas integrált együttélés, az önértékelés gyermeki közösségben elvárható, alapvető szabályait.
- Sajátítsa el alapvető higiéniai – hallókészülék karban tartása - szokásokat.
- Törekedjen a hallókkal való kapcsolatokra.

A pedagógiai rehabilitáció részei

- vizuomotoros és grafomotoros koordináció fejlesztése,
- percepciófejlesztés (vizuális, auditív, kinezetikus, taktilis),
- vizuális érzékelés,
- tapintásos észlelés, mozgásos észlelés, térbeli viszonyok érzékeltetése,
- grafomotoros készségfejlesztés,
- én-kép kialakítása,
- testséma fejlesztés,
- szem- kéz koordináció fejlesztése.

A hallássérült gyermek fejlesztése csak akkor lehet sikeres, ha a gyermek számára egész nap biztosítjuk a nyelvi, kommunikációs és szociális képességeinek fejlesztését. Az egyénre szóló fejlesztési feladatokat részletesen az egyéni fejlesztési terv tartalmazza.

8.1.3. Anyanyelvi, kommunikációs nevelés

Sajátos célok és feladatok

- Harmonikus személyiségfejlődés biztosítása a sajátos nevelési igényű hallássérült gyermekek számára, különös tekintettel a nyelv, kommunikációs készségek és a szociális képességek fejlesztésére.
- A hallássérült gyermeket elfogadó környezet kialakítása.
- Az együttműködés formáinak kialakítása a fejlesztésben részt vevők között.
- Befogadó közösség felkészítése.
- Szülői értekezlet keretében valamennyi szülőt tájékoztatjuk a hallássérült gyermek csoportba kerüléséről.
- A többi gyermeket életkorukat figyelembe véve tájékoztatjuk, felhívjuk a figyelmüket a speciális eszközök védelmére. Személyes példát adunk toleranciában, segítségnyújtásban, elfogadásban.
- A sikeres iskolai beilleszkedéshez szükséges testi, szociális, értelmi érettség kialakítása.
- A gyermek hallás és beszéd állapotának folyamatos fejlesztése, alakítása, korrigálása
- A környezet hangjainak egyre differenciáltabb felfogására és feldolgozására való nevelés.
- A nagyothalló gyermekek interperszonális kapcsolatainak tartalmi-, érzelmi-, nyelvi fejlesztése.
- A zenei nevelés feladatrendszerének lehetséges mértékű megközelítése.
- A későbbi iskolai előrehaladást feltehetően akadályozó fejlődési zavarok kiszűrése, a prevenció és korrekció feladatok ellátása.

Nyelvi készségek fejlesztése

A hallássérült nyelvi fejlesztését valamennyi tevékenységben biztosítani kell sajátos eljárások alkalmazásával

- a beszédigény felkeltésével,
- a jó nyelvi minta gyakoribb alkalmazásával,
- a beszédminta megismételtetésével.

8.2. Enyhe fokban látássérült gyermekek

Egy gyermeket akkor nevezünk látássérültnek, ha látásmaradványa nem haladja meg az ép látás 33%-át. Az alig látó gyermek látásmaradványa 10% alatti.

A látássérült gyermekek a nevelés-oktatás szempontjából lehetnek: vakok, alig látók és gyengén látók. A speciális, gyermekekre szabott pedagógiai program meghatározója a látásélesség mellett: a látássérülés kóros tényezője, a látássérülés bekövetkeztének időpontja, és a látássérüléshez esetleg csatlakozó egyéb fogyatékoság, rendellenesség.

A Látásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ már egyéves kor alatt is fogadja a gyermekeket vizsgálat, tanácsadás céljából. Szakértői véleményük szükséges a korai fejlesztéshez, óvodai neveléshez, beiskolázáshoz.

A speciális fejlesztés célja, feladatai

- Az ép érzékszervek tudatos, maximális kihasználása, finomítása.
- A látássérülés okozta testi elváltozások és más rendellenességek megelőzése, illetve korrekciója.
- A magatartási zavarok és a feladathelyzetekből adódó kudarcok kialakulásának megelőzése.
- A látássérülésből és az eltérő fejlődésből adódó másság megismertetésével a közösségi életbe való zökkenőmentes beilleszkedés biztosítása.
- Látásnevelés (aliglátók).
- Hallásfejlesztés.
- Mozgásfejlesztés.
- Téri irányok, térben való tájékozódás fejlesztése.
- A minél nagyobb önállóság és az önálló közlekedés elsajátítása.
- Finommotorika fejlesztése.
- Szókincsbővítés, beszédfejlesztés.
- Túlmozgások csökkentése, megszüntetése (furcsa, sztereotip jellegű mozgások – a szem nyomása, a test előre hátra hintáztatása stb.)
- Speciális játékeszközök ismerete.
- Speciális segédeszközök helyes használata.
- Helyes viselkedéskultúra kialakítása.
- Önbizalom fejlesztése.
- Reális önértékelés kialakítása.
- Az óvodai nevelés során mindvégig figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegségre.

A gyengénlátó gyermekek (visus: 10%-os látásteljesítménytől 33%-ig) főleg látásuk útján tájékozódnak a világban, de az ép látásúakhoz képest sokkal közelebről, kisebb térben tudják azt használni. Nevelésük speciális optikai eszközök segítségével a vizuális megismerés útján történik, de jelentős szerep jut a nevelésben a többi, elsősorban a hallási és tapintási analizátor kompenzatív működésének is.

8.2.1. Egészséges életmódra nevelés

Gondozás, testi szükségletek kielégítése

Az általános óvodai feladatokon túl mozgás,- levegőzés,- testi szükségleteinek kielégítése terén a tájékozódásban, a mozgás biztonságában kell segíteni. Kiemelt hangsúlyt kap az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeret, a higiéné, különösen a szem és a kéz tisztán tartása. Fontos a testtartási hibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, az ehhez szükséges környezet (pl. dönthető asztallap, egyéni megvilágítás) biztosítása.

8.2.2. Érzelmi nevelés és szocializáció

A látási kontroll hiányosságainak korrigálására minden látássérült gyermek esetében segíteni kell a részvételt a közös játékban, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti szereplést.

8.2.3. A fejlesztés tartalmi eszközei

A gyengénlátó gyermek fejlesztésének kiemelt területei az óvodában:

A gyengénlátó gyermek gondolkodás- és beszédfejlődését a látásos élmények hiányossága jelentősen befolyásolja, ezért különösen fontos a környezet vizuális megismertetése.

Látásnevelés, a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben.

A nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, mozgásbiztonság.

Térbeli tájékozódás a látás felhasználásával.

A finommozgás fejlesztése

A gyengén látó gyerekek között gyakran találunk gyenge izomerejű, koordinálatlan mozgású, fejletlen kisgyereket. Ha a gyermek kevés fejlesztő foglalkozást kap óvodáskorában, nehezen fogja elsajátítani az írást, a helyes ceruzafogást, az olló, a vonalzó, körző használatát.

Rajzolás, mintázás, kézi munka

A fejlesztő gyakorlatok során a kézizmok erősítése, az író-rajzoló mozgás előkészítése folyik. Jól kell kiválasztanunk eszközeit: erős nyomatékot hagyó pasztellkrétával, vastag ecsettel vastag színes ceruzával dolgoztassuk.

Ének, zene, énekes játék, mese, vers

A látássérült kisgyermek a tapintáson kívül főként hallására van utalva, ami különösen fejlett, kifinomult lehet. Ezért ezek azok a területek, amiben sikerélményhez lehet juttatni.

8.3. Enyhe fokban értelmi fogyatékos gyermekek

A tanulási akadályozottság a hazai (gyógy)pedagógiai szaknyelvben az utóbbi években elterjedő kifejezés. Az enyhén értelmi fogyatékosok személyiségfejlődési zavara, akadályozottsága az idegrendszer enyhe, különféle eredetű, öröklött vagy korai életkorban szerzett sérülésével és/vagy funkciózavarával függ össze. IQ értékük az 50–69 tartományba esik. A középsúlyos értelmi fogyatékosok IQ értéke az 50 körüli illetve alatti tartományba esik.

A gyermek diagnózisát a területileg illetékes Tanulási Képességeket Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság állítja ki.

A tanulásban akadályozott gyermek számára előnyös lehet, ha a nála gyorsabban, könnyebben fejlődő gyermekek között lehet, mert viselkedése, beszéde változhat.

A közös ismeretszerzés és a közös játék fejlesztő hatású lehet.

Fejlesztendő területek

➤ Kommunikációs és nyelvi készségek

- Gesztus és beszéd
- Az auditív és vizuális figyelem kialakítása
- Gesztusok és egyszerű kérések megértése
- Alternatívák közötti választás
- Cselekvést jelentő szavakat tartalmazó kérések megértése
- Jelzõt tartalmazó kérések megértése
- Helyhatározót tartalmazó kérések megértése
- Nyelvtani elemek megértése
- A nem verbális jelzések használata és a beszédprodukción
- A beszédprodukción fejlesztése

- **Nagymozgás – készségek**
  - A járást megalapozó készségek
  - Egyensúlyozás, járás, futás
  - Lépcsőn mászás és járás
  - Labdakészségek
  - Ugrás
  - Triciklizés
- **Finommozgás**
  - Finommozgás – készségek
  - Vizuális észlelés és figyelem
  - Szem – kézkoordináció és kézügyesség
  - Rajzolás
- **Kognitív készségek**
  - Utánzás
  - Tárgyállandóság
  - Problémamegoldás
  - Tárgyak különböző tulajdonságainak integrációja
- **Önellátás és szociális készségek**
  - Szocializáció és játékfejlődés
  - Evés és ivás
  - Öltözködés
  - Szobatisztaság, tisztálkodás

A megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető vagy vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdő gyermekek képességfejlesztő programja:

Az ezen a területen enyhén sérült gyermekek a hagyományos óvodai élet minden tevékenységében képesek a többi gyermekkel együtt részt venni valamilyen szinten. Észlelésük, figyelmük, kitartásuk gyengébb egészséges társaiknál.

Fejlesztésük területei

➤ **Mozgásfejlesztés**

Alapozó mozgásterápiával (Ayres terápia):

(enyhén értelmi fogyatékos, beszéd fogyatékos valamint a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető, vagy vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdő sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztéséhez)

A nagymozgások és a sérült idegrendszeri funkciók korrigálása.

A terápia célja a vesztibuláris és taktilis rendszer fejlesztésével a gyermek sérült idegkapcsolatait helyett bizonyos „alvó” idegpályák bekapcsolása, amelyek beindíthatnak tanulási funkciókért felelős új idegi kapcsolatokat.

Ez a fejlesztés elősegítheti a mozgásfejlődés során elakadt vagy másként tanult mozgásminták újratanulását, bizonyos kórosan még meglévő csecsemőkori reflexek leépítését. Ezeknek helyébe magasabb szintű mozgásstruktúrák léphetnek a tanulás folyamatának elősegítésére. Fejleszti az egyensúlyészlelést és tapintásos észlelést, amely a szervezetre általános energizáló hatással van.

➤ **Komplex képesség fejlesztés:**

Fontos az elfogadó, toleráns légkör, a differenciált bánásmód alkalmazása.

A következő területeken történik a megsegítés

- nagymozgások: utánzó mozgások, alapmozgások gyakoroltatás,
- finom mozgások: kézizom lazító gyakorlatok, térbeli-síkbeli tájékozódás a papíron,
- testséma fejlesztés,
- téri percepciók,
- látási percepciók: szem- kéz koordináció, alaklátás, formaállandóság, síkbeli sorozatok megnevezése helyes sorrendben, alak- háttér felfogás, vizuális memória, ritmus, időrendiség érzékelése,
- hallási percepciók: zörejek megkülönböztetése, hangutánzó gyakorlatok, beszédhanghallási gyakorlatok,
- tapintásos percepciók,
- figyelem, gondolkodás, emlékezeti funkciók: a megfigyelés, a figyelem, koncentráció, emlékezés, ill. gondolkodás mechanizmusának folyamatos fejlesztése,
- beszédképesség: megkésett beszédfejlődés megindítása, tiszta hangképzés, helyes artikuláció, légzőtechnika javítása, szógyűjtés adott hanggal, szómagyarázat, szókincsbővítés, képolvasás-mondatalkotási gyakorlatok.

➤ **A magatartás zavarok terápiaja (hiperaktivitás, figyelemzavar)**

Jó hatékonysággal kezelhetjük mozgásterápiával, valamint kiemelten kezeljük

- a szülők és családok nevelési gondjainak segítése,
- egyéni képességekhez igazodó óvodai foglalkozások,
- Ayres terápia,
- zenére történő mozgásgyakorlatokat alkalmazunk.

A hiperaktív gyermek viselkedését jellemzi a motoros nyugtalanság, figyelemzavar, impulzivitás, másodlagos zavarok, érzelmi labilitás.

8.4. Beszéd fogyatékos gyermekek

A Beszédvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság, Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ jogosult arra, hogy a szülő kérésére elvégezze a gyermek részletes vizsgálatát, és annak eredményeit írásos szakértői véleményben rögzítse.

A gyermek beszédállapotára, beszéd fogyatékoságára és annak okára vonatkozóan részletes ismertetést és terápiás javaslatot ad.

Valamennyi integráltan nevelt gyermek esetében ún. egyéni fejlesztési tervben határozzuk meg azokat a logopédiai és egyéb speciális fejlesztő tennivalókat, amelyek a sajátosságos beszédállapotból eredően a leghatékonyabbnak valószínűsíthetők.

8.4.1. Az integrált keretek között alkalmazható fejlesztő program általános elemei

Mozgásfejlesztés:

Az egész test átmozgatásával a nagy- és finommotorika fejlesztése, a koordinációs zavarok, mozgásos ügyetlenség kiküszöbölése, a testi-lelki harmónia, jó pszichomotoros

állapot megteremtése a kommunikáció elősegítése érdekében Ayres terápia alkalmazásával.

Célja, hogy fejlessze a gyermek mozgató funkcióit, valamint az észlelés és a mozgás térbeli és időbeli integrációját, ezáltal javítva a gyermek mozgásos ismeretszerzésének lehetőségeit, és megteremtve a beszédterápiához szükséges mozgásos készségek alapjait.

Feladata a testtudat kialakítása, illetve megerősítése; az egyes érzékelési területek összehangolt működésének fejlesztése különös tekintettel a testérzet, a tapintás, az egyensúlyérzékelés és a vizualitás összefüggésére; a vestibuláris rendszer működésének korrigálása; a térészlelés fejlesztése; az alapmozgások koordinációjának fejlesztése; a két testfél mozgásának összerendezése; a mozgás, mint kommunikáció mély átélése folytán a beszédkésztetés erősítése.

Anyanyelvi és kommunikáció fejlesztés

Speciális megközelítési módot alkalmazva, kis lépésekkel, minden érzékszerv egyidejű bevonásával kell törekedni a szűkebb, majd tágabb környezet megismerésére. A passzív és az aktív szókincs bővítésével, a beszédértés növelésével, a grammatikai rendszer fejlesztésével kell felkészíteni a gyereket az iskolai életre.

Célja a nyelvi elmaradás korrekciója: a beszédészlelés, a beszédmegértés és kifejezőkészség fejlesztése; a környezet megismerése: az analízáló, szintetizáló, lényegkiemelő képességek fejlesztése; a nyelvtani szabályok kialakítása, tudatosítása.

Feladata: a gyermek szabad önkifejezésének, közlési vágyának, kapcsolatteremtési készségének elősegítése; a megismerési vágy felkeltése; esztétikai élmények nyújtása, hagyományok ápolása; az összefüggések észrevetése, az asszociációs képességek fejlesztése; a kreativitás, a képzelet aktivizálásával az absztraháló képesség fejlesztése; a percepció bázis fejlesztése.

A vizuomotoros készség fejlesztése:

Célja az olvasás, írás, számolás, az ún. alapkultúrtechnikák elsajátítását megalapozó vizuális készség fejlesztése.

Feladata a testséma és az egyensúlyérzékelés fejlesztése, iránydifferenciálás, téri tájékozódás fejlesztése, a vizuális észlelés fejlesztése, szem-kéz koordináció fejlesztése, alakállandóság fejlesztése, alak-háttér felfogás fejlesztése, vizuális megfigyelő és elemző készség fejlesztése, a finommotorika és a taktilis érzékelés fejlesztése (grafomotoros fejlesztés)).

Logopédiai egyéni fejlesztés (logopédus végzi)

Célja a kialakult beszédhiba javítása, az aktív, passzív szókincs bővítése és a grammatikailag helyes kifejező, összefüggő beszéd tanítása.

Feladata a gyermek fejlettségi szintjéhez, a fejlődés üteméhez alkalmazkodó terápia; beszédindítás; artikulációs mozgást ügyesítő gyakorlatok; ajakgyakorlatok; nyelvgyakorlatok; légző és fúvási gyakorlatok; hallási diszkriminációs gyakorlatok; hangfejlesztés; hangrögzítés; automatizálás; a helyes légzéstechnika kialakítása; az összefüggő szöveges beszéltetés előkészítése.

8.5. Ép értelmi képességgel rendelkező autista gyermekek

Az autizmus az egész személyiséget átható fejlődési zavar, és egész életen át tartó sérülés.

A fejlesztő program alkalmazkodik az autista gyermekeknél tapasztalható jellemzőkre, így a kölcsönösséget igénylő szociális készségek, illetve a rugalmas gondolkodás és kreativitás területén tapasztalható kognitív nehézség, a beszéd szintjéhez képest károsodott kommunikáció, az egyenetlen intelligencia, illetve képességprofil, és a következményes sztereotip viselkedés, érdeklődés, aktivitás.

Az autisztikus szindrómák gyakran társulnak egyéb problémákkal, melyek a következőképpen csoportosíthatók:

- Értelmi fogyatékoság, mint a leggyakrabban társuló fejlődési zavar
- Beszéd, mozgásfogyatékoság
- Viselkedésproblémák

A fejlesztés szempontjából kiemelkedő jelentőségű speciális tulajdonságok:

- a másik személy szándékának, érzéseinek, érzelmeinek, gondolatainak meg nem értése,
- az önmagára vonatkoztatás hiánya,
- belátás hiánya vagy korlátozott volta egyrészt a saját tudásával kapcsolatban, másrészt a tudás, illetve ismeret megszerzésének forrásával,
- a belső motiváltság gyakran teljes hiánya,
- a beszéd korlátozott megértése,
- állandósághoz való ragaszkodás, nehéz váltás egyik tevékenységből a másikba,
- egyenetlen képességprofil.

Típusos erősségek, melyre építeni lehet:

- a megfelelő szintű vizuális információt érti,
- tanult rutinokhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás,
- jó mechanikus memória,
- megfelelő környezetben, érdeklődésének megfelelő témánál kiemelkedő koncentráció, kitartás,
- egyes, nem szociális tartalmú területeken relatíve jó képesség (pl. memoriter, zene).

8.5.1. Egészséges életmódra nevelés

Kommunikációs problémáik miatt az autista kisgyermek nem tudja közölni testi szükségleteit. Ha fáznak, melegük van, éhesek, szomjasak, azt az óvónőnek kell figyelni. Idővel, jó kapcsolat és egymásra figyelés esetén kialakulhat a beszéd helyett másfajta jelzőrendszer.

Étkezésükben extrém jellemzők is kialakulhatnak: színeket, szagokat nem tudnak elviselni, bizonyos ételeket elutasítanak, néha hónapokig csak egyetlen fajta ételt fogadnak el.

8.5.2. Érzelmi nevelés, szocializáció, anyanyelvi-kommunikációs nevelés

Fő fejlesztendő területek:

➤ **Kommunikáció és szociális viselkedés:**

- beszéd előtti (preverbális) csecsemőkori kommunikáció elemeinek tanítása,
- szociális kapcsolatteremtés elemeinek tanítása,
- beszéd vagy ennek hiányában alternatív, vizuális eszközzel történő kommunikáció használatának tanítása,
- tanítási helyzetben szükséges elemi szociális viselkedés kialakítása,
- augmentatív kommunikációs eszközök használatának tanítása mindennapi, élethelyzetekben, a protetikus környezet részeként.

➤ **Fejlődési funkció elmaradások, korai elemi készség:**

- alapvető önkiszolgálási készségek kialakítása: rágás, étkezés, öltözés, tisztálkodás.

➤ **Viselkedésproblémák kezelése, megelőzése, alternatív viselkedések kialakítása:**

- kétszemélyes helyzetben való részvétel viselkedési elemeinek kialakítása,
- csoportba való beillesztés kialakítása,
- óvodán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása.

➤ **Szociális készségek fejlesztése**

Az autizmusból fakadó nehézségek megakadályozzák a gyermeket abban, hogy a szociális készségeket spontán, intuitív úton sajátítsák el. A szociális fejlesztés (a kommunikációhoz hasonlóan) áthatja az óvodai fejlesztés egészét, minden területen megjelenik.

A fejlesztés fő területei:

➤ A taníthatóságot megalapozó szociális készségek megtanítása:

- Más személyek jelenlétének felismerése és elfogadása.
- A pedagógus segítségének elfogadása.
- A csoport életének elemi szabályainak, szokásainak elsajátítása.
- Az elemi viselkedési szabályok elsajátítása.
- Az utánzási készség fejlesztése.

➤ Önmagáról való tudás tanítása:

- Személyi adatok megtanítása.
- Saját külső tulajdonságainak tanítása.
- Saját maga és más személyek elkülönítése. (Pl. önfelismerés tükörben)
- Elemi élménymegosztás tanítása.
- A gyermek által gyakran végzett, megszokott tevékenységek felsorolása.

➤ Kapcsolatteremtés, fenntartás:

- A metakommunikáció megértésének és használatának fejlesztése.
- Ismerős személyek felismerése, nevének megtanítása.
- Egyszerű szociális rutinok megtanítása (pl. köszönés, segítségkérés).
- Az információcsere szabályainak tanítása, a kommunikációs kezdeményezése, fenntartása, befejezése.
- Óvodán belüli egyszerűbb szociális helyzetek viselkedési szabályainak betartása.
- Elemi kooperáció felnőttel, gyermekkel.

A protetikus környezet kialakítása:

Az autista gyermekek fogyatékoságukból eredően csak korlátozottan képesek arra, hogy megtanuljanak térben, időben és szociális környezetben tájékozódni.

Éppen ezért a környezet kaotikus, értelmezhetetlen és félelmetes lehet számukra.

A protetikus környezet a környezet adaptálását jelenti a gyermek speciális igényeihez, hogy mintegy segédeszközként (protézisként) működjön a fogyatékos készségek kompenzálásához, illetve a fejlesztéshez.

A protetikus környezet kialakításának általános célja a lehető legnagyobb fokú önállóság elérésének segítése speciális eszközrendszer használatával, amely elsősorban a vizuális információátadás módszerére támaszkodik. A protetikus környezet az óvodai fejlesztés teljes ideje alatt használandó és az összes tevékenység keretét adja. Szintje, tartalma, formája a gyermek fejlődését követve változik.

A protetikus környezet kialakításának céljai:

- A tér- idő szervezése nyújtson minden gyermek számára látható és érthető információt arról, hogy:
  - mit kell, illetve lehet csinálni,
  - hol történnek az egyes tevékenységek (pl. csoportszobában, udvaron, mosdóban),
  - mennyi ideig tartanak,
  - mi lesz a következő tevékenység.
- A gyermek biztonságérzetének megalapozása oly módon is, hogy számára jól érthetően előre jelezzük az aktivitásokat.
- A zökkenőmentes, önálló tevékenységváltás tanítása.
- Az azonosságához való ragaszkodás csökkentése, a változások elfogadtatása, speciális eszközökkel.
- Változatos tevékenykedés kialakítása
- A viselkedésproblémák megelőzése.
- Ezzel összefüggésben a pedagógus feladata a speciális, egyénre szabott protetikus környezet és eszközrendszer tervezése, kialakítása.

A protetikus környezet elemei:

Tér-idő szervezése (napirend, folyamatábrák, munkaszervezés, munkarend).

Egyéb vizuális információhordozók (pl. képi segédeszközök).

A tér-idő szervezése

A térstruktúra a tevékenységek megfelelő térhez kapcsolását, az időstruktúra a tevékenységek sorrendiségének kialakítását jelenti.

A napirend alkalmazása

A napirend lehet tárgyias vagy képes.

- Tárgyas: a gyermek képességeitől függően alkalmazhatóak az aktivitásokban használt konkrét tárgyak, kisebb, de azonos funkciójú tárgyak, tárgyak részei, metszetei. A tárgyias napirend tanításának alapfeltétele, hogy a gyermek tudjon tárgyat tárggyal egyeztetni.
- Képes: Fotók, rajzok, piktogramok a tevékenységek nevének szóképével. A képes napirend használata esetén meg kell győződni arról, hogy a gyermek tárgyat-képpel, képet képpel egyeztet.
- Minden esetben csak a gyermek számára átlátható időtartamot jelezzük előre, a napirend hossza ennek megfelelően a következőképpen alakulhat:
  - csak a soron következő tevékenységet jelzi,
  - két egymást követő aktivitást jelez előre,
  - néhány egymást követő aktivitás jelenik meg a napirendben,
  - a nap teljes programja előre látható.

A gyermeki tevékenységformák

A játék és munka szerepe a fejlesztésben

„A pervazív fejlődési zavarban szenvedő kisgyermekek játékfejlődése a normál fejlődésmenettől jelentősen eltér. Az alapvető nehézségek az autizmusban tapasztalható kognitív sérülésből, a szimbolikus gondolkodás fogyatékoságából fakadnak. Nem képesek például felismerni, hogy a játéktárgy nem csupán eszköz, hanem egy másik, a valós életben előforduló tárgyat is reprezentál. Az autista gyermekek játékfejlődésének egyik sajátossága, hogy gyakorlatilag teljesen hiányoznak belőle a játék szimbolikus és kreatív vonásai.”

Kapcsolatot teremteni sem a gyerekekkel, sem a felnőttekkel nem tudnak a játékban. Magányosan, gyakorló játék szintjén tevékenykednek. Szeretik a mozgó alkatrészeket, gyakran pörgetnek tárgyakat szemük előtt, vagy egy autó kerekét. A konstrukciós játékra való képességük ritkábban sérült.

Tanítani kell őket a játszásra, játékkal való időtöltésre.

Az autista gyermek számára a gyakorló, didaktikus és konstrukciós játékok alkalmasak arra, hogy sikerélményhez jussanak. Az egyes gyermekek között nagy különbségek észlelhetők e területen is.

Lényegesen nagyobb nehézséget jelentenek a szabályjátékok, mivel a szabályok egy részét sérülésükből adódóan nem értik (pl. bújócska, fogócska, "becsapáson" alapuló szabályait).

Munka jellegű tevékenységekre nehéz megtanítani őket. Az önkiszolgálás, öltözködés folyamatos felnőtt képzés és kontroll mellett elérhető.

A fejlesztés (speciális) tartalmi eszközei

Célunk

A szociális és kommunikációs készségek fejlesztése

- közös tárgyra irányított figyelem, szemkontaktus és mutató használata a szociális kommunikációban,
- beszéd, metakommunikáció, alternatív kommunikáció használatának tanítása,
- Alapvető szociális-kommunikációs alapozó és kognitív készségek fejlesztése: figyelem, várakozás, sorra kerülés kivárása, testi közelség, testkontaktus elviselése.

Feladataink

- Az önálló tevékenységhez szükséges kommunikációs, kognitív, szociális készségek tanítása, a megszerzett ismeretek, kialakult készségek gyakorlása, szinten tartása.
- A strukturált munkahelyzet tanításának legfontosabb alapfeltétele, hogy a gyermek tudjon asztalnál ülni, figyelmét a feladatra koncentrálni, sorrendet követni, észlelni a feladat végét és leválni arról.

Ajánlott feladattípusok

- Egyeztetés tárgyat tárggyal, képet képpel, tárgyat, képet funkcióhoz.
- Szortírozás különböző szempontok szerint (szín, forma, méret, funkció, anyagminőség stb.).
- Szerelés (csavarozás, illesztés stb.).
- Csomagolás többféle technikával (dobozba, borítékba stb.).
- Sorrendbe rakás megadott szempontok szerint.
- Önkiszolgálással kapcsolatos feladatok gyakorlása, (gombolás, zipzárazás, cipőkötés stb.).

A kommunikációs készségek fejlesztése

Az alapvető probléma nem a beszéd hiánya vagy fejlődési zavara, hanem a kommunikációs szándék, illetve a kommunikációs funkció megértésének sérülése.

Az óvodáskorú autista gyermekek a kommunikáció értés és használat szempontjából is rendkívül heterogén csoportot alkotnak.

Az óvodába lépő autista gyermekek többsége nem beszél, mások echolálnak, vagyis azonnal vagy késleltetve megismétlik az elhangzottakat, és vannak a nyelvet formai szempontból bizonyos helyzetekben megfelelően használó gyermekek is.

Az értés szempontjából is rendkívül vegyes a kép, némelyik gyermek bizonyos mértékig érti a beszélt nyelvet, mások egyáltalán nem reagálnak a beszédre. Jellemző, hogy a jól beszélő gyermek beszédértése elmarad a beszédprodukciónál mögött. A beszédre valamelyest megfelelően reagáló gyermekek megértésére jellemző, hogy szó szerint értelmezik az elhangzottakat.

A kommunikációs készségeket a gyógypedagógus felméri. A felmérés alapján az óvónőkkel közösen egyénre szabott fejlesztési terv készül az alkalmazható kommunikációhoz.

Vers, mese

Az autista gyermekek nagy része szereti a ritmusos mondókákat, a „más” beszédet, más hanghordozást. Néhányuk elviseli, időnként élvezi is az ölbeli játékokkal járó testkontaktust. Szemkontaktust e tevékenység közben sem lehet velük kialakítani. Beszédük fejletlensége miatt reprodukálni sem tudják a hallottakat, csak befogadni.

Ének, zene, énekes játékok

A legtöbb autista gyermekre hatással van az énekelt és hangszeres zene. Zeneterápiával jól alakítható figyelmük, szociális kommunikációjuk. A mozgásos énekes játékok szabályait azonban nem fogják érteni.

Rajzolás, mintázás, kézimunka.

Eleinte gyakran utasítják el a gyurmát, festéket. Nem szeretik fogni, látni, érezni, szagolni. Ezekkel az eszközökkel finommotorikájukat sem lehet fejleszteni. Szem-kéz koordinációjuk fejletlen, nem tudnak tárgyakra fixálni, ezért gyakran a ceruzával való nyomhagyást sem élvezik. Időről időre fel kell kínálni nekik a lehetőséget e tevékenységekre is.

A külső világ tevékeny megismerése:

Az autista gyermek látszólag nem vesz tudomást a környezetéről. Érdeklődését nehéz felkelteni.

Önkiszolgálási készségek

Szobatisztaság: az óvodába kerülő még nem szobatiszta gyermek esetében orvosi vizsgálattal kell kizárni a késés szervi okait.

Étkezés: az autista gyermekek körében igen gyakoriak az étkezési problémák.

Öltözés: mivel az autista gyermekek kevéssé motiváltak az önállóságra, az öltözés megtanítása gyakori fejlesztési cél.

Tisztálkodás: az öltözéshez hasonlóan a tisztálkodási műveletek (kézmosás, arcmosás, kéz-és arctörölés, fogmosás, fésülködés, orrtörölés) megtanítása is fontos fejlesztési feladatként jelenhetnek meg.

Mozgás

Az autista kisgyerekek a mozgás szempontjából is nagy különbségeket mutathatnak.

Gyakori jellemzőik a sztereotip, repetitív mozgások, pl. hintázás, céltalannak tűnő futkározás, ugrálás, dobálás, hiperaktivitás. Ezek azonban nem a mozgásfejlődés problémái, hanem az autizmusra jellemző szociális, kommunikációs károsodásból, valamint a szerepjátékhoz szükséges képzelet, fantázia sérüléséből származnak.

A mozgásfejlesztés területei

Vizuomotoros készségfejlesztés:

- finommotoros alapkészségek kialakítása,
- percepció fejlesztése,
- testséma és lateralizáció kialakulásának segítése,
- térbeli tájékozódás fejlesztése.

Nagymotoros fejlesztés (Ayres terápia)

8.6. Enyhe fokban mozgássérült gyermekek

A mozgáskorlátozott gyermekek esetében az alábbi szakirányú feladatok kapnak hangsúlyt:

- **Prevenció:** A nevelés, fejlesztés során az egyik feladat a gyermek állapotromlásának megelőzése, az esetleg kialakuló rendellenességek kiküszöbölése. Arra kell törekedni, hogy a másodlagos degeneratív elváltozásokat meggátoljuk. Ennek érdekében az életkornak megfelelő szinten a mozgáskorlátozott gyermeknek ismernie kell a számára káros testhelyzeteket és tevékenységeket is. A megelőzés nem csupán a testi állapot romlására kell, hogy vonatkozzon, hanem az egész személyiségre együttesen. Feladat a másodlagos személyiség- vagy viselkedészavarok kialakulásának megelőzése is.
- **Korrekció:** Ezen feladat megvalósítása során arra törekszünk, hogy mind a testi, mind pedig a személyiségben bekövetkezett károsodásokat a lehető legmagasabb szinten javítsuk, befolyásoljuk, kiküszöböljük. Arra kell törekedni, hogy a sérült funkciókat mindig egyidejűleg korigáljuk, mivel mindegyik hatással van a másik területre is. Természetesen a súlypont mindig a legfőbb hiányosság korrekcióján van.
- **Kompenzáció:** A sérült, kiesett funkciókat - amelyeket biztosan nem lehet korigálni - más tevékenységekkel igyekszünk helyettesíteni. Például: különböző technikai segédeszközök igénybe vétele.

8.6.1. Egészséges életmódra nevelés

➤ *Gondozás, testi szükségletek kielégítése*

A gondozáshoz szükséges feltételek megteremtése speciális elemekkel bővül. Szükség van tárgyi segédeszközökre: kapaszkodók, támaszkodók, csúszásgátlók, különböző rögzítések stb. A tárgyi eszközökön kívül szakszerű segítségnyújtásra van szükség, mely általában az óvónőkre, esetenként a dajkákra hárul. A még nem elsajátított tevékenységeket el kell végezni a gyermek helyett, miközben új sémákat tanítunk egy-egy önkiszolgálási lépéshez. A szomatopedagógus, konduktor vagy gyógytestnevelő segítségével meg kell határozni, hogy mit tesz lehetővé a gyermek mozgásállapota, mi legyen a következő lépés, illetve mi az, amit egyáltalán nem lehet elvárni.

➤ *Mozgásigény kielégítése*

A sérült gyermekeket állandóan motiválni, készíteni kell a mozgásra, a helyváltoztatásra. A nehezebben járó gyermekek segítséggel használják a különböző mozgást fejlesztő – épületen belüli és udvari – játékokat. Adjunk nekik lehetőséget és elegendő teret, hogy csússzanak, mászzanak, guruljanak, és a nekik tetsző módon állandóan mozoghassanak. Minden mozgásos játékba vonjuk be őket, szerepeltessük sokat, főképpen az olyan játékokban, melyeket jól tudnak végezni. Készítsük őket állapotuktól, lehetőségüktől függően az ép gyermekek mozgásainak utánzására. Az

egészséges gyermekeket neveljük úgy, hogy mozgásos játéukba vonják be sérült társaikat is.

A lehetőségekbe minden szinten bekapcsolódhat a mozgáskorlátozott gyermek, de annak kritériumait a szakember határozza meg a mozgásállapot függvényében. Feltétlenül fontos annak ismerete, hogy egy-egy mozgáskorlátozott gyermek számára melyek azok a káros mozgásformák, tevékenységek, amelyeket semmilyen körülmények között sem végezhet.

➤ *Egészségvédelem, edzés*

Az egészség védelméhez, megőrzéséhez fontos, hogy a gyermekek szervezete alkalmazkodni tudjon az őket érő hőmérsékletváltozásokhoz, az időjárás változásaihoz, az évszakváltással járó egyéb körülményekhez.

A mozgáskorlátozott gyermekek szempontjából ez kiemelt jelentőségű, mivel az ő hőháztartásuk sok esetben megváltozik.

A csoportszobák hőmérséklete, a szellőztetés, a páratartalom állandó figyelemmel kísérése, szinten tartása szükséges.

8.6.2. Érzelmi nevelés és szocializáció

A mozgássérültek érzelmi igénye a személyiség megváltozott fejlődése miatt fokozottabb, mint ép társaiké. Egy-egy helyhez, személyhez sokkal jobban kötődnek, a változásokat nehezebben tűrik. A körülöttük levő problémákat, nehézségeket hamarabb észreveszik, reakciójuk ezekre erősebb. A labilitást rosszul viselik, ezeket a helyzeteket nem értik meg, ezért nem érzik magukat biztonságban.

A felnőtt – gyermek és a gyermek – gyermek kapcsolatban tükröződjék a megértés, az elfogadás légköre, szeretetteljes megnyilvánulásokkal ötvözve. Az ép és a mozgáskorlátozott gyermek kapcsolata során előfordulhat, hogy az ép gyermek a sérültet utánozza, beleélve magát az ő helyzetébe. Ez természetes életkori sajátosság, és segíti az empátiás képességének alakulását.

Az érzelmi hatás legfőbb eszköze az élménynyújtás. A közös élmény megélése során gyakran elmosódnak, illetve megszűnnek a testi és fizikai képességek különbözőségei (pl. bábelőadás megtekintése, farsang stb.).

Az óvónő a speciális segítő szakembertől kap segítséget ahhoz, hogy a sérültekkel szemben megfelelő követelményeket állítson, az elvárásokat a helyes irányba terelje. Továbbá tájékozódik arról, hogy a gyermekek milyen tevékenységeket hogyan képesek elvégezni és mi várható a fejlődésük során.

8.6.3. Értelmi nevelés, fejlesztés

Feladatunk, hogy szükség esetén a gyermekek értelmi fejlesztése speciális módszerek illetve eszközök felhasználásával egészüljön ki.

Mozgáskorlátozott gyermekek esetében a mozgáskárosodáshoz csatlakozhat értelmi sérülés. Ezen kívül másodlagos értelmi elmaradások jelentkezhetnek, melyek a percepció, az érzékelés - észlelés, a taktilitás és más funkciók zavarából eredhetnek. Azonban ez nem jelenti azt, hogy minden mozgáskorlátozott gyermeknek szüksége van speciális értelmi fejlesztésre.

Amennyiben a TKVSZRB javasolja a kognitív képességfejlesztést, azt gyógypedagógus végzi.

8.6.4. Tevékenységformák

➤ *Játék*

Ügyelni kell arra, hogy, az épek vigyázzanak sérült társaikra és a sérülés mértékétől függően a mozgáskorlátozott gyermekek is igyekezzenek alkalmazkodni társaikhoz. A mozgáskorlátozott gyermek számára nagyobb hely kell, hogy megfelelően tudjon mozogni.

A mozgásszervi károsodás következtében kialakult kommunikációs zavarokkal küszködő gyermeket igyekszünk minél hamarabb résztvevővé tenni az épekkel való közös játékban.

➤ *Munka jellegű tevékenységek*

A mozgássérült gyermekek általában kevésbé tudnak részt venni a munka jellegű tevékenységekben, de ők is képesek rá. Gondot jelenthet, hogy a segédeszköz használata miatt foglalt a kezük, vagy a helyváltoztatás még nem eléggé stabil, túlzottan leköti figyelmüket. Azonban fokozatosan ők is el tudják sajátítani - speciális eszközökkel és személyi segítségadással - ezeket a tevékenységeket. Nagy öröm számukra, mert érzik, hogy rájuk is számítanak, sikereik vannak, mely az önbizalmukat növeli, az ép környezetbe való integrálódásukat nagymértékben segíti.

➤ *Tanulás*

A tanulás akadályokba ütközhet, lassabb tempóban történhet. Az érzékelés és észlelés nehezítettsége, az energiáknak a mozgásra való összpontosítása, a rövidebb idejű koncentrációs készség, a manipuláció akadályozottsága okozhatja a problémákat. Szükség esetén gyógypedagógus segíti az elmaradás kompenzálását. Feladat minden életkorban megkeresni az egyéni adottságokat figyelembe véve az optimális terhelhetőségi szintet. Olyan tevékenységekre van szükség, amelyek a gyermektől erőfeszítést igényelnek, de azokat sikerrel meg tudja oldani.

8.6.5. A fejlesztés tartalmi eszközei

➤ *Vers, mese*

Az épektől való eltérés egyrészt a vers és mese hallgatása, másrészt pedig a megélése és reprodukálása során jelentkezhet.

A hallgatás során a helyes és biztonságos testhelyzet megválasztásával segíthetjük az érdeklődés fenntartását, hogy a helyzet megtartása ne vonja el a figyelmét. A problémát okozhatja az is, hogy a kóros izom belövellésekkel a gyermek zajt csap maga körül, így nem hallja tisztán a szöveget. Reflexgátló, optimális testhelyzettel ez kiküszöbölhető, mely helyzetet az adott gyermeknél a speciális segítő pedagógus határozza meg és alkalmazását megtanítja az óvónőnek.

Más jellegű probléma lehet a hallottak visszaadása. Nehézséget jelenthet egy-egy jelenet mozgásos eljátszása, vagy a szöveg pontos - hallás utáni - megtanulása, illetve visszaadása.

➤ *Ének, zene, énekes játék*

A ritmus és a tempó érzékelése és főképpen pontos utánzása, visszaadása esetenként nem tökéletes. Sokszor már az érzékelésüknél probléma jelentkezik, mely az egyéb területeken jelentkező (hallási, látási) perцепciós zavarokból, illetve ezeken keresztül a tökéletlen, hiányos megismerésből ered. Előfordulhat, hogy a problémát az okozza, hogy a gyermek nem tudja a mozgást jól kivitelezni.

Az énekek, mondókák mozgással való kísérése általában a mozgáskorlátozottság miatt akadályokba ütközik vagy módosul. Mivel a mozgáskorlátozott kisgyermek

sok esetben nem képes a mozgás pontos kivitelezésére, az ének, a mondóka tanulása is nehezített, illetve pontatlan lehet, több időt vehet igénybe.

A közös éneklés örömszerző hatása miatt a sérült gyermekeket mindig vonjuk be az énekes játékokba; akár külső segítség - dajka stb. igénybevételével.

➤ *Rajzolás, mintázás, kézi munka*

Mozgáskorlátozott gyermekeknél a legfontosabb, hogy megtaláljuk a kényelmes, biztonságos, helyes ülést, melyben "ellazulva" tud "alkotni", melyben nem akadályozzák az esetleges kóros reflexei, tónusbelővellései.

- A sérült kisgyermek - a mozgás akadályozottsága miatt kevesebb ismerettel rendelkezik a szűkebb és tágabb környezetéről, a világról - nem tapasztalja meg kellő mértékben. A percepció zavarai - a nem megfelelő megismerő funkciók - miatt torzulhat a környezetről alkotott kép, hibás vagy hiányos információk juthatnak el a gyermekhez, mely jól lemérhető az ábrázolásában is.
- A térformák és síkbeli képek alakítása kisebb-nagyobb akadályokba ütközik a kéz tökéletlensége, az izmok nem megfelelő működése, a koordinációs zavar, az ízületek elváltozásai, illetve a mozgástervezés finommotorikabeli zavarai miatt.
- Probléma lehet, hogy a gyermek gondolkodásában sokkal előrébb jár, mint amit mozgásállapota szerint meg tud alkotni, ez sorozatos kudarcélményhez, frusztrációhoz vezethet.

A sérült gyermekek is szívesen ábrázoljanak, az eszközökkel szembeni félelmüket oldjuk fel! Minden problémás esetben használhatunk segédeszközt (pl. vastagabb rajzeszközt, csúszásgátló alátétet, papírlefogót stb.), de lehetőleg csak akkor adjuk ezeket a gyermekeknek, amikor az valóban szükséges és indokolt.

Az alapokról induló információkat kell átadnunk és segítséget kell nyújtanunk a tér- és nagyságfogalom alakítása, illetve a téri ábrázolás elsajátítása során.

Mindig legyen elegendő idő, feltétel, eszköz, megfelelő hely és türelem.

➤ *Mozgás*

Az óvodáskorú mozgáskorlátozott gyermek épp az életkorra jellemző tevékenységben, a mozgásban gátolt. A mozgás speciális fejlesztése szakembert igényel, aki komplex módon végzi a mozgás és a következményes vagy társuló elváltozások, károsodások terápiáját.

Az óvodai élet során az óvónőnek tisztában kell lennie

- a sérülés okával, a diagnózissal, a tünetekkel,
- a legszükségesebb teendőkkel,
- a káros mozgásformákkal.

A szomatopedagógus, konduktor, vagy gyógytornász tervezi a mozgáskorlátozott gyermekek csoporton kívüli fejlesztését és tanácsot ad a csoporton belüli tevékenységhez, meghatározza a káros és szükséges mozgásformákat, a korrekciós helyzeteket és a korrekcióhoz vagy fejlesztéshez szükséges eszközöket. Mindezeket célszerű dokumentálni az óvodai naplóban.

Minden gyermek számára kiemelt a térbeli tájékozódás, a nagymozgások és a mozgáskoordináció (szem - kéz - láb koordináció) fejlesztése.

A külső világ tevékeny megismerése

- Testsémájuk, testük ismerete a kóros mozgások, illetve bizonyos esetekben a mozgásszegény életmód miatt módosul, megváltozik, fejletlen, kóros lehet.
- Az állatokkal és növényekkel való ismerkedést sérült kisgyermek esetében minden bizonnyal alacsonyabb szintről kell indítanunk, ugyanis sokszor kevesebb a megelőző tapasztalatuk.

- A közlekedési eszközök ismerete hiányos lehet, mert aki messzebb lakik, jórészt autóval utazik; esetleg közlekedési eszközt nem is tud igénybe venni.
- A környezeti jelenségek megismerése hasonló, mint az ép gyermekeknél, sőt, ezek hatása időnként erősebben érvényesül.
- Az időjárást és annak hatását az öltözködésre, a tervezett program vagy tevékenység megváltozását érzékelik.

Környezetünk formai és mennyiségi viszonyai

- Percepciós zavarok is akadályozhatják őket a képességek elsajátításában. A vizuális percepció zavarai esetén nehézséget okoz, hogy felismerjenek bizonyos hasonlóságokat, különbségeket, nehezebben tudnak építményeket létrehozni, tárgyakat, mennyiségeket, méreteket felismerni, összemérni. A tükörképpel való tevékenykedés, a mennyiségi-, téri reláció felismerése is akadályokba ütközhet. A darabszám változásait sokszor csak nagy eltéréseknél észlelik.
- Problémát jelenthet a kineztiázia és a taktilitás gyengesége. A kineztiázia zavarakor a tér- és síkbeli tájékozódás akadályozott, ez főképp a geometriai ismeretek elsajátításánál okoz gondot. A taktilitás gyengesége miatt egyrészt a geometriai jellegű tevékenységek módosulnak, ugyanis a tárgyakkal való manipuláció probléma lesz. Másrészt minden olyan tevékenységben elmaradnak, amelyekhez valamilyen tárgy tulajdonságait vesszük alapul (pl. összehasonlítás, válogatás, sorba rendezés, mérés, becslés).
- Különösen fontos, hogy a gyermekek minél több közvetlen és közvetett élményben részesüljenek.
- A matematikai képességek elsajátításához fejleszteni kell a percepciót (vizuális, kineztiázia, taktilitás), a kézügyességet, logikai készséget, a szám- és mennyiség fogalmat, a téri- és síkbeli orientációt, az analógiás gondolkodást, az emlékezetet.

9. Programunk feltételrendszere

9.1. Óvodánk személyi feltételei, szervezeti felépítése

Célunk

- a működésünk feltételrendszerében a törvényesség betartása,
- nevelőtestületünk szakmai elhivatottsága, felkészültsége, kulturáltsága, munkamorálja legyen példa értékű,
- humánerőforrás fejlesztés,
- a szülői igények felmérése, együttműködés a szülői házzal az óvoda adottságai és lehetőségei figyelembe vétele mellett,
- működési rendünk és a munkarendünk összehangolása, rugalmas igazítása a változásokhoz,
- pedagógiai munkánkat segítő szakemberek biztosítása a speciális feladatok ellátásához.

Dolgozói létszámnyilvántartás tagóvodánként

2009-2010	Óvónő	Dajka	Óvodavez. függetl.	Titkár	Karban- tartó	Egyéb	Összesen
Csókai	8	5	0	0	1	0	14
Erzsébetvárosi	8	5	0	0	1	0	14
Fáy A. ltp-i	12	7	1	1	1	2 ped.assz.	24
Huszár ltp-i	12	7	0	0	1	0	20
Kéttornyúlaki	2	2	0	0	1	0	5
Nátuskerti	8	5	1	1	1	0	16
Tapolcafői	2	2	0	0	1	0	5
Tókeri	6	4	0	0	1	0	11
Vajda P. ltp-i	10	6	1	1	1	1 kondukt. 1 gyógyped. 1 gyerm.felügy	19
Szivárvány	12	7	1	1	1	0	22
Összesen	80	50	4	4	10	5	153

Nevelőtestületünk jellemzői

- Egész személyiségével nevel, követendő pozitív erkölcsi mintául szolgál, cselekedetei hitelesek.
- Szakmai elhivatottsága, felkészültsége, kulturáltsága, munkamorálja példa értékű.
- Igényli az emberi és szakmai megújulást.
- Magatartásában és megjelenésében példamutató.
- Káros szenvedélytől, megbotránkoztató, közizlést sértő magatartástól mentes életet él.
- A nevelőtestület, nevelőközösség tagjai kölcsönösen megbecsülik, tisztelik egymást, hatékony munkakapcsolat kialakítására törekednek.
- A felmerült konfliktusokat kulturáltan, megértéssel, az okok megszüntetésével próbálja megoldani.
- Az adott lehetőségek, feltételek határain belül a lehető legjobb szakmai tudása szerint végzi munkáját.
- Viselkedését, tetteit, szavait a gyermekekért érzett felelősség hatja át.
- Gondoskodik arról, hogy a gondjaira bízott gyermekeket semmilyen hátrányos megkülönböztetés ne érje (képesség, vagyon, rang, vallás, bőrszín).
- Nevelési tanácsaival segíti a gyermekek harmonikus személyiség fejlődését.
- A nevelés eredményességéhez rendelkezik a következő személyiségjegyekkel: emberszeretet, lelkiismeretesség, türelem, empátia, önzetlenség, a másság elfogadása, kreativitás, döntésképeség, optimizmus, határozottság és rugalmasság, nyíltság, tudatosság, szervezőkészség, önismeret, önkontroll és felelősségvállalás.
- Biztosítja a szülőknek azt a jogát, hogy a gyermekükről teljes körű információt kapjanak. Erre minden alkalmat szívesen felhasználunk, ügyelve arra, hogy a személyes információt a szülőnek bizalmasan közöljük. Az egyéni beszélgetések során is a gyermek iránti szeretete, elfogadása a mérvadó. (Először kiemeljük, hangsúlyozzuk a dicsérhető pontokat, majd a javítandókat úgy adjuk elő, hogy a szülő érezze a kibontakozás, a fejlődés lehetőségét, ismerje fel, hol tud segíteni).
- Értékei között szerepel a hazafiság, a nemzeti kultúra, a magyar nyelv és a hagyományok ápolása, a művészetek tisztelete.

- Arra törekszik, hogy meleget sugárzó, elfogadó, elsősorban a gyermek testi, szellemi, erkölcsi növekedését előmozdító, önmegvalósítását szem előtt tartó, azt segítő nevelő legyen.
- Felismeri, és személyes megnyilvánulásaival képviseli a természettisztelő magatartást, a környezettudatos életvitelt.
- Napi tevékenységében, hivatása gyakorlása során közvetlen és tágabb környezetéhez való viszonyában tudatosságot és felelősséget tanúsít a természet és a társadalom harmóniája, fenntarthatósága iránt, környezetbarát életvitelt képvisel.
- Munkája során állandó önképzéssel gyarapítja tudását, emellett a szervezett (7 évenkénti) továbbképzésben, és saját tapasztalati úton megszerzett tudását megosztja kollégáival.

Önbecsülésünk mellett, a munkatársak között kialakítandó kapcsolatban létfontosságú, hogy kellő figyelemmel, megbecsüléssel, tisztelettel és jóindulattal forduljunk egymás felé. Minden dolgozónk hatással van az óvodáinkba járó gyermekekre. Ezért a pedagógusok és az egyéb dolgozók kapcsolata a gyermekek és a szülők szemében mintája a társadalmi érintkezésnek, jellemzője a másik embernek járó tisztelet és megbecsülés.

Óvodapedagógusaink kapcsolatára a vezetéssel, az óvoda egyéb dolgozóival, pedagógiai munkát segítő szakemberekkel, a fenntartó és az oktatásirányítás szakembereivel jellemző a tárgyilagosság, a szakmai őszinteség, a kölcsönös bizalom és tisztelet.

Egyéb szakmai kapcsolatainkban az értékek tisztelete, a fejlődés iránti fogékonyság és a pedagógushivatás iránti elkötelezettség a domináló.

A nevelő munkát segítő dajkák jellemzői

Az óvónő-dajka partnerkapcsolat kiszélesedett. Együttműködésük a gyermekek érdekében kívánatos.

A dajka, az óvodai programok és a csoport életéhez tartozó tevékenységekben közreműködő segítő személy. A közreműködés eredménye a gyermekek napirendjének gördülékenysége. Segíti a gyermeknek megfelelő életszervezést, a differenciált egyéni bánásmódra, fejlesztésre való idő megnövelését. Fontosnak tartjuk, hogy nevelő munkánkat szakképzett dajkák segítsék. Felkészülésüket intézményen belüli képzéssel is támogatjuk.

A napi konyhai és környezet esztétikai, valamint szervezési feladatok mellett a gyerekek napirendjéhez igazítva – az óvónők irányítása mellett - bekapcsolódnak a gyermekek napi óvodai életébe. Fent írtak tükrében a dajka is mintául szolgál a gyermek számára, ezért viselkedése, beszéde, személyi higiéniája, ápoltsága, gondozottsága példa értékű.

Az óvodapedagógus útmutatása alapján érvényesíti a differenciált bánásmód elvét, meghagyva a gyermeki próbálkozás, önállósodás lehetőségét.

Munkaszervezési alapelveink

Óvodánk nyitva-tartása a reggel 6 és délután 17 óra közötti időkeretben, évente a szülők igényeinek felmérése után, tagóvodánként kerül megállapításra.

- Óvodánkban a nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus. Jelenlétük a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek.
  - Óvodáinkban csoportonként két szakképzett óvónő látja el a nevelőmunkát.
  - Az óvónők váltva dolgoznak, így egyforma felelősség és terhelés hárul rájuk.
  - A jól együttműködő óvónőpáros jó hatással van a gyerekekre, ezért lehetőség

szerint hagyjuk minél tovább együtt dolgozni őket.

- A pályakezdő óvónőt gyakorlottabb kolléganő mellé osztjuk.
- Munkabeosztásukat az átfedési idő rugalmas kezelésével, az óvoda feladatai és a csoportbeosztások szerint határozzuk meg.

Az átfedési időt – a napi állandó tevékenységeken túl - a gyermekek között változatos játéktevékenységekbe ágyazott élménynyújtásra, beszélgetésre, az egyéni bánásmód megvalósítására, differenciált és speciális képességfejlesztésre fordítjuk.

- Az óvodapedagógusi tevékenységnek, és az óvoda működését segítő nem pedagógus alkalmazottak összehangolt munkájának hozzá kell járulnia az óvodai nevelés eredményességéhez.
  - Nevelő munkánkat csoportonként egy dajka segíti közvetlenül.
  - A dajkák aktív közreműködői, segítői munkánknak, ezért megismertetjük velük csoportjaink nevelési feladatait, bevonjuk őket annak megvalósításába.
  - Mivel a gyermekekkel folyamatos a kapcsolatuk, ezért kérjük őket, hogy segítő, támogató attitűddel, pozitív, felnőtt modellként befolyásolják a nevelési légkört, segítsék a nevelés egész folyamatát.
  - Tagóvodánként egy-egy fő dajka végzi a csoporton kívüli konyhai, takarítási és egyéb teendőket.

Óvodánk dolgozóinak munkarendje az óvoda működési rendjéhez igazodik. Beosztásukat az érvényes jogszabályok alapján, a speciális célok és feladatok figyelembe vételével évente határozzuk meg. A személyre szabott konkrét teendőket és óvodánk működési rendjét az SZMSZ tartalmazza.

A pedagógiai munkát segítő szakemberek

Pedagógiai munkánk hatékonyságát növeli, hogy bizonyos feladatok ellátására speciális szakemberek segítségét is igénybe vesszük.

Logopédus – a gyermekek beszédhibáinak, kommunikációs zavarainak felmérését, korrekcióját végzi és irányítja.

Szurtopedagógus - A sajátos nevelési igényű hallássérült gyermekek speciális fejlesztését utazó szurtopedagógus végzi, tanácsaival segíti az óvónő integrációs pedagógiai munkáját.

Védőnő – Látogatja a hátrányos helyzetben nevelkedő gyermekeket. Végzi a gyermekek időszakos tisztasági vizsgálatát.

A továbbiakban is szeretnénk fenntartani a hatékony együttműködést a fentebb említett szakemberekkel, hiszen ők is hozzájárulnak ahhoz, hogy pedagógiai munkánk hatékony legyen.

Konduktor - A speciális csoport konduktori feladatainak ellátásán túl, a normál csoportokban besegít az arra rászoruló gyerekek heti kétszeri nagymozgás fejlesztésébe, a normál csoportokban mozgáskoordinációs problémák esetén a gyermek megfigyelése, tanácsadás szülőnek, óvónőnek a korrekcióra, esetleg egyéni fejlesztés. Gyermekorvosok által korai életszakaszban felfedezett kötött mozgásos csecsemők fogadása tanácsadásra, ha szükséges, bölcsődei korai fejlesztésük ellátása, szakmai segítségnyújtás, tanácsadás a szülőknek, óvónőknek, folyamatos kapcsolattartás a gyógypedagógussal, szakorvosokkal, segédeszköz gyártókkal.

Gyógypedagógus - a speciális csoport gyógypedagógiai feladatainak ellátásán túl a Nevelési Tanácsadó szakvéleménye alapján BTM-es, SNI-s gyermekek ellátása az óvodák normál csoportjaiból. Az arra rászoruló gyerekek nagymozgás fejlesztésében

szakmai segítségnyújtás, tanácsadás a szülőknek, óvónőknek, kapcsolattartás szakértői bizottságokkal, védőnőkkel.

Gyógytestnevelő - a hét egy napján kötelező órájában gyógytestnevelés foglalkozás tartása az arra rászoruló, szakorvosi véleménnyel és javaslattal rendelkező gyerekeknek. A diagnózisok begyűjtése, nyilvántartása, sérülés-specifikus tervezés, a tevékenységének adminisztrálása a *Gyógytestnevelési naplóba*. Kapcsolattartás, szakmai segítségnyújtás, tanácsadás a szülőknek, óvónőknek.

9.2. Óvodai életünk megszervezésének elvei

9.2.1. Csoportszervezés

- A csoportok kialakítását a mindenkori jelentkezők életkor szerinti összetétele határozza meg. Elsősorban vegyes életkorú csoportok kialakítására törekszünk.
- Óvodánkban a csoportok szervezésénél biztosítjuk a felmenő rendszert. Ezzel erősítjük a gyermekek közösséggé való szerveződését. A gyermekek ragaszkodnak óvónőikhez és a dajkájukhoz, ezért a teljes óvodai életük alatt, a megkezdett csoportjukban töltik mindennapjaikat, mellyel növeljük biztonságérzetüket, bizalmukat.
- A csoportok kialakításakor ügyelünk a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek arányára, és lehetőség szerint figyelünk a korosztályok és a nemek elosztására is.
- A gyermek csoportba való beosztásánál, a lehetőségekhez mérten, a szülők igényeit is igyekszünk teljesíteni – a testvérpár, gyermektársak, óvónők tekintetében.
- Nyári időszakban – június 1-től augusztus 31-ig a létszám csökkenésével összevont csoportokat működtetünk.

9.2.2. Életmódszervezés

Az óvodai nevelési év a szeptember 1-től augusztus 31-ig tartó időszakot foglalja magába.

A gyermekek egészséges fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napi-, és a hetirend kidolgozásával biztosítjuk a feltételeket.

A csoportok napi- és hetirendjét a csoportban dolgozó két óvónő alakítja ki, a csoport életkori sajátosságait, a gyermekek fejlettségi szintjét figyelembe véve, igazodva a tagóvoda nyitva tartásához és alkalmazkodva a többi csoport rendjéhez.

Napirend

- Napirendünk tudatos, gyermekekhez igazodó, alakításában elsődleges szempont a gyermekek testi szükségleteinek és mozgásigényének a kielégítése.
- A jó napirend feltétele annak, hogy a gyermekeknek nyugodt óvodai életet és optimális életritmust biztosítsunk.
- A rendszerességgel és az ismétlődésekkel, kiszámíthatóságot, érzelmi biztonságot teremtünk számukra. Napirendünket a gyermekek életkori szükségleteit kielégítő folyamatosság, a rugalmasság és a kötetlenség jellemzi.

- Arra törekszünk, hogy a várakozási időt a minimálisra csökkentjük, a gyermek a nap folyamán minden tevékenységét nyugodtan, sürgetés nélkül tudja végezni, és a lehető legtöbb időt szabadjátékkal tölthessen.
- Különös figyelemmel érvényesítjük az alvás-pihenés, a szabad levegőn való tartózkodás és a táplálkozással kapcsolatos szükségletek kielégítését, valamint a mentálhigiénés gondozást.
- Figyelembe vesszük az évszakok jellegzetességeit is.
- Feladatunk, hogy megfelelő időtartamú, párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységeket tervezzünk, szervezzünk.

A nyitástól 12 óráig tartó délelőtti időszak magába foglalja a következő tevékenységeket:

- játék, játékba ágyazott tevékenység, tevékenykedtetés,
- játéktevékenységen belüli mikroszoportos foglalkozás, fejlesztő tevékenység (a hetirend alapján),
- tízóraizás,
- testi szükségletek kielégítése, testápolási teendők, öltözködés,
- munka jellegű tevékenységek,
- mozgás (bent, kint).

12 órától az óvoda zárásáig a délutáni tevékenységek folynak:

- ebéd,
- testi szükségletek kielégítése, testápolási teendők, öltözködés,
- pihenés,
- uzsonna,
- játék, játékba ágyazott tevékenység, tevékenykedtetés, testápolási teendők, öltözködés,
- munka jellegű tevékenységek,
- mozgás.

Az óvodán belüli csoportok napirendjét úgy hangoljuk össze, hogy lehetővé tegyük az óvodaközösség udvari közös játékát is.

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja.

Minden óvodai csoportunk hetirend szerint működik, mely segíti a gyermekek biztonságos, kiegyensúlyozott óvodai életét, formálja, alakítja a közösségi szokásokat, szabályokat.

Hetirend

- A hetirend kialakítása a tudatos tervezést szolgálja.
- Természetesen mindig figyelembe vesszük a gyermekek igényeit, érdeklődését és a spontán adódó helyzeteket. Így a hetirend bármikor a gyermekek érdeklődéséhez igazítható.
- A tervezésnél lényeges szempont számunkra a témák szerinti csoportosítás és komplexitás, hiszen a gyermeki gondolkodás egységes egészben látja a világot.

- Természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon érdekesebbé tudjuk tenni megvalósulását.
- Gondoskodunk a gyermekközösségben végezhető sokszínű, életkornak és fejlettségnek megfelelő tevékenységekről, különös tekintettel, a mással nem helyettesíthető szabad játékról, és e tevékenységen keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltségterületek közvetítéséről.

Óvodai életünk tevékenységeit a játékidőn belül biztosítjuk spontán, vagy szervezett formában:

- Mese, vers
- Ének, zene, énekes játék
- Rajzolás, mintázás, kézimunka
- Mozgás
- A külső világ tevékeny megismerése

A nyári élet időszakában is tartalmaz, a gyermeki szabadságot tiszteletben tartó, gondosan megtervezett tevékenységet folytatunk. Az év közben már kialakított szabályok, szokások megtartásával lehetőséget adunk a gyermeknek arra, hogy az évszak örömeit szabadabban élvezze, kötetlenebb formában biztosítunk változatos tevékenységet, lehetőséget a fejlődésre.

9.2.3. Szolgáltatásaink

Az óvodák eltérő lehetőségeit figyelembe véve, a szülők előzetes igényeinek felmérése alapján, pedagógiai kontroll mellett, a megfelelő létszám esetén ingyenes és önköltséges szolgáltatásokat is szervezünk.

Változatos, az óvodás gyermek életformájához, a gyermeki érdeklődéshez és az egészség megőrzéséhez igazodó tevékenységek illeszkednek óvodánk arculatához, egyéni sajátosságaihoz és erősítik azt.

Óvodánk kínálata:

- gyógytestnevelés,
- tartásjavító torna,
- óvodás torna,
- gyermek néptánc,
- báb-, és színházlátogatás,
- óvodai gyermekkirándulás,
- nyelvi játszótér,
- zene óvoda,
- hittanoktatás,
- játékos úszásoktatás,
- futbalozás,
- játszótéri tevékenységek.

9.3. A Városi Óvodák kapcsolatrendszere

Kapcsolatot tartunk a családdal és azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt (bölcsődék és egyéb szociális intézmények), az óvodai élet során (pedagógiai szakszolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, egészségügyi, illetve közművelődési intézmények) és az óvodai élet után (iskolák) meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében.

Kapcsolattartásunk formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükségletekhez.

A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában nyitottak és kezdeményezők vagyunk.

9.3.1. Az óvoda és a család kapcsolata

- Az óvodás gyermek elsődleges nevelési színtere a család. Az óvoda és a család egymásra utaltsága, egymás kölcsönös segítése a gyermeknevelésben az összefogást, az összedolgozást igényli.
- Az óvodában folytatjuk, kiegészítjük, korrigáljuk a családi nevelést és szocializációt oly módon, hogy a család elsőrendűségét mindenkor tiszteletben tartjuk, abba illetéktelenül nem avatkozunk, a család felelősségét át nem vállaljuk.
- A család mintája – viszonyai, érzelmi élete, intelligenciája – meghatározó a gyermek személyiségének alakulásában, ezt erősíteni illetve segíteni, támogatni tudjuk ott, ahol lehet. Gyermekvédelmünk is fokozottan ebbe az irányba fejt ki tevékenységét.
- Az együttnevelés során figyelembe vesszük a családok sajátosságait, szokásait, a segítségnyújtásban a családhoz illesztett megoldást keressük.
- Olyan anyai bánásmódra, testvéri kapcsolatokra hasonlító légkör, érzelmi-hangulati jellemzők megteremtésére törekszünk, amelyek segítenek elfogadhatóvá tenni a kisgyermek számára az óvodai életformát.
- A nyitottság elvét valljuk, melyben folyamatosan és kölcsönösen tájékozódunk, hangsúlyozzuk a napi kapcsolatok szükségességét.

Célunk

- A szülők megnyerése a közös nevelés érdekében.
- A családi élet tiszteletben tartása mellett a szülőkkel egymást segítő, megbecsülő, együttműködő partneri kapcsolat kialakítása annak érdekében, hogy a gyermek fejlődése kiegyensúlyozott legyen, és ezáltal megkönnyítsük számára az óvoda-iskola átmenetet.
- A családok segítése, erősítése.

Együttműködésünk alapelvei

- Kapcsolatunkat a nyitottság és kezdeményezés jellemezze!
- Egyenrangú, tapintatra épülő partnerkapcsolatra törekedjünk!
- Biztosítsuk a család és óvodai élet közötti folyamatosságot!
- Törekedjünk előítéletektől mentes, empatikus, toleráns közeledésre!
- Kapcsolatunkat az egyéni segítség és támogatás vezesse!

Feladataink

- A szülők bizalmának elnyerésére, a családi nevelés megerősítésére, segítésére törekszünk.

- Az óvodai eseményekbe, tevékenységekbe bekapcsoljuk a szülőket és a nagyszülőket.
- Folyamatos betekintést adunk a szülőknek a gyermekük gondozásába, nevelésébe, fejlesztésébe, iskolára alkalmassá tételébe.
- Az együttnevelés, az együttműködés érdekében állandó párbeszédet alakítunk ki annak érdekében, hogy
  - a szülőket megerősítsük szülői szerepükben.
  - a szülőkkel megbeszéljük, hogy mi vár rájuk a gyermekük óvodai életének megkezdésekor,
  - a szülőkkel megbeszéljük a gyermek óvodai életének történéseit.
- Előmozdítjuk, hogy a szülők véleményét nyilváníthassanak az óvodai élet tartalmi szabályozása terén.
- Megismertetjük a szülőkkel: - az óvodás korú gyermek életkori sajátosságait, óvodáink életét, az óvodapedagógusok és az óvodai dolgozók lelkiismeretes munkáját.
- Lehetőségeink szerint pótoljuk a családi nevelésben felmerülő hiányokat, korrigáljuk a lemaradást.
- Vállaljuk, hogy a gyermeket óvjuk, gondozzuk, szeretetteljes légkörrel vesszük körül, képességeihez mértén hozzáértéssel fejlesztjük. Megtanítjuk mindarra, amire egy óvodás korú gyermeknek szüksége van, amire feltételrendszerünk, környezetünk lehetőséget ad.
- Minden gyereket egyéni képességének megfelelően fejlesztünk, hogy alkalmassá váljon az iskolai életre, ideértve a különleges gondoskodást igénylő, valamint a kiemelkedő képességű gyermekeket is.

Kapcsolattartási formáink

- Beíratás, óvodabemutató.
- Befogadás a család igényei szerint, a fokozatosság elvének betartásával.
- Családlátogatás a szülő meghívása vagy az óvodapedagógus kezdeményezése alapján.
- Napi kapcsolattartás.
- Nyílt napok, fogadóórák, szülői értekezletek.
- Közös programok pl.: együtt ünneplés, munkadélutánok, játszóház, kirándulások.
- Tájékoztatás, programajánlás faliújságon, az óvodai honlapon keresztül.
- *Szülői Szervezet:* Az óvodák szülői közösségéből óvodánként megválasztott képviselők.

9.3.2. Társintézményeink

Bölcsőde: Óvodáinkba a város valamennyi bölcsődéjéből érkeznek gyermekek, korlátozott a kapcsolatunk területi elhelyezkedésük miatt.

Iskola: A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a helyi sajátosságokhoz, igényekhez. A már kialakult élő kapcsolatokat ápoljuk, erősítjük.

9.3.3. Egyéb kapcsolataink

Fenntartó - Pápa Város Önkormányzata: a törvényességnek, a fenntartói elvárásoknak és a helyi szabályozóknak megfelelően.

KKI GAESZ: pénzügyi, gazdálkodási feladatok terén.

Óvodai konyha: óvodai étkeztetés, különleges étkeztetés, egészséges életmód.

Egységes Pedagógiai Szakszolgálat: logopédiai szűrés és ellátás helyben, az óvodákban.

Nevelési Tanácsadó: óvodáink jelzésére, kapacitásuk függvényében szakmai segítséget nyújtanak a rászorulóknak.

Szakértői és Rehabilitációs Bizottság: a fejlődésben elmaradt gyermekek vizsgálata.

Egészségügyi Szakszolgálatok: egészségügyi problémák esetén az egészségügy megfelelő területeivel.

Egyesített Szociális Intézmény Gondozási Központ – Gyermejjóléti szolgálat - és Családsegítő Szolgálat: Kapcsolatot tartunk, a jelzett problémákra minden esetben aktívan együttműködve keressük a megoldást.

Gyámhivatal: Szükség szerinti kapcsolat felvétel.

Közművelődési intézmények: az óvodás korosztálynak kínált programokon való részvétel.

Pápa Város és Vonzáskörzete Óvodapedagógusainak Egyesülete: szakmai kommunikáció, tapasztalatcsere, óvodapedagógiai konferenciák szervezése.

Kisebbségi Önkormányzat és Szervezetek

Egyházak

Sportlétesítmények – Várkertfürdő

Bázisreptér, NATO kontingens

9.4. Pedagógiai adatrögzítésünk, nevelő munkánk tervezésének fő elemei

Pedagógiai munkánk eredményessége megkívánja a nevelő munka tudatos írásbeli tervezését, elemzését, a nevelési-fejlesztési eljárások leírását, valamint a gyermekek fejlődéséről megfigyelések, tapasztalatok, megállapítások rögzítését, szükséges egyéni fejlesztésük dokumentálását.

Naprakészen, az Útmutató alapján vezetjük a *mulasztási naplókat*.

Csoportnapló

Helyi programunkhoz igazított, saját kidolgozású csoportnaplót vezetünk.

➤ A csoportnaplóban tervezzük meg a csoport napi- és hetirendjét.

➤ A csoport szokás- és szabályrendszerének tervezése

- A szeptember az új gyerekek érkezése, az összehangolódás, a befogadás időszaka. A gyermekek, a csoport aktuális állapotáról szerzett benyomásainkat rögzítjük.
- Nevelési terveink október 1-től január 31-ig, ill. február 1-től május 31-ig szólnak. Reális, teljesíthető szokásrendszert, igényes, kulturált magatartási formákat fogalmazzunk meg bennük. Szem előtt tartjuk a korosztályok életkori sajátosságait, valamint a gyermekek eltérő személyiségét, eltérő érési, fejlődési ütemét. A pedagógiai tervezés programunk szerkezetére épül, és tartalmazza a baleset-megelőzés, balesetvédelem szabályait is.
- A nyári időszokról minden óvodánk a helyi szokásoknak megfelelően összehangolt tervet készít. Ügyelve arra, hogy a különböző korosztályból és csoportból érkező gyermekek számára megnyugtató módon és rendben, igényesen élhessenek tovább a szokások, gyermeki tevékenységek, szabadidős programok. Ennek megvalósulását adott év augusztus 31-ig készítik.
- A heti feljegyzések a pedagógiai adatrögzítésre szolgálnak: a pedagógiai folyamat gyerekekre, közösségre gyakorolt hatását, a gyerekek egyéni megnyilvánulásait,

fejlődésük állomásait, életük meghatározó eseményeit, valamint önértékelésünket tartalmazza.

- Január végi értékelésünkben az egyéni megvalósulás szintjeit és a továbblépés feladatait állapítjuk meg.
- Szeptember 1-től május 31-ig tartó időszakról átfogó, komplex értékelést készít.
- Szervezési feladatok, eseményterv
  - Havi gyakorisággal készítjük. Adott időszak aktuális programjait, szervezési teendőit tartalmazza.
- Tématerv
  - Szeptembertől május végéig tervezzük az élményköröket, témaköröket, melyeket heti, kétheti bontásban rögzítünk.
    - Ezek tartalma: a témakörök heti, kétheti egységet magába ölelő anyaga és a képességfejlesztés, differenciálás gyermekre bontott feladatai.
  - Komplex módon, többször, többféle megközelítésben kínálunk egy-egy témát, és a napi élethelyzeteket is felhasználjuk. Terveinket az évszakok, a jeles napok illetve a négy őselem köré építjük, alkalmazva kompetencia, a projekt, és a tevékenységközpontú nevelési módszereket.
- A csoportnapló tartalmazza továbbá:
  - az óvónők nevét,
  - a gyermekek nevét, jelét, születésük idejét,
  - a csoport életkor szerinti összetételét,
  - a családdal való kapcsolattartás nyilvántartását,
  - gyermekvédelmi feljegyzéseket,
  - egyéb kapcsolatainak nyilvántartását,
  - a logopédiai szűrés, és a Nevelési Tanácsadó vizsgálatának idejét, eredményét

A gyermekek egyéni megfigyelése, az egyénre szabott nevelési, fejlesztési eljárások

- Nevelési céljaink megvalósítása során a gyermekek fejlődését folyamatosan mérjük, értékeljük. Tapasztalatainkat egyéni fejlődési lapokon, összesítőkön, és a csoportnaplóban rögzítjük.
- A fejlődést mérő lapok tartalmazzák a gyermek:
  - érzelmi-akarat, szociális magatartására,
  - testi és mozgásfejlettségére,
  - játékára,
  - feladat- és kötelességvállalására,
  - beszédére, kommunikációjára,
  - értelmi fejlettségére vonatkozó megfigyeléseket.

A gyermekek fejlettségi szintjének mérési, értékelési területei, módszerei

Mérési terület		A mérést végző személy	Alkalmazott módszer	A mérés gyakorisága, ideje
A gyermek általános fizikai és egészségi állapota, szűrése rendelőintézetben a szülővel egyénileg	Súly, magasság, egészségi állapot, fogászati szűrés	a háziorvos, az óvoda fogorvosa, a védőnő,	súly, magasságmérés, vizsgálat	évente
	Látás	a háziorvos, védőnő	látáspróba	évente
	Hallás	a háziorvos, védőnő	audiometer	évente
A gyermek általános képességei	Bemenet	óvodapedagógusok	megfigyelés, mérőlapok	óvodakezdekskor
	Kimenet	óvodapedagógusok	megfigyelés, mérőlapok	iskolakezdés előtt
	Iskolaérettség	Nevelési Tanácsadó	teszt, megfigyelés, anamnézis	ha szükséges, iskolakezdés előtt
	Beszédállapot	Logopédus	beszédvizsgálat, összesítő táblázat kitöltése	öt éves kortól évente
	5 évesek fejlettségi állapota	Nevelési Tanácsadó	összesítő táblázat kitöltése	öt éves korban
	A gyermek általános fejlődése: szocializáció, játék, feladat- és kötelességvállalás, testi képességek és mozgás, értelmi képességek, beszédállapot	óvodapedagógusok	megfigyelés, / fejlettségmérő lapok kitöltése, összesítése	folyamatos, minden évben kétszer
A gyermekek egyéni fejlesztése	A Nev. Tan. vizsgálata, és megfigyeléseink alapján	óvodapedagógusok, fejlesztő pedagógusok	egyéni fejlődés nyomonkövetése, munkalap	évente, illetve hetente
Gyermeki jogok, szükségletek	Gyermekvédelem	gyermekvédelmi felelős	Folyamatos megfigyelés, interjú, dokumentáció, összesítő táblázat vezetése	Szükség szerint, ill. folyamatosan

9.5. Intézményünk tárgyi feltételrendszere

A tárgyi feltételek kialakításában, megteremtésében fő irányelvünk, hogy a tagóvodák épületei, udvarai, helyiségei, berendezési tárgyai, munkaeszközei, foglalkoztató eszközei, játékaik, megfeleljenek az alábbi szempontoknak:

➤ Szolgálják a gyermekek:

- kényelmét,
- a különböző korosztályok mozgás- és játéki igényét,
- biztonságát,

- testi és mentális egészségük megőrzését,
  - esztétikai nevelésük feltételeit, továbbá az eszközök megfeleljenek testméreteiknek, hozzáférhetők legyenek számukra.
- Szolgálják az ott dolgozó felnőttek:
- munkavégzésének, nevelőmunkájának biztonságát,
  - a korszerűséget.
- Tagóvodáinkban biztosítottak a szülők fogadásának feltételei.

A gyermekek neveléséhez szükséges tárgyi feltételrendszer biztosítása

A fenntartó önkormányzat részéről

Pápa Város Önkormányzata, mint fenntartó éves költségvetési rendeletében biztosítja a működés alapvető feltételeit, a személyi, dologi, felújítási és beruházási kiadásokat.

A szülők részéről

A gyermekek az óvodában saját ruhájukat viselik, saját felszerelésüket használják. A váltócipőt, váltóruhát, pizsamát, a testneveléshez és vízhez szoktatáshoz szükséges felszereléseket a szülők biztosítják.

A Városi Óvodák tagóvodái rendelkeznek a Helyi Óvodai Program megvalósításához szükséges tárgyi feltételrendszerrel.

10. Gyermekvédelmi feladatok

Az óvodai nevelésnek a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására, az emberi jogok és gyermekeket megillető jogok, alapvető szabadságok tiszteletben tartásának megerősítésére kell irányulnia az egyenlő hozzáférés biztosításával.

A gyermeket - mint fejlődő személyiséget - gondoskodás és különleges védelem illeti meg.

A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben óvodánk kiegészítő szerepet tölt be.

A Városi Óvodák valamennyi tagóvodájában gyermekvédelmi felelős látja el a gyermekvédelemmel kapcsolatos feladatokat. (Feladatai az SzMSz-ben találhatóak.)

A gyermekvédelem minden óvónőnk kötelessége és feladata.

Gyermekvédelmi munkánk leglényegesebb eleme, hogy a gyermek legyen az, aki szükség esetén védelmet és megkülönböztetett segítséget kapjon.

Célunk

- a gyermekek testi, lelki egészségének védelme, edzése, óvása és megőrzése,
- feltárni mindazokat az okokat, melyek a gyermek egészséges személyiségfejlődését hátrányosan befolyásolják, akadályozzák.

Feladataink

- Szociális és egyéni rászorultság alapján étkezési támogatások igénybevételét kezdeményezzük.
- Tájékoztatást nyújtunk a rendszeres nevelési segélyhez jutás módjáról.
- A tanköteles, hátrányos, halmozottan hátrányos és veszélyeztetett gyermekeknél különös figyelmet fordítunk a gyermekek rendszeres óvodába járására, ezáltal biztosított számukra a napi étkezésük, gondozásuk, nevelésük.
- Felhívjuk a szülők figyelmét az egészségügyi problémákra, ha szükséges, egészségügyi ellátó szerv segítségét kérjük.
- A Nevelési Tanácsadó segítségét, szakértői véleményét, esetleges terápiáját kérjük az arra rászoruló gyermekek esetében.

- Gyermekvédelmi tevékenységünk legfontosabb feladata, egyben feltétele, a szülőkkel való megfelelő kommunikáció és kapcsolat kiépítése. Partnerkapcsolat kialakításával, toleranciával, empatikus magatartással növeljük a kommunikációs teret az óvodapedagógusok és szülők között.
- A gyermekeknél egyénre szabott módszerekkel oldjuk, és ellensúlyozzuk a kedvezőtlen családi körülményekből és az antiszociális viselkedésformából fakadó hátrányokat. Fokozottabb odafordulással, ráfigyeléssel, törődéssel, élmények biztosításával segítjük őket.

A családi helyzet felméréséhez készített szempontok

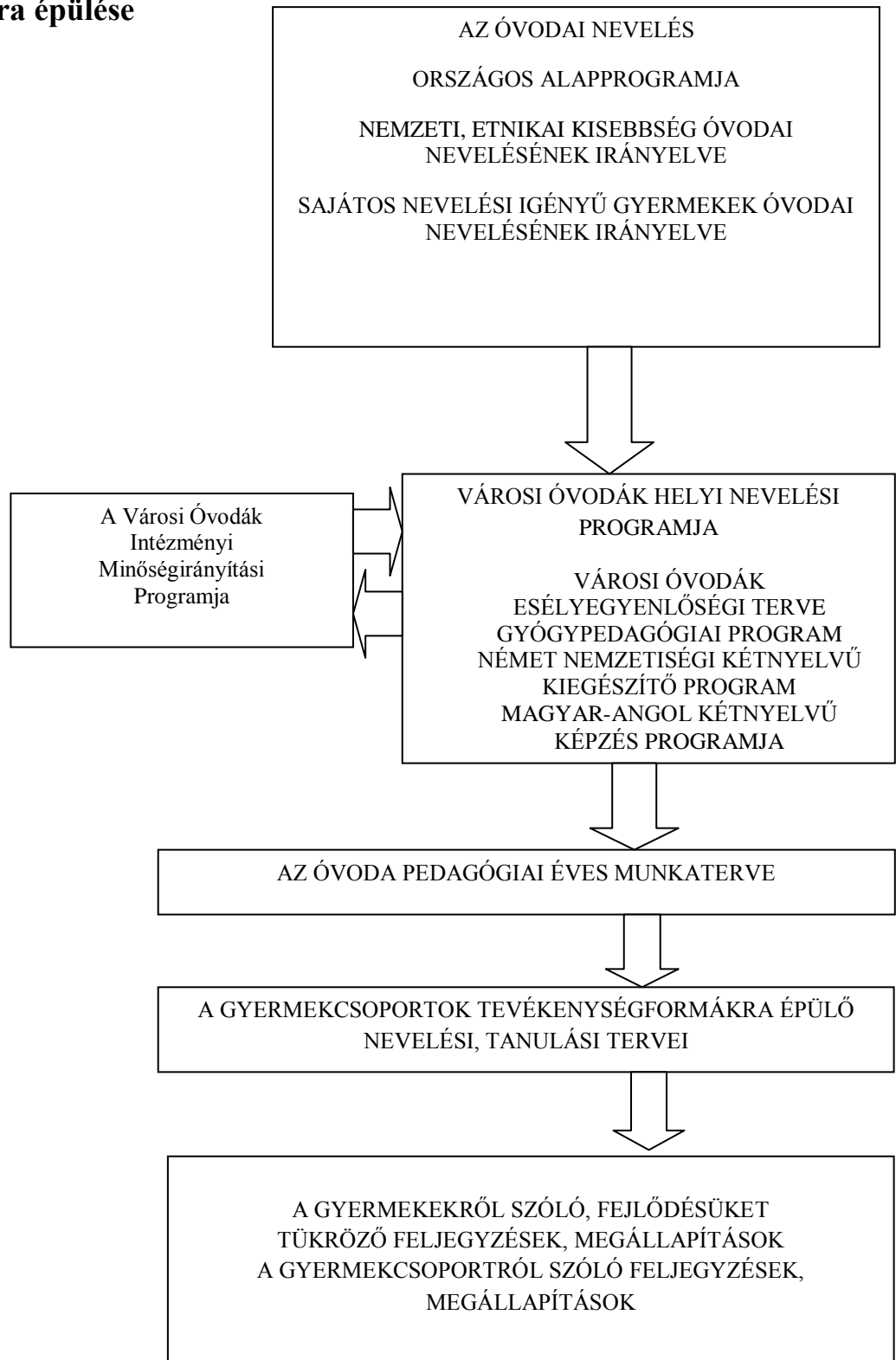
- az óvodások száma,
- ebből veszélyeztetettek száma,
- hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma,
- három vagy többgyerekes családban élők száma,
- nevelőszülőknél élő gyerekek száma,
- több generációs családban élő gyermekek száma,
- ideiglenesen hazánkban tartózkodó gyermekek száma,
- hazájukat elhagyni kényszerülő gyermekek száma.

A gyermekek veszélyeztetettségének okait vizsgáló szempontok

- munkanélküliség,
- szülők alacsony iskolázottsága,
- érzelmi szegénység,
- igénytelenség a család részéről,
- ingerszegény otthoni környezet,
- nem megfelelő lakáskörülmények,
- alkoholizmus a családban,
- anyagi nehézségek,
- nagycsaládosok gondjai,
- megromlott családi kapcsolatok,
- felbomló családok,
- krónikus betegség (gyermekeknél).

Gyermekvédelmi munkánk kiegészül a mellékletben csatolt Városi Óvodák Esélyegyenlőségi Tervében foglalt feladatok végrehajtásával.

11. Városi Óvodák szakmai dokumentumainak kapcsolata, és egymásra épülése

12. Érvényességi rendelkezések

A Városi Óvodák Helyi Nevelési Programjának érvényességi ideje:
A nevelőtestület határozata alapján határozatlan időre szól.

A helyi nevelési program módosításának lehetséges indokai:

- Az intézményt érintő
  - bővítés, leépítés,
  - szervezeti átalakítás,
  - személyi, tárgyi feltételek jelentős, meghatározó változása.
- A nevelőtestület más program bevezetéséről dönt.

Előírás a programmódosítás előterjesztésére:

- reális helyzetelemzéshez kötött, indoklással ellátott, konkrét javaslatokat tartalmazó írásbeli előterjesztés az óvoda vezetősége felé és
- részletes szóbeli előterjesztés nevelőtestületi értekezleten.

Folyamatos, tervezett programelemző, értékelő vizsgálatok:

- 3 évente, a nevelőtestület által kidolgozott szempontrendszer alapján programértékelés,
- minden nevelési év végén az óvodát befejezők körében a fejlődés jellemzőinek elemzése, értékelése.

13. Mellékletek

13.1. Gyógypedagógiai Program

13.2. Német Nemzetiségi Kétnyelvű Kiegészítő Program

13.3. Magyar-angol két nevelési nyelvű képzési program

14. Irodalomjegyzék

1. Az 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról
2. Fábrián Katalin: Tevékenységközpontú óvodai nevelési program
(OKI Adatbank Budapest, 1991.)
3. Dr. Húvös Éva: Differenciált Óvodai Bánásmód
(OKI Adatbank Budapest 1996.)
4. Jávorszky Edit: Fejlődépszichológia (Edutech Kiadás 1995)
5. Kovács György - Bakosi Éva: Játék az óvodában (Debrecen 1995.)
6. Kovács György: A játékban jelentkező új vonások
Óvodai Nevelés 1996/5. 148. oldal
7. Nagy Jenőné: Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel- óvodai program
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok 1991.
8. Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja
137/1996.(VIII. 28.) Korm. rendelet és 2009-es módosítása
9. Az óvodai nevelés programja (OPI 1989.)
10. Pásztyné Csapó Katalin: Az óvodai játék értelmezése
Óvodai Élet, 1996. 1. sz. 6. o.
11. Pereszlényi Éva: A helyi Óvodai Nevelési Program Szakmai feltételrendszere
ALCIUS BT, Bp. 1997.
12. Pereszlényi - Porkolábné: Játék-Mozgás-Kommunikáció Óvodai Program
OKI Adatbank, Bp. 1997.
13. Porkolábné - Dr. Páli - Pintér - Szaitzné: Komplex Prevenziós Óvodai Program OKI
Adatbank, Bp. 1997.
14. Porkolábné Dr. Balogh Katalin: Kudarc nélkül az iskolában
Alex-typo Kiadó, Bp. 1992.
15. Stöckert Károlyné: A felnőttek és a gyermekek játéka
Óvodai Nevelés, 1997/7. 241. o.
16. Vargáné Szabó Gyöngyi: Epochális Rendszerű Óvodai Nevelési Program
OKI Adatbank, Bp. 1997.
17. Zilahy Józsefné: Mese - vers az óvodában I.(Tankönyvkiadó Bp. 1991.)

18. Zilahy- Stöckert - Dr. Rácz: Óvodai nevelés játékkal, mesével OKI Adatbank, Bp. 19
19. A beszéd-nyelv tanulási zavar tünetei és terápiája hallássérült gyermekeknél OPI
Bp. 1990 ISBN 963 682 3391
20. Csányi Yvonne: Az integrált hallássérült óvodás gyerekekről Bp.
1994.ISBN 963 715 51512
21. Csányi Yvonne: Hallássérült óvodások a hallók csoportjában?
Óvodai Nevelés 1990.3.
22. Gállos Ilona - Dr. Kovácsné: Képes érzékszervi és Beszédfejlesztő
gyakorlatok és módszertani útmutató OKI ISBN 963 682 4339
23. Lányiné Engelmayer Ágnes: Az eltérő képességű gyermek integrált
nevelésének pszichológiai feltételei Köznevelés 1987. 17.
24. Kompetencia Alapú Óvodai Programcsomag
25. Adorján Rita: Magonc 2009.
26. Környezet tudatos állampolgári magatartás megalapozása az óvodában Kisgyermek
könyvek 2009. Iskolafejlesztési Alapítvány
27. Környezeti nevelés közügy Kisgyermek könyvek 2009. Iskolafejlesztési Alapítvány
28. Hulladékgazdálkodás óvodapedagógusoknak !!!Labanc Györgyi: ELTE 2009.
Oktatási segédkönyv

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	1
2. Óvodakép	3
2.1. A Városi Óvodák szervezeti felépítése	3
2.2. Az óvodák adottságai és jellemzői	4
2.3. Óvodaképünk.....	23
3. Gyermekképünk.....	23
4. Óvodai nevelésünk alapelvei	24
5. Óvodai nevelésünk cél- és feladatrendszere.....	25
5.1. Óvodai nevelésünk célja	25
5.2. Óvodai nevelésünk alapfeladatai	26
5.2.1. Az egészséges életmód alakítása	26
5.2.3. Az anyanyelvi és értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása	27
5.3. Óvodánk nevelési rendszerének modellje	29
5.4. Óvodai nevelésünk rendszere	30
6. A Városi Óvodák speciális feladatai	31
6.1. Gyógypedagógiai nevelési program.....	31
6.2. Német nemzetiségi óvodai nevelés	31
6.3. Pedagógiai szakszolgálat.....	32
6.4. Magyar-angol kétnyelvű óvodai nevelés a Fáy A. lakótelepi Óvodában	32
7. Óvodai nevelésünk, fejlesztésünk tartalma	32
7.1. Nevelésünk alapvető keretei	32
7.1.1. Egészséges életmódra nevelés	32
7.1.2. Érzelmi nevelés és a szocializáció biztosítása.....	39
7.1.3. Anyanyelvi-kommunikációs nevelés	45
7.2. A gyermeki tevékenységformák.....	48

7.2.1. Játék.....	48
7.2.2. Munka.....	54
7.3. A fejlesztés tartalmi eszközei	57
7.3.1. Az esztétikai nevelés eszközei.....	57
7.3.1.1. Mese, vers	58
7.3.1.2. Ének, zene, énekes játékok.....	61
7.3.1.3. Rajzolás, mintázás, kézimunka.....	65
7.3.2. Mozgás	67
7.3.3. A külső világ tevékeny megismerése	75
7.4. A fejlődés jellemzői óvodáskor végére	83
8. A sajátos nevelési igényű gyerekek integrált nevelésének fejlesztő programja.....	85
8.1. Enyhe fokban hallássérült gyermek	90
8.1.1. Érzelmi nevelés és szocializáció	92
8.1.2. Értelmi fejlesztés, speciális követelmények	92
8.1.3. Anyanyelvi, kommunikációs nevelés	93
8.2. Enyhe fokban látássérült gyermekek	93
8.2.1. Egészséges életmódra nevelés	94
8.2.2. Érzelmi nevelés és szocializáció	94
8.2.3. A fejlesztés tartalmi eszközei	95
8.3. Enyhe fokban értelmi fogyatékos gyermekek.....	95
8.4. Beszéd fogyatékos gyermekek.....	97
8.4.1. Az integrált keretek között alkalmazható fejlesztő program általános elemei	97
8.5. Ép értelmi képességgel rendelkező autista gyermekek	99
8.5.1. Egészséges életmódra nevelés	99
8.5.2. Érzelmi nevelés, szocializáció, anyanyelvi-kommunikációs nevelés	100
8.6. Enyhe fokban mozgássérült gyermekek	104
8.6.1. Egészséges életmódra nevelés	104
8.6.2. Érzelmi nevelés és szocializáció	105

8.6.3. Értelmi nevelés, fejlesztés	105
8.6.4. Tevékenységformák.....	106
8.6.5. A fejlesztés tartalmi eszközei	106
9. Programunk feltételrendszere	108
9.1. Óvodánk személyi feltételei, szervezeti felépítése	108
9.2. Óvodai életünk megszervezésének elvei	112
9.2.1. Csoportszervezés	112
9.2.2. Életmódszervezés	112
9.2.3. Szolgáltatásaink	114
9.3. A Városi Óvodák kapcsolatrendszere.....	115
9.3.1. Az óvoda és a család kapcsolata	115
9.4. Pedagógiai adatrögzítésünk, nevelő munkánk tervezésének fő elemei.....	117
9.5. Intézményünk tárgyi feltételrendszere.....	119
10. Gyermekvédelmi feladatok.....	120
11. Városi Óvodák szakmai dokumentumainak kapcsolata, és egymásra épülése	122
12. Érvényességi rendelkezések	123
13. Mellékletek.....	123
13.1. Gyógypedagógiai Program	123
13.2. Német Nemzetiségi Kétnyelvű Kiegészítő Program	123
13.3. Magyar-angol két nevelési nyelvű képzési program	123
14. Irodalomjegyzék	124